

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SULTANAHMET ARKEOLOJİK PARKI KAPSAMINDA BULUNAN
58 ADA 1-2 PARSELİN MEVCUT DURUMU ve KORUMA MEVZUATI
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet ÇAKMAK

Mimarlık Anabilim Dalı

Kültürel Miras Koruma ve Yönetimi Programı

Mayıs 2018

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SULTANAHMET ARKEOLOJİK PARKI KAPSAMINDA BULUNAN
58 ADA 1-2 PARSELİN MEVCUT DURUMU ve KORUMA MEVZUATI
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet ÇAKMAK
160203002

Anabilim Dalı: Mimarlık
Kültürel Miras Koruma ve Yönetimi Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Alidost ERTUĞRUL
Eş Danışman: Prof. Dr. Şevket DÖNMEZ

Teslim Tarihi: 10 Mayıs 2018

FSMVÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 160203002 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Ahmet ÇAKMAK, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “SULTANAHMET ARKEOLOJİK PARKI KAPSAMINDA BULUNAN 58 ADA 1-2 PARSELİN MEVCUT DURUMU ve KORUMA MEVZUATI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Dr. Öğr. Üyesi Alidost Ertuğrul**
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Eş Danışman : **Prof. Dr. Şevket DÖNMEZ**
İstanbul Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Dr. Öğr. Üyesi Alidost Ertuğrul**
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Doç. Dr. Hasan Feridun ÖZGÜMÜŞ
İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mine ESMER
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Teslim Tarihi : 10 Mayıs 2018

Savunma Tarihi : 26 Haziran 2018

ÖNSÖZ

Tez çalışma sürecinde her alanda bana yol göstererek, danışmanlığı ile birlikte paylaştığı kaynaklar ve ilgisi için Yrd. Doç. Dr.Sayın Alidost ERTUĞRUL'a, arkeolojik alan ve koruma kurulu tecrübesiyle desteklerini esirgemeyen Prof. Dr. Şevket DÖNMEZ'e, araştırma sürecince karşıma çıkan engeller ile başa çıkmamada yardımcı olan. İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürü Hilmi AYDIN'a, İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Başkanı Cem ERİŞ'e ve konunun raportörü olarak tüm bilgisini paylaşan sorularıma bıkmadan cevap veren sayın Ülviye GENÇ'e, araştırmanın tarihçe kısmında bilgi birikimi ile beni destekleyen Kerim ALTUĞ'a, Değerli kaynakça tavsiyeleri için Doç. Dr. Feridun ÖZGÜMÜŞ'e, özel arşivinden değerli fotoğraflarını paylaşan Arkeolog Adil YILMAZ'a, gece geç saatlerde sorduğum sorulara dahi anlayışla cevap veren sayın Oğuzhan İMAMOĞLU'na teşekkürü borç bilirim.

Tez dönemim süresince manevi desteğini esirgemeyen sevgili eşim Işıl SEVİNGÜLER ÇAKMAK'a, eğitim hayatım boyunca hep daha iyisini yapmam için ellerinden gelenin fazlasını sunan annem ve babama en derin şükranlarımı sunarım.

Türkiye'de kültürel miras korumacılığının toplum geneline bir kültür ve sezi olarak yayılmadan, salt devlet iradesi ile yapıldığı bu dönemde Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresi ya da basına yansıdığı adıyla Four Seasons arazisinin medyada bu kadar söz edilmesine karşın bir çözüme ulaşmayan durumu konusunda yaptığım çalışmanın çözüme yardımcı olacağını ve başka alanlarda bu tür bir açmazla karşılaşılmasına engel olacağını umut ediyorum.

Mayıs 2018

Ahmet ÇAKMAK
(Restoratör, Sanat Tarihçi, Arkeolog)

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	xi
ÇİZELGE LİSTESİ	xiii
ŞEKİL LİSTESİ	xv
ÖZET	xix
SUMMARY	xxi
1.GİRİŞ	1
1.1 Amaç:	1
1.2 Kapsam ve Yöntem:	2
1.3 Sınırlılıklar:	3
1.3.1 Uluslararası Anlaşma ve Sözleşmeler:	4
1.3.2 Yasal Mevzuat:	4
1.3.2.1 Kanunlar:.....	4
1.3.2.2 Yönetmelikler:.....	4
1.3.2.3 Yönergeler:.....	5
1.3.2.4 Protokoller:.....	5
1.3.2.4 İlke Kararları:	5
1.4 Tanımlar:	7
2. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE KORUMA MEVZUATININ, GELİŞİMİ ...	13
2.1 Dünya’da Koruma Olgusunun Gelişmesine Genel Bakış:	13
2.2 Türkiye’de Koruma Mevzuatının Gelişimi ve Kapsamı:	15
3. SULTANAHMET ARKEOLOJİK PARKI’NIN MEVCUT DURUMU ve	
KORUMA MEVZUATI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ:.....	19
3.1 UNESCO Dünya Mirası Kavramı:	19
3.1.1 UNESCO Dünya Mirası Konvansiyonu’nun amacı:	20
3.1.2 Dünya Mirası Listesi:.....	21
3.1.3 Dünya Miras Listesi’ne Alınma Kriterleri:	21
3.1.4 İstanbul’un Tarihi Alanları İçin Üstün Evrensel Değer Beyânı:	22
3.1.4.1 Tarihi Yarımada’nın Üstün Evrensel Değer Tanımı:	23

3.2 İstanbul'un Tarihi Alanlarının Sınırları:.....	27
3.2.1 Sultanahmet Arkeolojik Parkı Dünya Miras Alanı'nın Konumu Sınırları ve Önemi.....	28
3.2.3 Alan Yönetim Planı'nda Sultanahmet Arkeolojik Parkı Dünya Miras Alanı Projeleri:.....	30
3.3 Sultanahmet Arkeoloji Parkı'nın Arkeolojik Açıdan Değerlendirilmesi:	32
3.3.1 Sultanahmet arkeoloji parkı ve Büyük Saray alanının Bizans Öncesi ve Bizans Dönemi tarihçesi:	32
3.3.2 Osmanlı Döneminde Büyüksaray'ın durumu:.....	40
3.4 Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresi:.....	41
3.4.1 Bizans Döneminde alanda bulunan yapılar:	41
3.4.1.1 Khalke Pyle (Bakır Kapı):.....	42
3.4.1.2 Soter Khiristos tes Khalkes Şapeli:.....	42
3.4.1.3 Pittakia:	45
3.4.1.4 Magnaura Sarayı:	45
3.4.2 Osmanlı Döneminde alanda bulunan yapılar:.....	46
3.5 Alanında Yapılan Kazılar:	50
3.5.1 1997 yılı öncesi kazıları:.....	50
3.5.2 1997 Yılı sonrası kazıları:.....	52
3.5.2.1 "Büyük Saray" bölgesinde Sultanahmet Eski Cezaevi Bahçesindeki 1997-1998 yılı kazı çalışmaları:	52
3.5.2.2 "Pittakia" ve "Magnum Palatium-Büyük Saray" bölgesinde 1999 yılı kazı çalışmaları:	53
3.5.2.3 "Pittakia" ve "Magnum Palatium-Büyük Saray" bölgesinde 2000 yılı kazı çalışmaları:	54
3.5.2.4 "Pittakia" ve "Magnum Palatium-Büyük Saray" bölgesinde 2001 yılı kazı çalışmaları:	56
3.5.2.5 Sultanahmet Eski Cezaevi bahçesinde ortaya çıkarılan iki antik kuyu 2005-2006 yılı kazıları:.....	57
3.6 1996-2006 Kazılarında alan ile ilgili bulunan mimari kalıntılar:	58
3.7 Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresinin Mülkiyet, SİT, Tescil, Koruma Grubu ve İmar Durumu Açısından Değerlendirilmesi:	64
3.7.1 Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresinin Mülkiyet Durumu:	64
3.7.2 Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresinin Alanının Sit Durumu:	65
3.7.3 Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresinin Tescil Durumu ve Koruma Grubu:65	

3.7.4 Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresinin İmar Durumu:	66
3.8 Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresi Alanının Koruma Kurulu Aşamaları:	69
3.9 Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresi Alanının Dava Süreci:	79
4.DEĞERLENDİRME:	87
4.1. Alan Değerlendirmesi:.....	87
4.2. Dünya Örnekleri:	96
5.SONUÇ VE ÖNERİLER:	103
KAYNAKÇA	107
EKLER.....	113
Ek. A.....	113
ÖZGEÇMİŞ.....	141

KISALTMALAR

a.g.k. adı geçen kanun

a.g.i.k. adı gecen ilke kararı

a.g.y.adı geçen yer

KTVKK Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu

s. Sayfa

T.M.M.O.B. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 3.1: Sultanahmet 58 ada 1-2 parseller ile ilgili kurul kararlarının içeriği ...	70
Çizelge 4.1: Sultanahmet 58 Ada 1-2 Parsellerin Tabakalaşma Durumu.....	89
Çizelge 4.2: Sultanahmet 58 ada 1-2 parseller ile ilgili kurul kararlarının içeriği.....	92

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1: İstanbul'un tarihi alanları haritası.....	27
Şekil 3.2: Kültür ve Turizm Bakanlığınca onaylı yönetim planı alanı ve Dünya Miras Alanları sınırları.....	28
Şekil 3.3: Sultanahmet bölgesi ve bölgede bulunan kültür mirası eserler.....	29
Şekil 3.4: Henri Prost'un Tarihi Yarımada Planı.....	30
Şekil 3.5: Henri Prost'un Arkeoloji Parkı alanı.....	30
Şekil 3.6: İstanbul'un Antik yerleşimi.....	34
Şekil 3.7: İstanbul'un Bizans yerleşimi.....	35
Şekil 3.8: Büyük Saray bölgesi haritası.....	36
Şekil 3.9: Boundelmonti Haritası.....	40
Şekil 3.10: Panvinio Gravürü.....	40
Şekil 3.11: Matrakçı Nasuh haritasından detay.....	43
Şekil 3.12: Surname'de nakkaşhane.....	44
Şekil 3.13: Şehname-i Selim Han'da Aslanhane.....	44
Şekil 3.14: İnciciyan'dan Hz. İsa Kilisesi.....	44
Şekil 3.15: Domenico Pronti Ayasofya yanında Aslanhane.....	46
Şekil 3.16: Ayasofya'dan Darülfünun, Fossati.....	48
Şekil 3.17: Şekil Ayasofya ve Darülfünun,1928.....	48
Şekil 3.18: Darülfünun Binası, 1930'lar.....	48
Şekil 3.19: Yangın sabahı, 5 Aralık 1933.....	49
Şekil 3.20: Yangından sonra alanın durumu.....	49
Şekil 3.21: Mamboury tarafından çizilen Magnaura Sarayı planı.....	51
Şekil 3.22: Çalışma sezonlarını ve yerlerini gösteren plan.....	52
Şekil 3.23: Yunan ve Roma Dönemi kuyularının kesit çizimi.....	56
Şekil 3.24: Khalke Kapısı Rekonstrüksiyonu.....	58

Şekil 3.25: Şekil Khalke Kapısı Kalıntıları.....	58
Şekil 3.26: 23 Numaralı Mekana Ait Duvar ve Fresko.....	59
Şekil 3.27: 23 Numaralı Mekana Ait Fresko Detayı.....	59
Şekil 3.28: Mozaik kalıntısı.....	60
Şekil 3.29: Mozaik kalıntısı detayı.....	60
Şekil 3.30: Çeşitli Buluntular.....	61
Şekil 3.31: 6. yüzyıl mozaiği üzerine yapılmış gömü.....	62
Şekil 3.32: Alanın son bilgilere göre yapılmış rekonstrüksiyonu.....	62
Şekil 3.33: Sultanahmet Eski Cezaevi çevresi güncel haritası.....	63
Şekil 3.34: Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresi Hava fotoğrafı.....	64
Şekil 3.35: Sultanahmet Meydanı Turizm Merkezi Planı.....	65
Şekil 3.36: 24.04.2005 tarihli 1/5000 Nazım İmar Planı.....	66
Şekil 3.37: 24.04.2005 tarihli 1/1000 Uygulama İmar Planı.....	66
Şekil 3.38: 22.09.2005 tarihli 1/5000 Nazım İmar Planı.....	67
Şekil 3.39: 22.09.2005 tarihli 1/1000 Uygulama İmar Planı.....	67
Şekil 4.1.1: Çevre parapetleri.....	93
Şekil 4.1.2: Çevre parapetleri.....	93
Şekil 4.1.3: Büyük Saray arazisinde bitkilenme	93
Şekil 4.1.4: Büyük Saray arazisinde kokar ağaçlar.....	94
Şekil 4.1.5: Büyük Saray arazisinde hafif üst örtülerin durumu.....	95
Şekil 4.1.6: Büyük Saray arazisinde hafif üst örtülerin durumu.....	95
Şekil 4.1.7: Büyük Saray arazisinde ahşap yürüme yollarının durumu.....	96
Şekil 4.1.8: Büyük Saray arazisinde ahşap yürüme yollarının durumu.....	96
Şekil 4.2.1: Ara Pacis Augustae Sunağı üst yapısı cephe	97
Şekil 4.2.2: Ara Pacis Augustae Sunağı üst yapısı cephe.....	98
Şekil 4.2.3: Ara Pacis Augustae Sunağı iç görünüm.....	98
Şekil 4.2.4: Zappeon Bahçeleri, Roma Hamamı.....	99

Şekil 4.2.5: Zappeon Bahçeleri, Roma Hamamı.....	100
Şekil 4.2.6: Plaka, Roma Forumu.....	101
Şekil 4.2.7: Plaka, Roma Forumu.....	101
Şekil 4.2.8: Roma, Collesium Çevresi.....	102
Şekil 4.2.9: Roma, Collesium Çevresi.....	103

ÖZET

İstanbul'un, Neolitik Çağ'a (MÖ 6500'ler) kadar uzanan bir yerleşim yeri olduğu, başta Marmaray Yenikapı Kazıları olmak üzere, Beşiktaş Metro Kazısı gibi yeni araştırmalarla gün yüzüne çıkmaktadır. Dünyanın hiçbir yerinde hiçbir şehir bu kadar sürekli şekilde iskân edilmemiştir. İstanbul; Neolitik ve Erken Demir Çağları ile birlikte, Arkaik, Klasik, Helenistik, Roma, Geç Roma, Bizans ve Osmanlı Dönemleri ile muhteşem bir arkeolojik kütüphanedir. Ülkemiz genelinde, özellikle İstanbul tarihi yarımada imar çalışmaları sırasında arkeolojik veriye rastlanıldığında ortaya çıkan sorunlar bir taraftan arkeolojik alana zarar verip alanın korunmasını zorlaştırırken diğer taraftan ülkemiz ekonomisi için önemli bir çalışma alanı olan inşaat faaliyetinin uzamasına bu da iş gücü, zaman ve maliyet kaybına sebep olmaktadır.

1930'lu yıllarda arkeoloji parkı olarak planlanan, 1985 yılında Dünya Miras Listesine giren, Tarihi Yarımada'nın turist ilgisi bakımından en dikkat çekici yeri olan Sultanahmet'te Bizans Büyük Saray arazisinin önemli bir kısmı olan 58 ada 1-2 parsellerde uzun yıllardır sonuçlanmayan Arkeoloji Parkı'nın düzenlenme sürecinin sona ermemesi, artık eser kaybına sebep olmaktadır. Yapılan araştırmada, mevzuat incelenmiş, Darülfünun binası yeri ve Eski Sultanahmet Cezaevi Çevresi olan 58 ada 1-2 parsellerin arkeolojik tabakalanması, buluntular ve kalıntılar ışığında aktarılmıştır. Anıtlar Kurulu dosyası titizlikle incelenerek sorunların tespiti yapılmıştır. Bu sorunun mevzuat çerçevesinde nasıl aşılacağına ilişkin öneriler sunulmuştur. Çalışmanın sonuç kısmında ortaya çıkarılmaya çalışılan şema ile arkeolojik alanlarda sık rastlanan bu sorunun azaltılmasına bir fayda sağlanacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Alan Yönetimi, Tarihi Yarımada, Kültür Varlıkları Mevzuatı, Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresi.

SUMMARY

Especially with the Marmaray Yenikapı and Beşiktaş Metro Excavation, proves that Istanbul is proven to be a *continuously* inhabited area dating back to the Neolithic Age (6500 BC). There is no other city in the world like Istanbul that has a settlement so incessant. Istanbul is a magnificent archaeological library starting from the Neolithic and the Early Iron Ages, continuing with the Archaic, Classical, Hellenistic, Roman, Late Roman, Byzantine and Ottoman Periods. Generally in our country, especially within the City Walls of Istanbul; problems occur when archaeological remain are discovered during the construction facilities; while on one hand construction facilities cause damage to the archaeological site and make it difficult to preserve the area, and on the other hand causing delays for the construction facilities with the results in a loss of labor, time and cost which is crucial for the economy.

The Archeological Park which is an important part of the Byzantine Great Palace Area at Sultanahmet which is in the World Heritage List since 1985 and is the most popular place of the Historical Peninsula in terms of tourist interest; was planned as an archeological park in 1930s. As the process of establishing of the Archeological Park took too long, the losses of the archeological remains began to increase. In the research conducted, the legislation was examined; in the light of the findings and remains, archaeological layers of 58 plot 1-2 parcels (Darülfünun building and Old Sultanahmet Prison surroundings) were quoted. The legal process file in the Conservation Board has been carefully examined and the problems were identified. Suggestions on how to overcome this problem within the framework of legislation are presented. It is thought that, the plan presented in the conclusion chapter of the study will contribute to the solution of this common problem in the archaeological areas.

Keywords: Area Management, Historical Peninsula, Cultural Heritage Legislation, Sultanahmet Old Prison Area.

1.GİRİŞ

1.1 Amaç:

Yenikapı Marmaray – Metro kazılarında ortaya çıkarılan mimari kalıntılar, çanak-çömlekler ve küçük buluntular ile Sultanahmet'teki Hipodrom alanında ele geçirilmiş olan insan yüzlü iri bir çömlek, İstanbul'un (Tarihi Yarımada) günümüzden 8500 – 7000 yıl önce yani Geç Neolitik – Erken Kalkolitik dönemlerde ıssız olmadığına işaret etmektedir. (Dönmez, 2017, s. 95-113). Son Zamanlarda Beşiktaş ilçesinde metro kazısında ortaya çıkarılan Tunç Çağı mezar yapıları ve buluntuları Tarihi Yarımada dışında da erken yerleşimlerin olduğunun bilgilerini vermektedir. Ülkemiz genelinde özellikle tarihi yarımada içinde imar çalışmaları sırasında arkeolojik veriye rastlandığında ortaya çıkan sorunlar bir taraftan arkeolojik alana zarar verip alanın korunmasını zorlaştırırken diğer taraftan ülkemiz ekonomisi için önemli bir çalışma alanı olan inşaat faaliyetinin uzamasına sebep olmaktadır. Bu da Arkeolojik kalıntının korumasız kalması sonucu yoğun tahribine ve maddi kayba sebep olmaktadır.

Başta koruma konusunun toplumun ortak bir sorunu ve ülkenin tüm bireyleri tarafından benimsenmiş olması gerekmesine karşın, böyle bir olgunun sağlanmamış olduğu gerçeği önemli etkenlerden biridir (Tapan,2014, s.74). Arkeolojik alanda çalışmaktan yahut restorasyon uygulamalarından ve tüm bunların mevzuatından habersiz uygulayıcılar da bu tahribatta önemli yer tutmaktadır. Çalışmada, sorunun sebepleri incelenmiş, tartışılmış ve bu sorunun mevzuat çerçevesinde nasıl aşılacağı irdelenmiştir. Ayrıca bu konunun sebepleri incelenirken Sultanahmet Arkeoloji Parkı kapsamındaki Eski Cezaevi çevresi örneğinde somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Sultanahmet Arkeoloji Parkı'nın arkeolojik tabakalanması buluntular ve kalıntılar ışığında aktarılmıştır. Koruma Kurulu dosyası titizlikle incelenerek sorunların tespiti yapılmıştır. Bu sorunun mevzuat çerçevesinde nasıl aşılacağına ilişkin öneriler sunulmuştur. Çalışmanın sonuç kısmında ortaya çıkarılmaya çalışılan öneriler ile arkeolojik alanlarda sık rastlanan bu sorunun azaltılmasına bir fayda sağlanacağı düşünülmektedir.

1.2 Kapsam ve Yöntem:

Koruma mevzuatı kapsamında özellikle arkeolojik korumaya odaklanılmış çalışmada, Giriş ile Sonuç ve Öneriler bölümleri dahil toplam beş bölümden oluşan çalışmanın “Giriş” başlıklı ilk bölümünde amaç, kapsam, yöntem, çalışmanın önemi, sınırlılıklar ve tanımlar aktarılmıştır.

İkinci bölümde; Somut ve somut olmayan kültürel ve doğal miras alanlarının tüm dünyanın ortak değeri kabul edildiği günümüzde bu varlıkların önceleri tek olarak daha sonra etkileşim alanları ve koruma alanlarının belirlenmesi, yönetilmesi ve bu değerlerin korunmasının sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla geliştirilen mevzuatın dünyada ve Türkiye’de gelişimi, aktarılmıştır.

Üçüncü bölümde; Türkiye’deki koruma mevzuatının uygulama sürecine yansımaları basında görülen ve sivil toplum kuruluşlarının tepkilerine neden olan Sultanahmet Arkeolojik Parkı kapsamındaki Eski Cezaevi çevresi özelinde ele alınmıştır. Bu kapsamda Dünya Mirası kavramı ve kapsamı ile alan yönetim planı aktarılmıştır. Sultanahmet Arkeoloji Parkı’nın bulunduğu alan ve alanın öneminden bahsedilmiştir. Daha sonra Sultanahmet Arkeoloji Parkı kapsamındaki Eski Cezaevi çevresi’nin bulunduğu alan tarihi ve arkeolojik veriler ışığında aktarılmış, Koruma Kurulu’nda alan ile ilgili alınan kararlar ve mahkeme süreci irdelenmiş, güncel durumu ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde; Örnek alandan elde edilen mekânsal durum, mevzuat ve uygulama verileri değerlendirilmiştir.

Beşinci bölümde ise örnek alan üzerinde yapılan değerlendirmeden yola çıkarak karşılaşılan sorunlar açıklanmıştır. Örnek alan olan Sultanahmet Arkeoloji Parkı kapsamında Eski Cezaevi çevresi gibi henüz koruma grubu belirlenmemiş ancak arkeolojik önemi itibarıyla son derece titiz çalışılması gereken alanlarda yapılaşma durumu ile ilgili kültürel miras alanına en az zararla sonuçlandırmak için nasıl bir yol izlenmesi gerektiğine dair önerilerde bulunulmuştur.

1.3 Sınırlılıklar:

1.3.1 Uluslararası Anlaşma ve Sözleşmeler:

Ülkemiz kültür varlıklarının korunmasıyla ilgili uluslararası kuruluş olan UNESCO'nun kültür alanındaki sözleşmelerinden, 1954 tarihli "Silahlı Bir Çatışma Halinde Kültür Mallarının Korunması Sözleşmesi", 1970 tarihli "Kültür Varlıklarının Yasadışı İhracat, İthalat ve Mülkiyet Transferinin Yasaklanması ve Önlenmesi Tedbirleri Sözleşmesi", 1972 tarihli "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi", 1974 tarihli "Milletlerarası Anıtlar ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği", 1983 tarihli "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi", 1999 tarihli, Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Gözden Geçirilmiş)'nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun ve 2003 tarihli "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi"ne taraftır. Ülkemizin "Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi"ne taraf olmasını teminen, uygun bulma kanun tasarısı Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 1 Mart 2017 tarihli oturumunda görüşülerek oybirliğiyle kabul edilmiş ve 25 Mart 2017 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.¹

Ayrıca 1950 tarihinde, "Eğitsel, Bilimsel ve Kültürel Malzemelerin İthaline İlişkin Anlaşma" başlığı altında akdedilen UNESCO Floransa Anlaşması ile söz konusu anlaşmaya binaen 26 Kasım 1976 tarihinde imzalanan Nairobi Protokolüne taraf olma sürecimiz Dışişleri Bakanlığı koordinasyonunda yürütülmekte olup, Kültür ve Turizm Bakanlığı bu kapsamda olumlu görüş vermiştir. 2009'da yürürlüğe giren "Sualtı Kültürel Mirasının Korunması Sözleşmesi"ne ülkemiz taraf olmamakla birlikte Sözleşme kapsamındaki toplantıları yakından izlemekte ve bu konuda gerçekleştirilen birçok faaliyete aktif katılım sağlamaktadır.²

1.3.2 Yasal Mevzuat:

Yurtiçi Mevzuatı kanunlar, yönetmelikler, yönergeler, protokoller ve ilke kararları oluşturmaktadır.

¹ Uluslararası anlaşmalar, "Çevrimiçi", <http://disiliskiler.kulturturizm.gov.tr/TR,22148/unesco.html>, 02.05.2018

² Uluslararası anlaşmalar, "Çevrimiçi", <http://disiliskiler.kulturturizm.gov.tr> a.g.y.,02.05.2018

1.3.2.1 Kanunlar:

5.8.1999 tarih ve 4431 sayılı, Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Gözden Geçirilmiş)'nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun.

22/11/1983 tarih ve 2960 Sayılı, Boğaziçi Kanunu.

3/5/1985 tarih ve 3194 sayılı, İmar Kanunu.

21/7/1983 tarih ve 2863 sayılı, Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu.

16/4/2003 tarih ve 4848 sayılı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.

16/6/2005 tarih ve 5366 sayılı, Yıpranan Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması Ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun.

1.3.2.2 Yönetmelikler:

27.11.2005 tarih ve 26006 Resmi Gazete sayılı, Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.

11.06.2005 tarih ve 25842 Resmi Gazete sayılı, Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Yapı Esasları ve Denetimine Dair Yönetmelik.

10.08.1984 tarih ve 18485 Resmi Gazete Sayılı, Kültür ve Tabiat Varlıklarıyla İlgili Olarak Yapılacak Araştırma, Sondaj ve Kazılar Hakkında Yönetmelik.

16.12.1984 tarih ve 18607 Resmi Gazete Sayılı, Tarihi ve Bedii Değeri Olan Taşınmaz Malların Kiraya Verilmesi Hakkında Yönetmelik.

17.11.1986 tarih ve 19284 Resmi Gazete Sayılı, Tasarrufu Kısıtlanan Bina, Arsa ve Arazi Hakkında Yönetmelik .

14 Aralık 2005 tarih ve 26023 Resmi Gazete Sayılı, Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği.

26.07.2005 tarih ve 25887 Resmi Gazete Sayılı, Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi, Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik.

22/08/2015 tarih ve 29453 Resmi Gazete Sayılı, Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payına Dair Yönetmelik.

13/03/2012 tarih ve 28232 Resmi Gazete sayılı, Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik.

19/04/2012 tarih ve 28269 Resmi Gazete sayılı, Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları Yönetmeliği.

18/05/1974 tarih ve 14890 Resmi Gazete sayılı, Milletlerarası Anıtlar Ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği.

18/05/1974 tarih ve 14890 Resmi Gazete sayılı, Milletlerarası Anıtlar Ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği.

19/6/2004 tarih ve 25497 Resmi Gazete sayılı, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim Ve Kültür Kurumu (Unesco) Türkiye Milli Komisyonu Yönetmeliği.

1.3.2.3 Yönergeler:

27/06/2005 tarih ve 89406 sayılı Makam Onayı ile yürürlüğe giren, Arkeolojik Kazılarda Ve Kazı Alanlarında Yapılacak Düzenleme, Restorasyon Ve Konservasyon Proje Ve Uygulamalarında Uyulacak Usul Ve Esaslara İlişkin Yönerge.

18/01/2013 tarih ve 12610 sayılı Bakan Onayı ile yürürlüğe giren, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüklerinin alışma Esasları İle Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu alışmalarına İlişkin Yönerge.

1.3.2.4 Protokoller:

01.10.2012 tarihli, Doğal Sit Alanları Ve Taşınmaz Tabiat Varlıklarının Bulunduğu Alanların Arkeolojik, Kentsel, Kentsel-Arkeolojik, Tarihi Sit Alanları Ve Tescilli Taşınmaz Kültür Varlıkları İle Bunların Koruma Alanları Ve Etkileşim-Geçiş Sahasının Bulunduğu Alanlar İle akıştığı Yerlerde Uygulanacak Esaslara İlişkin Protokol.

1.3.2.5 İlke Kararları:

Arkeolojik değerler Tuna'nın tanımından da anlaşılacağı gibi; yenilenemeyen, dönüşümü mümkün olmayan, tekil belge niteliğindedir. Eğitim, turizm faaliyetleri gibi nedenlerden dolayı korunmakla birlikte, bu değerleri gelecek nesillere aktarmak ve gelecekte yapılacak araştırmalara katkıda bulunması bakımından da korunmaları gerekmektedir (Tuna, 2001, sy.291-297).³ Verilecek zararın asla geri alınması mümkün olmayan Arkeolojik alanlarla ilgili yukarıda bahsettiğimiz Türkiye'de Koruma Olgusunun Kanunî erevede Gelişimi nihai olarak Kültür ve Turizm

³ Numan Tuna, (2001). Türkiye'de Arkeolojik Kültür Mirası Yönetimi. Pulhan, G. (Ed.), Arkeoloji Bir Bilimin Katmanları. Cogito 28. (s.291-297). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Bakanlığı'nın çalışma kapsamında bulunmaktadır. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu koruma ile 5226 sayılı -2863 sayılı kanunda değişiklik yapan- kanun ilgili mevzuatın temelini oluşturmaktadır. Ancak özeld ve uygulamada ortaya çıkacak sorunlara çözüm olması amacıyla Anıtlar Kurulu olarak da bilinen Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarında alınacak kararların yasal dayanağını belirleyen omurga Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun aldığı ilke kararları olmaktadır.

Arkeolojik Alanlarda teknik detayların çözümü için 1999 yılından günümüze kadar yayımlanan ilke kararları;⁴

- 658 sayılı, Arkeolojik Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları ilke kararı (05.11.1999)
- 696 sayılı, Arkeolojik, Doğal, Tarihi Sit Alanları İle Sit Alanları Dışındaki Tescilli Kültür Ve Tabiat Varlığı Parsellerinin Koruma Alanlarındaki Tescilsiz Parsellerde Uygulamaların Denetlenmesi Ve İskân İzni ilke kararı (14.11.2002)
- 702 sayılı, Kentsel Arkeolojik Sit Alanları Koruma Ve Kullanma Koşulları ilke kararı (15.04.2005)
- 714 sayılı, I. ve II. derece arkeolojik sit alanlarındaki örenyerlerinde açığa çıkarılan taşınır kültür varlıklarının alana yönelik işlevsel ve mekânsal bağlarının kurulabilmesi, Uygulama öncesinde örenyerinin yakın çevresinin işlevsel bütünlüğü içinde etkin bir şekilde korunması ve yaşatılmasına yönelik alan kullanım ve düzenleme kararları ve 572 sayılı ilke kararının iptali hakkında ilke kararı (03.05.2006)
- 715 sayılı I., II. ve III. derece arkeolojik sitler, Özel çevre koruma bölgelerinde yer alan I., II. ve III. derece arkeolojik sitler ve Özel çevre koruma bölgeleri hakkında ilke kararı (03.05.2006)
- 745 sayılı, Ören Yerleri Ve Ören Yerlerinde Bulunan Arkeolojik Taşınmaz Kültür Varlıklarının, Bakanlıkça Tüzel Kişilere 5225 ve 5228 Sayılı Kanunlar Kapsamında Kullanılabileceği Hakkında İlke Kararı ilke kararı (22.07.2008)
- 25 sayılı, Taşınmaz Kültür Varlıklarının İn-situ Konumda Olmayan Mimari Parçalarına İlişkin ilke kararı (07.02.2012)

⁴ İlke Kararları, "Çevrimiçi", <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14322/ilke-kararlari.html>, 3.05.2018

- 37 sayılı, Yerleşim Alanlarında; Mevcut Arkeolojik Sitlerin veya Daha Önceden Varlığı Bilinmeyen Ancak Yeni Yapılanma, Alt Yapı Çalışmaları ya da Doğal Afetler Sonucu Ortaya Çıkan-Çıkarılan Kültür Varlıklarının Korunması ve Değerlendirilmesine İlişkin ilke kararı (10.04.2012)
- 340 sayılı, 37 ve 658 sayılı ilke kararlarında değişiklik yapan ilke kararı (18.09.2014)
- 562 sayılı, 658 sayılı ilke kararlarında değişiklik yapan ilke kararı (07.04.2016)

1.4 Tanımlar:

Arkeolojinin anlamını Saltuk; “Eski Yunanca arkhaios: Eski, logos: Bilim anlamındadır. Arkeoloji kelime manası ile eskinin ilmidir. Eski medeniyetleri maddi kalıntıları yolu ile inceleyen bir ilimdir” (Saltuk, 2005, sy.29) olarak açıklarken Turanî; İlk uygarlıkları araştıran ve inceleyen bilim olarak açıklar (Turani, 2015, sy.15). Daha kapsamlı olarak arkeoloji “geçmiş zaman ölçeğiyle ve somut kalıntılara dayanarak, uygarlığın gelişim sürecini geleceğe katkıda bulunmak amacıyla anlamaya ve yorumlamaya çalışan bilim dalıdır.⁵ Mevzuata ilişkin tanımlar başta 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve diğer mevzuatta detaylı olarak açıklanmaktadır;

Kültür varlıkları; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.⁶

Tabiat varlıkları; jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerlerdir.

Sit; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu

⁵ Mehmet ÖZDOĞAN, Arkeolojinin Politikası ve Politik Bir Araç Olarak Arkeoloji, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2006, s.43.

⁶ 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 1983, Madde 3.

olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır.⁷

Korunma; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir.

"Korunma alanı"; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının muhafazaları veya tarihi çevre içinde korunmalarında etkinlik taşıyan korunması zorunlu olan alandır.

"Değerlendirme"; kültür ve tabiat varlıklarının teşhiri, tanzimi, kullanılması ve bilimsel yöntemlerle tanıtılmasıdır.⁸

Koruma amaçlı imar plânı; bu Kanun uyarınca belirlenen sit alanlarında, alanın etkileşim-geçiş sahasını da göz önünde bulundurarak, kültür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda korunması amacıyla arkeolojik, tarihi, doğal, mimarî, demografik, kültürel, sosyo-ekonomik, mülkiyet ve yapılaşma verilerini içeren alan araştırmasına dayalı olarak; hali hazır haritalar üzerine, koruma alanı içinde yaşayan hane halkları ve faaliyet gösteren iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarını iyileştiren, istihdam ve katma değer yaratan stratejileri, koruma esasları ve kullanma şartları ile yapılaşma sınırlamalarını, sağlıklılaştırma, yenileme alan ve projelerini, uygulama etap ve programlarını, açık alan sistemini, yaya dolaşımı ve taşıt ulaşımını, alt yapı tesislerinin tasarım esasları, yoğunluklar ve parsel tasarımlarını, yerel sahiplilik, uygulamanın finansmanı ilkeleri uyarınca katılımcı alan yönetimi modellerini de içerecek şekilde hazırlanan, hedefler, araçlar, stratejiler ile plânlama kararları, tutumları, plân notları ve açıklama raporu ile bir bütün olan nazım ve uygulama imar plânlarının gerektirdiği ölçekteki plânlardır.⁹

Çevre düzenleme projesi; ören yerlerinin arkeolojik potansiyelini koruyacak şekilde, denetimli olarak ziyarete açmak, tanıtımını sağlamak, mevcut kullanım ve dolaşımdan kaynaklanan sorunlarını çözmek, alanın ihtiyaçlarını çağdaş, teknolojik gelişmelerin gerektirdiği donatılarla gidermek amacıyla her ören yerinin kendi özellikleri göz önüne alınarak hazırlanacak 1/500, 1/200 ve 1/100 ölçekli düzenleme projeleridir.¹⁰

Yönetim alanı; sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içerisinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon

⁷ 2863 Sayılı a.g.k. madde 3.

⁸ 2863 Sayılı a.g.k. madde 3.

⁹ 2863 Sayılı a.g.k. madde 3.

¹⁰ 2863 Sayılı a.g.k. madde 3.

ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla, plânlama ve koruma konusunda yetkili merkezî ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlamak için oluşturulan ve sınırları ilgili idarelerin görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenen yerlerdir.¹¹

Yönetim plânı; yönetim alanının korunmasını, yaşatılmasını, değerlendirilmesini sağlamak amacıyla, işletme projesini, kazı plânı ve çevre düzenleme projesi veya koruma amaçlı imar plânını dikkate alarak oluşturulan koruma ve gelişim projesinin, yıllık ve beş yıllık uygulama etaplarını ve bütçesini de gösteren, her beş yılda bir gözden geçirilen plânlardır.¹²

Bağlantı noktası; yönetim alanı sınırlarında yer almamakla birlikte, arkeolojik, coğrafi, kültürel ve tarihi nedenlerle veya aynı vizyon ve tema etrafında yönetim ve gelişiminin sağlanması bakımından bu yer ile irtibatlandırılan kültürel varlıklardır.¹³

Doğal (tabii) sit; jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlardır.

“Taşınır tabiat varlıkları”; jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli taşınır tabii değerlerdir.¹⁴

Etkileşim-geçiş sahası; korunması gerekli kültür varlıklarını ve sit alanlarını doğrudan etkileyen, sit bölgeleriyle bütünlük gösteren, daha önceden sit sınırları içindeyken sit sınırları dışına çıkarılmış veya sit sınırları dışında tutulmuş korunacak sokak, meydan, yapı grupları ve benzerlerinin yer aldığı, sit bölgeleri arasında kalmış, sitleri doğrudan etkileyen veya koruma amaçlı imar planlarının hazırlanma aşamasında göz önünde bulundurulması gereken alanlardır.¹⁵

Arkeolojik Sit: İnsanlığın varoluşundan günümüze kadar ulaşan eski uyurlıkların yer altında, yer üstünde ve su altındaki ürünlerini, yaşadıkları devirlerin sosyal,

¹¹ 2863 Sayılı a.g.k. madde 3.

¹² 2863 Sayılı a.g.k. madde 3.

¹³ 2863 Sayılı a.g.k. madde 3.

¹⁴ 2863 Sayılı a.g.k. madde 3.

¹⁵ 2863 Sayılı a.g.k. madde 3.

ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan her türlü kültür varlığının yer aldığı yerleşmeler ve alanlardır.¹⁶

I. Derece Arkeolojik Sit: Korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır.¹⁷

II. Derece Arkeolojik Sit: Korunması gereken, ancak koruma ve kullanma koşulları koruma kurulları tarafından belirlenecek, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır. Bu alanlarda, yeni yapılaşmaya izin verilmemesine ancak günümüzde kullanılmakta olan tescilsiz yapıların basit onarımlarının yürürlükteki ilke kararı doğrultusunda yapılabileceği alanlardır.¹⁸

III. Derece Arkeolojik Sit: Koruma - kullanma kararları doğrultusunda yeni düzenlemelere izin verilebilecek arkeolojik alanlardır.¹⁹

Kentsel Sit Alanı: Kentsel sitler, mimari, mahalli, tarihsel, estetik ve sanat özelliği bulunan ve bir arada bulunmaları sebebiyle teker teker taşıdıkları kıymetten daha fazla kıymeti olan kültürel ve tabii çevre elemanlarının (yapılar, bahçeler, bitki örtüleri, yerleşim dokuları, duvarlar) birlikte buldukları alanlardır.

Kentsel sit alanının bulunduğu çevre içinde korunmasında, geliştirilmesinde etkinlik taşıyan ve kentle bütünleşmesine olanak sağlayacak kararlara konu alanlar ise etkileşim geçiş sahası olarak tanımlanır.²⁰

Kentsel Arkeolojik Sit Alanları: 3386 ve 5226 sayılı Kanunlarla değişik 2863 sayılı Kanun kapsamına giren arkeolojik sit alanları ile birlikte korunması gerekli kentsel dokuları içeren ve bu özellikleri ile bütünlük arz eden korumaya yönelik özel planlama gerektiren alanlar kentsel arkeolojik sit alanlarıdır.²¹

Yönetim Alanı: "...sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içerisinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla, planlama ve koruma konusunda yetkili merkezi ve yerel

¹⁶ Kültür Bakanlığı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun 05.11.1999 tarih ve 658 no'lu İlke Kararı.

¹⁷ 658 no'lu a.g.i.k.

¹⁸ 658 no'lu a.g.i.k.

¹⁹ 658 no'lu a.g.i.k.

²⁰ Kültür Bakanlığı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun 04.10.2006 tarih ve 720 no'lu İlke Kararı.

²¹ Kültür Bakanlığı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun 15.04.2004 tarih ve 702 no'lu İlke Kararı.

idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlamak için oluşturulan ve sınırları ilgili idarelerin görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenen yerler...” olarak tanımlanmaktadır.²²

Yönetim Planı: ”...Yönetim Alanı'nın korunmasını, yaşatılmasını, değerlendirilmesini sağlamak amacıyla, işletme projesini, kazı planı ve çevre düzenleme projesi veya koruma amaçlı imar planı dikkate alınarak oluşturulan koruma ve gelişme projesinin, yıllık ve beş yıllık uygulama etaplarını ve bütçesini de gösteren, her beş yılda bir gözden geçirilen planlar...” olarak tanımlanmaktadır.²³

²² İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, İstanbul, 2011, s. 3.

²³ İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, a.g.y. s. 3.

2. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KORUMA MEVZUATININ, GELİŞİMİ

2.1 Dünya'da Koruma Olgusunun Gelişmesine Genel Bakış:

Arkeolojik kültür varlıklarının ve arkeolojik alanların bir bilgi ve kültür alanı olarak günümüzdeki anlamıyla ortaya çıkışı, 19. yüzyılı bulmaktadır. Bundan önce dini kaygılarla ya da atalar kültü ile bağlantılı olarak arkeolojik açıdan değerlendirilebilecek çalışmalar olmuştur. Bunlardan bilinen en eski çalışma M.Ö. 555-539 yılları arasında hüküm süren Babil'in son yerli kralı Nabonidus'un şehrin önemli tapınaklarından birini temeline kadar kazdırıp 2200 yıl önce yerleştirilmiş bir temel taşına ulaşmış ve bu taş Babil'de müze benzeri bir yapıda saklamıştır.²⁴ Burada bulunan Kral Sargon heykeli de onarılmıştır. Buna benzer bir diğer örnek Japonya'da 1692 yılında "atalara ait" bir mezar, 1748 yılında da Kore'de gene bir mezar, ata kültüyle bağlantılı olarak kazılmış ve buluntular toplanarak belgelenmiştir.²⁵ Gerçek anlamda sistemli çalışmalar ise pek çoğu kanunsuz ve yerel halkın bilgi ve haberi olmadan kazıyı yapıp değerli buluntuları ve eserleri kaçırma şeklinde ortaya çıktı. Bilinen sistemli ve buluntuları bilimsel olarak incelenen ilk kazı ise daha sonra Amerika Birleşik Devletlerinin üçüncü başkanı seçilecek Thomas Jefferson'un (1743-1826) yaptığı kabul edilir. Jefferson Virginia'da ki arazisinde bulunan bir tümülüsü 1784 yılında boydan boya bir açma açarak kazmıştır.²⁶ Arkeolojik kazılar savaş dönemlerinde ise haber alma faaliyetlerinde kullanılan bir örtü oldu.²⁷ 19. Yüzyılda geçmişe ait bilgi edinme ve bir tür zenginlik gösterisi olarak kullanılabilen bu buluntular elitlerce koleksiyonlarında çok daha önce bulunuyorsa da -Medici Sarayı gibi- müzecilikle araştırmaya ve yaygın olarak kamuya sunumu 1850 sonrasında görülmeye başlamıştır.²⁸ Kentsel mirasın farkındalığı ise daha sonraları özellikle Dünya Savaşlarının ardından artmıştır.

VI. Uluslararası Mimarlar Kongresi (1904), Atina Konferansı (1931), Carta Del Restauro (1934), Venedik Tüzüğü (1964), Amsterdam Bildirgesi (1975), ICOMOS Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü (1990), Valetta Sözleşmesi

²⁴ Renfrew-Bahn, Arkeoloji, Çev. Gürkan Ergin, Homer Kitabevi, İstanbul, 2017, s. 22.

²⁵ Mehmet Özdoğan, 50 soruda arkeoloji, 7 Renk Basım Yayım ve Filmcilik, İstanbul, 2015, s. 54.

²⁶ Renfrew- Bahn, age.

²⁷ Abdurrahman Bozkurt, "I. Dünya Savaşı Başlarında Osmanlı Devleti'nde Casusluk Faaliyetleri ve Güvenlik Algısı", Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı: 36, Ankara, 2014, s. 18.

²⁸ Ali Artun, MümkünOlmayan Müze Müzeler Ne Gösteriyor, İletişim Yayınları, İstanbul, 2017, s. 25.

(1992), Nara Özgünlük Belgesi (1994), Burra Tüzüğü (1999) kültürel mirasın korunmasında uluslararası toplumda, ortak akılla üretilen araçlar olmuştur.

Carta Del Restauro'nun (1934), 3-5-10-11'nci maddeleri ile arkeolojik alana müdahalenin çerçevesi çizilmeye çalışmıştır. UNESCO 1956 tarihinde arkeolojik mirasın bakım ve korunmasıyla ilgili ilkeleri yayımlamıştır. 1964 yılında imzalanan Venedik Tüzüğünde ise; kültür varlığının mecburiyetler haricinde özgün mekânından başka bir yere taşınmasının uygun olmadığı belirtilmiştir. 1975 yılında imzalanan Amsterdam Bildirgesi ise, Avrupa Mimarlık Mirası ağırlıklı olup bu kapsamda bütünleşik koruma, eğitim ve sürdürülebilirlik üzerinde durmuştur. 1990 yılında ICOMOS Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğünü yayınlamıştır. Tüzük arkeolojik miras alanlarında etkin multidisipliner çalışmanın gerekliliğine vurgu yapmış ardından tanım ve bütünleşik koruma politikalarından bahsettikten sonra sürdürülebilirliğin etmenleri olan yasa ve ekonomi, bakım ve koruma ile sunuş, bilgi yeniden yapım ve uluslararası iş birliği başlıkları açıklanmıştır. 1994'te Japonya'nın Nara kentinde açıklanan ve bu isimle anılan belgede; sorumluluklar, değer ve özgünlük ile özellikle kaynakların inanılabilirliği işlenmiştir. Burra Tüzüğü, 1964 Venedik Tüzüğü ve 1978'de Moskova'da yapılan ICOMOS toplantısının sonunda yayınlanan bildirgenin kararlarını esas alan bir ulusal belge niteliğinde Avustralya'da yayınlanmıştır. 1981, 1988 ve 1999'da geliştirilen Burra Tüzüğü, koruma sürecini; a. Önemin Anlaşılma Süreci, b. Politikaların Geliştirilme Süreci, c. Yönetim Süreci olmak üzere 3 temel adımda tanımlanmaktadır. Avrupa Konseyi üyesi devletler ile Avrupa Kültür Sözleşmesine taraf diğer devletler tarafından 16 Ocak 1992 tarihinde Valetta'da (Malta) imzalanan Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 5 Ağustos 1999 tarih ve 45. Birleşiminde görüşülen 4434 Sayılı Kanun ile anılan sözleşme kabul edilmiş ve yasalaşarak Türkiye de sözleşmeye taraf olmuştur.

Günümüzde giderek gelişen kültür varlığı tanımı; yaşayan kentsel ve kırsal çevreler, kültürel peyzaj, geleneksel tarım, endüstri ve üretim alanları, kutsal sayılan doğa parçaları, toplumsal bellekte yer etmiş ve önemli tarihi olayların geçtiği yerler gibi kültürel önemi olan alanlar ve eserlerin bütünü ifade etmektedir. Sahip oldukları somut (*tangible*) değerlerin yanı sıra gelenekler, inanışlar, sosyal ve dini törenler, festivaller, görsel sanatlar, doğa kaynaklarına veya geleneksel üretim biçimlerine ilişkin geliştirilen her türlü yerel bilgi, beceri, sözlü aktarımlardan oluşan somut

olmayan (*intangible*) miras değerlerine sahiptirler. Bu kapsamda, yakın bir zamana kadar korunması gerekli arkeolojik anıt olarak kabul gören kimi örnekler, alanla manevi bağına devam ettiren topluluklar için somut değerlerinin yanı sıra somut olmayan değerlere sahip yaşayan kültürel varlıklardır.²⁹ Arkeolojik mirasın tanımı ise 1990 ICOMOS Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğünde; “temel verileri arkeolojik yöntemlerle ele edilen maddi mirastır. İnsan varlığının her tür izini kapsar ve her tür insan etkinliğini yansıtan yerleri, terk edilmiş yapıları, toprak ve su altındaki sitler de dahil olmak üzere her tür kalıntıyı, bunlarla ilişkili taşınabilir tüm kültürel malzemeyi içerir” şeklinde açıklanmaktadır.³⁰

2.2 Türkiye’de Koruma Mevzuatının Gelişimi ve Kapsamı:

1869, 1874, 1884 tarihli Asar-ı Atika Nizamnameleri Koruma mevzuatının Osmanlı Dönemi temellerini oluşturmaktadır.

1869 nizamnamesinde; tanımlar bulunmamakta, özetle eski eserlerin tarihi öğrenmemize yardımcı olduğu, aydınların bunlara önem verdikleri, müzelerde sergilendikleri, diğer ülkelere göre Osmanlı topraklarında daha çok buldukları, İstanbul’da bir müze kurulması düşünülüp, çift olan eserlerden birer tanesini devlete bırakma şartıyla kazı izinleri verildiği, ancak bu düzenlemenin işe yaramadığı belirtilerek hazırlanan yeni nizamname maddeleri eklenmiştir. Bu ifadelerden 1869 yılında Osmanlı bürokratlarında açık bir eski eser kavramı oluşmadığı görülmektedir.³¹ Nizamname içeriğini kazı şartları oluşturmaktadır.

Müze-i Hümayun müdürü P.A. Dethier tarafından hazırlanan 1874 tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi; Taşınır ve taşınmaz eski eserleri kapsayan bu yasamızda eski eser "yeryüzünde ve yeraltında bulunan arkeolojik eserler, paralar ve eşya" olarak tanımlanmış; kaçak kazıları denetim altına almak amacıyla, tarihi eserleri tahrip edenlerin cezalandırılması hükmü getirilmiştir. Söz konusu yasanın ortaya çıkışı sırasında devletin arkeolojiye bakış açısı günümüzdekinden oldukça farklıdır. Yasada

²⁹ Nida Çaycı, “Arkeolojik Alan Yönetiminde Sürdürülebilir yaklaşımlar: Aspat (Strobilos) Yönetim Planı Çalışmaları”, METU JFA, Ankara, 2014, 2, s. 189.

³⁰ ICOMOS, Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü, Lozan, 1990.

³¹ Halit Çal, “Osmanlı’dan Cumhuriyete Eski Eserler Kanunları”, Prof. Dr. Kazım Yaşar Kopruman’a Armağan, Ankara, 2005, s. 236

kazı sonunda elde edilenler üçe bölünmekte; buluntular arazi sahibi, devlet ve kazı ekibi arasında eşit olarak paylaşılmaktaydı.³²

Osman Hamdi Bey'in hazırladığı 1884 tarihli Asar-ı Atfika Nizamnamesinin 4. maddesinde şahıs ve cemaatlerin mülklerindeki eski eserleri yıkamayacakları, devletin bu binaların aslı halini devam ettirmekle yükümlü olduğu belirtilmiştir. 5. madde ile eski eser binaların tahrip edilemeyeceği, yakınlarında taş ocağı açılmayacağı, depo olarak kullanılmayacağı hükme bağlanmıştır. Tabiatıyla bu maddelerle Osmanlı coğrafyasındaki binlerce eski eserin korunması imkânsızdı. Diğer taraftan bu binalardan hangilerinin kastedildiği belirsiz olduğu gibi sayıları da bilinmiyordu. Ancak 1906 tarihli Asâr-ı Atfika Nizamnamesinde taşınmaz eski eserlerin neler olduğu sıralanmaya çalışılmıştır.³³ 1906 öncesi geçen “Mebâni-i mukaddese” sözü tekke, imaret, türbe ve kümbetler şeklinde daha somut hale getirilmiştir. Bu tanım içine İslami devir eserleri de sokulmuş bulunmakla birlikte, madde sonuna 18. yüzyıl sonuna kadar yapılmış İslami eserlerin de bu kanun hükmüne tabi olduğu belirtilmiştir.³⁴

Bütün bu zaman içinde taşınmaz eski eserlerin korunmasındaki hukukî eksiklik iyice hissedilince 28.7.1912 tarihinde Muhafaza-i Abidat Nizamnamesi yürürlüğe sokulmuştur.³⁵ 8 maddelik Nizamname ile 1906 tarihli Asâr-ı Atika Nizamnamesi 5. maddesinde belirtilen eserlerin eski eser sayıldığı tekrar edilmiştir. 2. maddesine göre bunların yıkılması yasaktır. 3. madde ile kesinlikle yıkılması gerekli olanlar için bir komisyon kurulacağı, 4. madde ile bu komisyonun eserin plân, kesit, fotoğraf vb. belgeleri Maarif Vekâletine göndereceği, Vekâletin yıkım kararı vermesi durumunda, eserin varsa değerli parçalarının müzeye alınmasından sonra yıkılabileceği belirtilmiştir. Özellikle 4. maddede yıkım için açık kapı bırakılması, Nizamnamenin zaafını oluşturmuştur.³⁶

³² Zeynep Ahunbay, Arkeolojik Alanlarda Koruma Sorunları Kuramsal ve Yasal Açılardan Değerlendirme, Tüba Ked, Sayı:8, Ankara, 2010, s.105.

³³ Halit Çal, Türkiye’de Cumhuriyet Devri Taşınmaz Eski Eser Tahribatı ve Sebepleri, DTCF Dergisi, Cilt:34, Sayı:1-2, Ankara, 1990, s. 353-354.

³⁴ Halit Çal, Osmanlı Devrinde Asarı Atika Nizamnameleri, Vakıflar Dergisi, Sayı:26, Ankara, 1997, s. 394.

³⁵ Nurettin Can Güleklî, Eski Eserler ve Müzelerle İlgili Kanun Nizamname Ve Emirler, Ankara, 1948. (Akt. Çal Halit. Türkiye’de Cumhuriyet Devri Taşınmaz Eski Eser Tahribatı ve Sebepleri, DTCF Dergisi, Cilt:34, Sayı:1-2, Ankara, 1990, s. 354.)

³⁶ Halit Çal, AGE, 1990.

Koruma, kültürel miras, arkeolojik alan gibi tanımlar 20. yüzyılda literatüre girmiştir. 1906'da yürürlüğe giren son Asar-ı Atika Nizamnamesi 1973 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. 1917 yılında da Muhafaza-i Asar-ı Atika Encümeni kurulmuş, 1924 yılında Eski Eserleri Koruma Encümenine dönüşmüştür. 1931 yılında eski eserlerin korunma önlemlerinin belirlenmesi amacıyla bir komisyon kurulmuştur. Korumanın çevre boyutunun gündeme gelmesi ise, 1944 yılında "Eski Eserler ve Müzeler Birinci Danışma Komisyonu'nun toplanmasıyla olmuştur. Bu sayede kültür varlıklarıyla ilgili yeni tanımlar getirilirken, tespit ve tescil işlemlerinin önemi belirlenmiş ve kent ve kasabalardaki imar etkinliklerinin koruma ile ilgili olması gerektiği vurgulanmıştır.³⁷

1951 yılında bir yasa ile kurulan "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu", koruma ile ilgili ilkeleri ve müdahale biçimlerini belirlemek, proje bazında karar vermek gibi çağdaş görevler üstlenmiş, ülkemizin yapılaşma ve kentleşme süreci içinde tarihsel ve geleneksel çevrenin korunması sorunlarının çözümünde etkin önlemler alınmıştır.³⁸

1973 yılında, kültür ve tabiat varlıklarının korunması, bakımı ve değerlendirilmesine ilişkin çağdaş kavram ve yaklaşımları içeren 1710 sayılı, "Eski Eserler Kanunu" çıkarılmış, taşınmaz kültür varlıklarının korunmasında tek yapı ölçeğinin yanı sıra, bu yapıların bir arada oluşturdukları çevrenin bir bütün olarak korunması ve yaşatılması gereği ortaya konmuş, sit kavramı "Homojen oluşları ve özellikleri, tarihi, estetik, artistik, bilimsel, ekolojik etnoğrafik ebedi veya efsanevi önemleri bakımından korunmaları ve değerlendirilmeleri gereken tabiatın veya tabiatla insanların müşterek eseri olan topoğrafik bölgelere denir" şeklinde açıklanmıştır.³⁹

1983 yılında çıkarılan "2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu" ve bu kanundaki bazı değişikliklere ilişkin 1987 yılında çıkarılan 3386 sayılı Kanun ile de taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarıyla ilgili tanımlar geliştirilmiş, karar ve denetim mekanizması olarak koruma kurulları oluşturulmuştur.⁴⁰

27 Temmuz 2004 tarihli Resmî Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5226 sayılı Kanun ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve korumayla

³⁷ Koruma Kurulları Tarihçesi, "Çevrimiçi", <http://www.korumakurullari.gov.tr/TR,89184/tarihce.html>, 04.05.2018

³⁸ Koruma Kurulları Hakkında, "Çevrimiçi", <http://www.korumakurullari.gov.tr/TR,202681/koruma-bolge-kurulu-hakkinda.html>, 04.05.2018

³⁹ 1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu, 1973, madde 1., 04.05.2018

⁴⁰ Koruma Kurulları Tarihçesi, "Çevrimiçi", <http://www.korumakurullari.gov.tr/> a.g.y., 04.05.2018

ilgili diğer bazı yasalarda çok önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Kùltür ve Tabiat Varlıklarıyla İlgili Yapılacak Yüzey Araştırması, Sondaj ve Kazı Çalışmalarının Yürütülmesi Hakkında Yönerge 2013'te daha sonra bu yönerge iptal edilerek yerine Bakanlık Makamının 17/02/2016 tarih ve 94949537-10.04-32178 sayılı Onayı yeni Kùltür ve Tabiat Varlıklarıyla İlgili Yapılacak Yüzey Araştırması, Sondaj ve Kazı Çalışmalarının Yürütülmesi Hakkında Yönerge yürürlüğe girmiştir.

2863 sayılı kanunla çerçevesi çizilen koruma mevzuatı teknik detayların çözümünde yönetmelikler, yönergeler, protokoller ve Kùltür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu tarafından yayımlanan ilke kararlarından oluşmaktadır.

3. SULTANAHMET ARKEOLOJİK PARKI KAPSAMINDA KAPSAMINDA BULUNAN 58 ADA 1-2 PARSELİN MEVCUT DURUMU VE MEVZUAT AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ:

3.1 UNESCO Dünya Mirası Kavramı:

İnsanlığın ortak mirası olarak kabul edilen evrensel değerlere sahip kültürel ve doğal siteleri dünyaya tanıtmak, toplumda sözkonusu evrensel mirasa sahip çıkacak bilinci oluşturmak ve çeşitli sebeplerle bozulan, yokolan kültürel ve doğal değerlerin yaşatılması için gerekli işbirliğini sağlamak amacıyla Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nün (UNESCO'nun) 17 Ekim – 21 Kasım 1972 tarihleri arasında Paris'te yapılan 16. Genel Konferansının 17. Oturumunda; sorunun uluslararası bir sözleşme konusu yapılmasına karar verilmiş ve 16 Kasım 1972'de "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmesi"ni kabul ederek, tüm dünya uluslarının sahip oldukları kültürel ve doğal varlıkların, uluslararası bir platformda korunması ve gelecek nesillere aktarılması için tarihi bir adım atılmıştır.

Bu Sözleşme ile insanlık tarihi boyunca farklı kültür ve medeniyetler tarafından ortaya konan, bu ortak geçmişin farklı evrelerine, aşamalarına, zenginlik ve farklılığına ışık tutan varlıklar, "birinin kaybı tüm insanlık hafızasının kaybıdır" anlayışıyla koruma altına alınmıştır.⁴¹

Yine bu Sözleşme ile UNESCO, kültürel ve doğal mirasın sadece geleneksel bozulma nedenleriyle değil, sosyal ve ekonomik şartların değişmesiyle gittikçe artan bir şekilde yok olma tehdidi altında olduğuna dikkat çekmiştir. Kültürel ve doğal mirasın herhangi bir parçasının bozulmasının veya yok olmasının, bütün dünya milletleri mirası için telafisi mümkün olmayan bir yoksullaşma teşkil ettiğinin altını çizen UNESCO; Sözleşme ile tüm insanlığın sahip olduğu dünya mirasının muhafazasının yine milletlerarası camianın görevi olduğunu göz önünde tutarak, modern-bilimsel yöntemlere uygun olarak, istisnaî değerdeki kültürel ve doğal mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması için etkin bir sistemin temellerini atmıştır.⁴²

Sözleşme ile birlikte taraf devletlere kendi sınırları içindeki tüm kültürel ve doğal miras varlıklarının envanterini yapıp onları tanımlamaları, muhafaza etmeleri, korumaları, teşhir etmeleri/sunmaları ve gereken tüm yasal, idari, bilimsel ve teknik

⁴¹ Dünya Mirası, "Çevrimiçi",http://www.alanbaskanligi.gov.tr/unesco_dunya_miras_kavram%C4%B1.html , 04.05.2018

⁴² Dünya Mirası, "Çevrimiçi",www.alanbaskanligi.gov.tr, a.g.y., 04.05.2018

önlemleri alarak bu değerleri en iyi şekilde gelecek nesillere aktarmaları için çağrıda bulunulmuştur ve taraf devletlere bu konuda sorumluluklar yüklenmiştir.⁴³

Sözleşmeye göre buldukları ülke tarafından korunması garanti edilen ve “üstün evrensel değere” sahip olan bütün kültürel ve doğal varlıklara “dünya mirası”, bu varlıkların yer aldığı listeye ise Dünya Miras Listesi denmektedir.⁴⁴

Sözleşme kapsamında Dünya Miras Komitesi, Dünya Miras Listesi, Tehlikede Olan Dünya Miras Listesi, Dünya Miras Fonu oluşturulmuş, ilerleyen yıllarda ise Komite’ye sekreteryaya görevi yapması için Dünya Miras Merkezi kurulmuştur.⁴⁵

3.1.1 UNESCO Dünya Mirası Konvansiyonu’nun amacı:

- Ülkeleri Dünya Miras Konvansiyonu’nu imzalamaya teşvik etmek ve bu sayede bu ülkelerin doğal ve kültürel mirasının korunmasını garanti altına almak,
- Konvansiyona Taraf olan devletleri, ulusal sınırları içindeki doğal ve kültürel değer taşıyan bölgelerin Dünya Miras Listesi’ne dâhil edilmesi için teşvik etmek,
- Konvansiyona Taraf olan devletleri, Dünya Mirası bölgelerinin muhafaza durumu üzerine yönetim planları geliştirmeye ve raporlama sistemleri oluşturmaya teşvik etmek,
- Teknik destek ve profesyonel eğitim olanakları sunarak Konvansiyona taraf olan ülkelerin Dünya Mirası’nı korumalarına yardımcı olmak,
- Acil tehdit altındaki Dünya Mirası Alanları için acil durum yardım desteği sağlamak,
- Dünya Mirası’nın muhafazası için Konvansiyona Taraf olan ülkelerin toplum bilincini artırıcı faaliyetlerine destek vermek,
- Kendi kültürel ve doğal miraslarının muhafazası hususunda yerli halkın katılımını teşvik etmek,
- Dünya’nın kültürel ve doğal mirasının muhafazası hususunda uluslararası işbirliğini teşvik etmektedir.⁴⁶

Konvansiyon kapsamında ayrıca taraf devlet temsilcilerinden müteşekkil Dünya Mirası Komitesi, Sekreteryaya olarak Komite’ye yardımcı olmak üzere merkezi Paris’te bulunan Dünya Mirası Merkezi, Dünya Mirası Listesi, Tehlikede Olan

⁴³ Dünya Mirası, “Çevrimiçi”,www.alanbaskanligi.gov.tr, a.g.y., 04.05.2018

⁴⁴ Dünya Mirası, “Çevrimiçi”,www.alanbaskanligi.gov.tr, a.g.y., 04.05.2018

⁴⁵ Dünya Mirası, “Çevrimiçi”,www.alanbaskanligi.gov.tr, a.g.y., 04.05.2018

⁴⁶ Dünya Mirası, “Çevrimiçi”,www.alanbaskanligi.gov.tr, a.g.y., 04.05.2018

Dünya Mirası Listesi ve Dünya Mirası Fonu oluşturulmuştur. Dünya Mirası Komitesi taraf devletlerin yaptığı başvuruların, belirlediği kriterlere haiz olup olmadığını ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi), ICCROM (Uluslararası Kültürel Varlıkları Koruma Araştırma Merkezi) ve IUCN (Uluslararası Doğayı Koruma Birliği) gibi uluslararası uzmanların yer aldığı kurumların yardımıyla değerlendirmekte ve varlıkları kültürel (cultural heritage), doğal (natural heritage) ve karışık (mixed heritage) varlıklar olmak üzere 3 grupta tasnif etmektedir.⁴⁷

Dünya Mirası Komitesi'nin en önemli görevi, taraf devletlerin aday olarak gösterdikleri ve kendi ülke sınırları içerisinde yer alan sit alanları arasından yapacağı seçimle Dünya Mirası Listesi'ni oluşturmaktır. Komite bir sit alanının Liste'ye dahil olmak için gerekli nitelikleri taşıdığı konusunda ikna olsa bile, alanın seçmeye konu olabilmesi, ancak yer aldığı ülke devletinin Sözleşme'nin öngördüğü usul çerçevesinde bir öneride bulunması ile mümkündür. Öngörülen yol, sadece Sözleşme'nin tarafı olan devlet ülkelerinde yer alan sit alanları bakımından işlerlik kazanabilir. Sözleşme gereğince, Komite âkit devletlerin verdiği envanterleri, saptadığı ölçütlere göre değerlendirerek, seçkin evrensel değer taşıdığına ikna olduğu kültürel ve doğal alanları içeren bir Liste hazırlamak, güncelleştirmek ve Dünya Mirası Listesi başlığı ile yayınlamakla görevlidir.⁴⁸

3.1.2 Dünya Mirası Listesi:

Dünya Miras Listesi; 1972 yılında kabul edilen Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını Koruma Sözleşmesi gereğince Dünya Miras Komitesi tarafından 1978 yılından itibaren oluşturulmaya başlanan listedir.

3.1.3 Dünya Miras Listesi'ne Alınma Kriterleri:

Bir alanın Dünya Miras Listesi'ne dahil edilebilmesi için Dünya Miras Komitesi tarafından belirlenen olağanüstü evrensel değerini ölçen 6 kültürel ve 4 doğal kriterden en az birini karşılaması gerekmektedir. Bu kriterler:

1. İnsanın yaratıcı dehasının üst düzeyde bir temsilcisi olması,

⁴⁷ Dünya Mirası, “Çevrimiçi”, www.alanbaskanligi.gov.tr, a.g.y., 04.05.2018

⁴⁸ Serap Akipek, “Dünya Kültürel Ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmenin Değerlendirilmesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt: 50, Sayı:4, Ankara, 2001, s. 13

2. Dünyanın bir kültür bölgesinde veya bir dönemde mimarlık veya teknoloji, anıtsal sanatlar, kent planlama veya peyzaj tasarımı alanlarında önemli gelişmelere ilişkin insani değer alışverişlerine tanıklık etmesi,
3. Yaşayan veya yok olan bir kültür geleneğinin veya uygarlığın istisnai, ender rastlanan bir temsilcisi olması,
4. İnsanlık tarihinin önemli bir aşamasını veya aşamalarını gösteren bir yapı tipinin, mimari veya teknolojik bütünün veya peyzajın istisnai bir örneği olması
5. Özellikle geri dönülmez bir değişimin etkisi altında hassaslaşmış olan çevre ile insan etkileşiminin veya bir kültürün/kültürlerin temsilcisi olan, geleneksel insan yerleşimi, arazi kullanımı veya deniz kullanımının istisnai bir örneği olması,
6. İstisnai evrensel önem taşıyan sanatsal veya edebi eserler, inançlar, fikirler, yaşayan gelenekler ve olaylarla doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olması (Komite bu kriterin tercihen diğer kriterler ile birlikte kullanılması gerektiğini kabul etmektedir.)
7. Üstün doğal görünelere veya eşsiz doğal güzelliklere ve estetik öneme sahip alanları içermesi,
8. Yaşamın kaydı, yer şekillerinin oluşumunda devam eden önemli jeolojik süreçler veya önemli jeomorfik veya fizyografik özellikler dahil dünya tarihinin önemli aşamalarını temsil eden istisnai örnekler olması,
9. Kara, tatlı su, kıyı ve deniz ekosistemleri ve hayvan ve bitki topluluklarının evrim ve gelişiminde devam eden önemli ekolojik ve biyolojik süreçleri sunan istisnai örnekler olması,
10. Bilim veya koruma açısından istisnai evrensel değere sahip tehlike altındaki türleri içeren yerler de dahil, biyolojik çeşitliliğin yerinde korunması için en önemli ve dikkat çeken doğal habitatları içermesi.⁴⁹

3.1.4 İstanbul'un Tarihi Alanları İçin Üstün Evrensel Değer Beyânı:

2011 Paris toplantısında kabul edilen üstün evrensel değer tanımı, kriterlere uygunluk, özgünlük ve bütünlük tanımlamaları aşağıda yer almaktadır.

⁴⁹ <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44439/dunya-miras-listesine-alinma-kriterleri.html> , 04.05.2018

3.1.4.1 Tarihi Yarımada'nın Üstün Evrensel Değer Tanımı:

Balkanlar, Anadolu, Karadeniz ve Akdeniz arasına stratejik olarak konumlanan İstanbul, Doğu Roma İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu'na başarılı bir şekilde başkentlik etmiştir ve 2000 yılı aşkın bir süredir siyaset tarihi, dinler tarihi ve sanat tarihine dair birçok önemli olayla ilişkilendirilmiştir. Şehir, kuzeyde doğal bir liman olan Haliç, doğuda İstanbul boğazı ve güneyde Marmara denizi ile çevrili bir yarımada üzerinde bulunur. Üzerinde eski Bizans ve Konstantinapolis'in yükseldiği Tarihi Yarımada, beşinci yüzyılın başında Theodosius tarafından inşasına başlanan tarihî surlarla çevrilidir. İstanbul'un üstün evrensel değeri, Asya ve Avrupa'nın buluşmasını yansıtan mimarî şaheserlerin eşsiz birleşiminde ve Bizans ve Osmanlı mimarlarının yaratıcı dehaları tarafından oluşturulan benzersiz silüetinde yatmaktadır.⁵⁰

İstanbul'un eşsiz ve kendine özgü silüeti yüzyıllar boyunca oluşmuş ve engin kubbeleri ile 6. yüzyıl mimarisini ve dekoratif yapısını yansıtan Aya Sofya'yı, 15. yüzyıl Fatih Külliyesini, 19. Yüzyıla kadar eklentilerle geliştirilmiş Topkapı Sarayı'nı, Mimar Sinan'ın önde gelen eserleri olan, 16. Yüzyılın kültürünü ve Osmanlı mimarisini yansıtan Süleymaniye ve Şehzâde Camii Külliyelerini, 17. Yüzyıl eseri Sultanahmet Camii'ni ve 1664'te tamamlanan liman yakınındaki Yeni Camii'nin narin minarelerini içermektedir.⁵¹

Alan'daki üstün evrensel değere sahip dört bölge; Tarihi Yarımada Sarayburnu'ndaki Arkeolojik Park; Süleymaniye Camii külliyesi, çarşıları ve yerel yerleşimi ile Süleymaniye bölgesi; önceden Pantokrator Kilisesi olan şimdiki Zeyrek Camii etrafındaki yerleşim ile Zeyrek Bölgesi ve Theodosius surlarının iki yanında uzanan önceki Blachernae Sarayı kalıntılarını da içeren Kara Surları alanıdır. Bu Alanlar; 17. Yüzyıla ait Sultanahmet ve Sokullu Mehmet Paşa Camileri, 16. Yüzyıla ait Şehzade Camii Külliyesi, 15. Yüzyıl Topkapı Sarayı, Konstantin Hipodromu, Valens (Bozdoğan) Kemerli, Aya Sofya, Aya İrini, Küçük Ayasofya Camii (eski St. Sergius Bacchus) Jüstinyen kiliseleri, John II. Comnene gözetiminde İmparatoriçe Irene tarafından yaptırılan Pantokrator Manastırı, 14 ve 15. yüzyıldan kalma mozaik ve resimleri ile Kariye Kilisesi ve hamamlar, sarnıçlar ve sultan türbeleri gibi birçok

⁵⁰ İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, İstanbul, 2011. s. 16.

⁵¹ İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, a.g.y, s. 16.

benzersiz örneği ile imparatorluk dönemlerine ait mimari başyapıtları kapsamaktadır.⁵²

Kriter (i) (1984) İstanbul'un Tarihî Alanları, Trallesli Anthemios ve Miletli Isidoros tarafından 532-537 yıllarında tasarlanan Aya Sofya ve Mimar Sinan tarafından 1550-1557 yıllarında tasarlanan Süleymaniye Külliyesi gibi Osmanlı ve Bizans dönemlerine ait eşsiz mimarî başyapıtları içermektedir.⁵³

Kriter (ii) (1984) İstanbul'daki anıtsal yapıların, tarih boyunca hem Avrupa hem de Yakın Doğu'daki mimarî, anıtsal sanatlar ve kentsel mekân organizasyonu gelişimi üzerinde dikkate şayân etkileri olmuştur. Bu nedenle 447 yılında inşâ edilen ikinci savunma hattı ile II. Theodosius'un 6.650 metrelik Kara surları askeri mimarî için önde gelen mimarî kaynaklardan biridir. Aya Sofya ise pek çok kilise ve sonraki dönem camileri için bir model olmuş, İstanbul saray ve kilise mozaikleri de doğu ve batı sanatını etkilemiştir.⁵⁴

Kriter (iii) (1984) İstanbul, bir kısmı sanat eserleri ile bağlantılı çok sayıdaki üstün nitelikli yapı türleri ile Bizans ve Osmanlı medeniyetlerine dair eşsiz bir tanıklık üstlenmiştir. Bunlardan bazıları; surlar, mozaik ve freskli kilise ve saraylar, anıtsal sarnıçlar, sultan türbeleri, camiler, medreseler ve hamam yapılarıdır. Süleymaniye ve Zeyrek bölgesinde yer alan önemli dini yapılar etrafında şekillenen geleneksel yerleşim, son dönem Osmanlı şehir dokusunun müstesna örneklerindedir.⁵⁵

Kriter (iv) (1984) Şehir, mimarî ve teknik bütünlük oluşturan ve insanlık tarihi aşamalarına örnek teşkil eden birçok eşsiz eserden oluşmaktadır. Özellikle Topkapı Sarayı ve Süleymaniye Camii Külliyesi, tüm eklentileri ile birlikte (kervansaraylar, medreseler, şifâhaneler, hamam binaları, imârethaneler ve hanedana mensup sultan türbeleri) Osmanlı döneminin saray ve külliyelerine dair üstün örnekler teşkil etmektedir.⁵⁶

Bütünlük (2011) 19 ve 20. Yüzyılda şehrin büyük değişim ve bozulmalarından korunmuş kısmı olan İstanbul'un Tarihî Alanları, İstanbul'un üstün evrensel değerini yansıtan en önemli özelliklerini içermekte ve listeye kayıt esnasında da halihazırda yürürlükte olan kanunlarca korunmaktaydı. Süleymaniye ve Zeyrek bölgelerindeki

⁵² İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, a.g.y, s. 16.

⁵³ İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, a.g.y, s. 16.

⁵⁴ İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, a.g.y, s. 16.

⁵⁵ İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, a.g.y, s. 17.

⁵⁶ İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, a.g.y, s. 17.

geleneksel ahşap evler, listeye kayıt zamanında savunmasız olarak nitelendirilmişlerdir. Alanın sosyal yapısında meydana gelen değişiklikler de bu yapıların kullanımını etkilemiştir. Kentsel doku, bakımsızlık ve değişim baskısıyla tehdit altında bulunmaktadır. Büyükşehir Belediyesi bozulmuş kısımların canlandırılması için alanın ıslah edilmesi konusunda girişimde bulunmaktadır. Süleymaniye ve Zeyrek bölgelerinin canlandırılması uzun soluklu bir projedir ve uzun, dikkatli bir temizleme, koruma ve restorasyon süreci gerektirmektedir. Ticarî alanlardaki birtakım küçük değişiklikler haricinde Süleymaniye Külliyesi, yapısal ve mimarî bütünlüğünü büyük oranda korumaktadır. Eskiden Pantokrator Kilisesi olan Zeyrek Camii birçok depremden etkilenmiştir. Dört tarihî alanda bulunan önemli anıtsal yapıların ve arkeolojik kalıntıların bütünlüğü büyük ölçüde bozulmamış haldedir, ancak yönetim planının olmaması yüzünden savunmasız durumdadır. İlgili merciler tarafından onay sürecinde olan yönetim planıyla, alan içindeki sorunların aşamalı olarak belirlenmesi ve çözülmesi amaçlanmaktadır. İstanbul'un Tarihî Alanları'ndaki yerleşme ve kentin eşsiz silueti gelişim karşısında savunmasızdır.⁵⁷

Özgünlük (2011) Anıtlar ve geleneksel konutların, tescil altına alındıktan sonra yapılan tasarım ve kullanılan yapı malzemelerinden dolayı, İstanbul'un Tarihî Alanları'nın üstün evrensel değerini ifadesinde görece bir azalma olmuştur. Tarihî Yarımada'daki yerleşimlerle ilgili koruma ve restorasyon çalışmaları, merkezi ve yerel yönetimler ve aynı zamanda yasal değişikliklerle sağlanmış malî fonlarla yeni oluşturulmuş kurumlar tarafından idare ve takip edilmektedir. Yerleşimi ve kendine özgü silueti ile Tarihî Yarımada, alanın üstün evrensel değerini ifade etmeye devam etmektedir. Bununla birlikte geniş çaplı sahil yerleşimlerinin, bu üstün evrensel değer ifadesini sürdürebilmesi, gelişimlerinin silueti tehdit etmemesine bağlıdır.⁵⁸

Üstün Evrensel Değeri Sürdürebilmek İçin Gereken Yönetim ve Koruma (2011) İstanbul'un Tarihî Alanları ulusal mevzuat ile yasal koruma altındadır. Dünya Miras Alanları'nı koruyacak özel bir planlama mevzuatı mevcut değildir. Alanın korunması ve muhafazası için sorumluluk merkezî yönetim (Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü), yerel yönetimler ve birçok devlet kurumu arasında paylaştırılmıştır. Tescilli yapılar ve

⁵⁷ İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, a.g.y, s. 17.

⁵⁸ İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, a.g.y, s. 17.

koruma alanlarında yapılacak fiziki müdahaleler ve işlevsel değişimler Koruma Kurulu'nun onayına tâbidir.

İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı 2006 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde, Dünya Miras Alanları'nın yönetim planlama sürecini koordine etmek amacı ile kurulmuştur. İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı'nın faaliyetleri bir Danışma Kurulu ile Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu tarafından desteklenmektedir. Ayrıca bir alan başkanı da atanmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde de Türkiye'de bulunan Dünya Miras Alanlarının idari işlerini koordine etmek, Dünya Miras Konvansiyonu ve Uygulama Rehberi'nin uygulanması için ilgili makamlarla işbirliği sağlamak üzere ayrıca bir bölüm yapılandırılmıştır.

Zeyrek, Süleymaniye ve Karasurları için ilk koruma planları 1979 ve 1981 yıllarında hazırlanmış ve onaylanmıştır. Dünya Miras Alanları'nı da içeren yeni Koruma Planı, İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi'nce kabul edilmiş ve onay için Koruma Kurulu'na sunulmuştur. Topkapı Sarayı, Aya Sofya ve Süleymaniye'yi içeren Tarihi Yarımada'nın etkileyici silüeti, planlama ilkeleri ile –silüeti bozan bazı yapılara rağmen- korunmaya çalışılmaktadır. Yasal koruma ve idarî yapı, varlığın uygun bir şekilde korunması için yeterlidir. Ayrıca merkezî yönetim, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Özel İdaresi, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve yerel yönetimlerin yıllık bütçelerine ek olarak, Avrupa Kültür Başkenti kampanyasının bir parçası olarak alandaki restorasyon ve koruma projelerine büyük bir bütçe ayırmıştır.

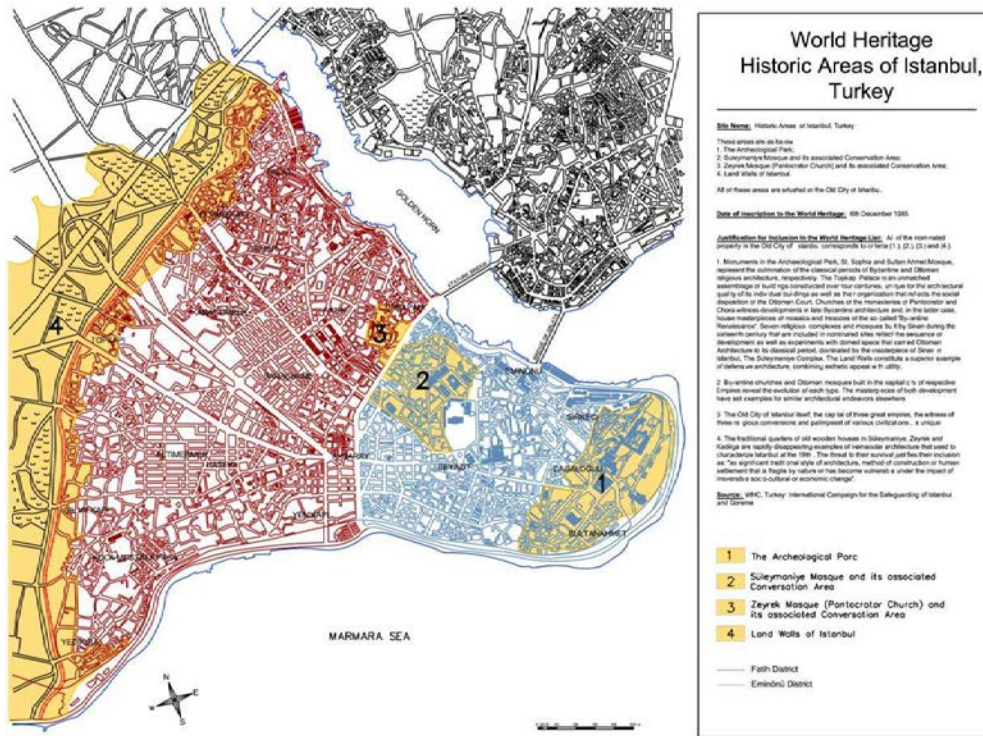
Tarihî Yarımada'da değişim ve koruma arasında denge oluşturmak hassas bir konudur. İlgili mevzuata uygun olarak tüm paydaşların işbirliğiyle hazırlanmakta olan Yönetim Planının bu hususu vurgulayacağı düşünülmektedir. Plan, şehrin trafik ve ulaşım planını, kentsel yeniden yapılanma stratejisini ve turizm yönetimini belirleyecek, inşaat faaliyetlerinin ve altyapı projelerinin, varlığın üstün evrensel değerini gözeterek uygun bir çerçeve temin edecektir. Plan ayrıca koruma ilkeleri, restorasyon ve rehabilitasyon standartları, yönetim sorumlulukları, erişim, ziyaretçi yönetimi, alanın algılanmasını ve günlük yaşam kalitesini arttıracak ilkelerle risk yönetimi, bilincin arttırılması ve eğitim ilkelerini de kapsamaktadır.⁵⁹

⁵⁹ İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, a.g.y, s. 18.

1972 yılında UNESCO'nun 17. Genel Konferansı'nda kabul edilen "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme" bütün insanlığın ortak mirası olarak kabul edilen üstün evrensel değere sahip kültürel ve doğal varlıkları dünyaya tanıtmak, toplumda söz konusu evrensel mirasa sahip çıkacak bilinci oluşturmak ve çeşitli sebeplerle bozulan, yok olan bu değerlerin yaşatılması için gerekli işbirliğini sağlamak amacını taşımaktadır. Dünya Miras Komitesi tarafından 1978 yılından itibaren oluşturulmaya başlanan Dünya Miras Listesi'ne dört bölgeden oluşan 'İstanbul'un Tarihi Alanları' 1985 yılında dahil edilmiştir.⁶⁰

3.2 İstanbul'un Tarihi Alanlarının Sınırları:

2010 yılı itibariyle Alan'ın Tarihi Yarımada bölümü, Fatih İlçesi sınırları ile tamamen örtüşürken, Kara Surları'na paralel uzanan Tampon Bölge, Eyüp, Bayrampaşa ve Zeytinburnu ilçeleri sınırlarında kalmaktadır (Şekil 3.1-3.2). Alan, Fatih İlçesi'nde 57 ve Zeytinburnu İlçesi'nde bir mahallenin tamamı ile üç mahallenin bazı bölümlerini, Eyüp İlçesi'nde iki ve Bayrampaşa İlçesi'nde ise bir mahallenin bazı bölümlerini kapsamaktadır.⁶¹

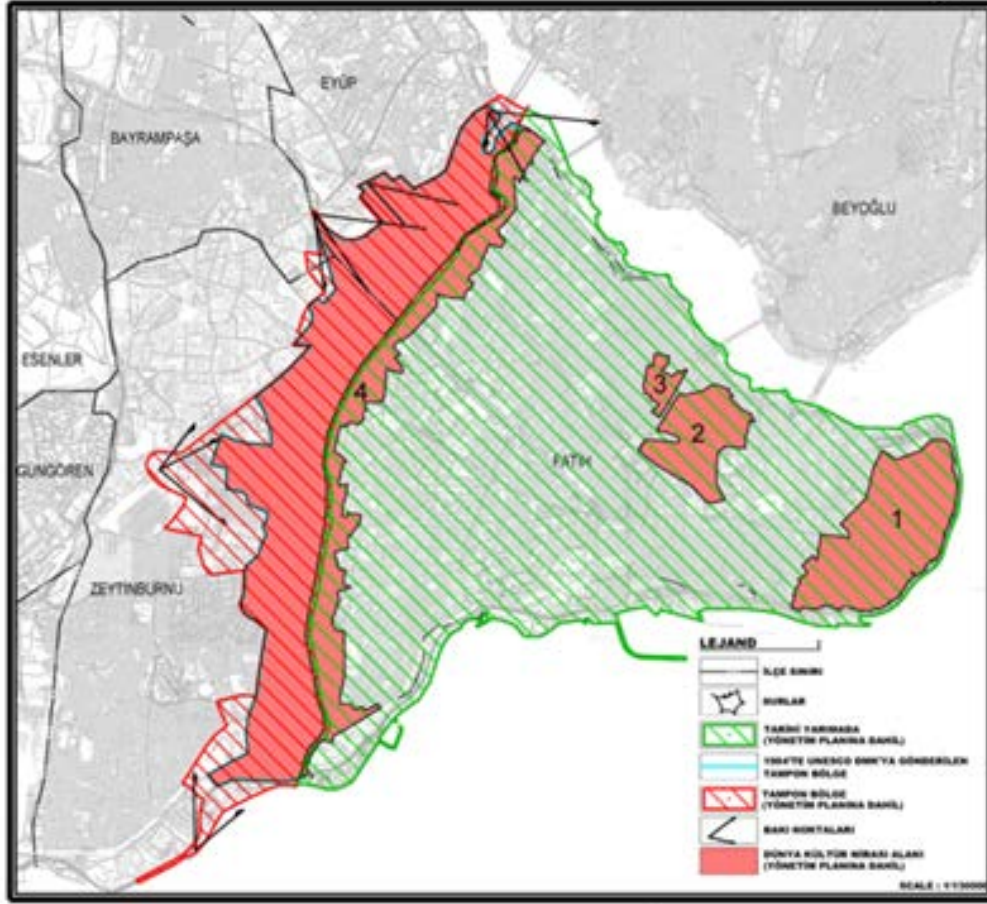

Şekil 3.1: İstanbul'un tarihi alanları haritası.⁶²

⁶⁰ İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, a.g.y. s. 15.

⁶¹ İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, a.g.y. s. 13.

⁶² İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı a.g.y. s. 19.

Şekil 3.2: Kültür ve Turizm Bakanlığınca onaylı yönetim planı alanı ve Dünya Miras Alanları sınırları.⁶³

3.2.1 Sultanahmet Arkeolojik Parkı Dünya Miras Alanı'nın Konumu, Sınırları ve Önemi

Sultanahmet Arkeolojik Parkı Dünya Miras Alanı, Tarihi Yarımada'nın doğusunda ve İstanbul'un birinci tepesi üzerinde yer almakta ve Topkapı Sarayı'nın yer aldığı Sur-i Sultani Bölgesi ile Sultanahmet Bölgesi olmak üzere kendi içinde iki farklı bölgeden oluşmaktadır (Şekil 3.3). Bu bölgenin Dünya Miras Alanı olarak kabul edilmesinin kurumsal temelleri 1930'ların ortalarında atılmıştır. Tarihi Yarımada sınırlarını kapsayan, İstanbul Nazım Planı adıyla anılan ve 1936-1940 yılları arasında hazırlanmış olan Prost Planı'nda Sur-i Sultani ve Sultanahmet çevresinin "Arkeolojik Park olarak korunması ve turizm işleviyle geliştirilmesi" öngörülmektedir (Şekil 3.4-3.5).

⁶³İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, a.g.y. s. 13.

	KAYIP TESCİLLİ SİVİL MİMARLIK ESERLERİ		TESCİLLİ SMÖ ESERLERİ
	TESCİLLİ YERALTI ESERLERİ		TESCİLLİ ANIT ESERLER (YERÜSTÜ KALINTI)
	ANIT ESERLER		

Şekil 3.3: Sultanahmet bölgesi ve bölgede bulunan kültür mirası eserler.⁶⁴

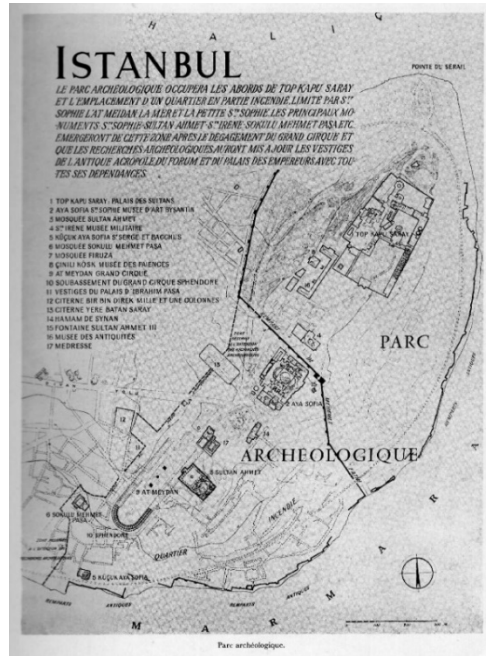
Bu karar uyarınca bölgenin “Arkeolojik Park” olarak ilan edilmesi ise ancak 1953 yılında gerçekleşebilmiş; GEEAYK kurulduktan kısa bir süre sonra bu kararı almıştır.⁶⁵

⁶⁴ Sultanahmet Arkeoloji Parkı Yönetim Planı, “Çevrimiçi”, <http://www.alanbaskanligi.gov.tr/1Sultanahmet.pdf>, 04.05.2018

⁶⁵ Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu, Planlama ve İmar Müdürlüğü, İstanbul. Akt.İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı a.g.y. s. 20.

Şekil 3.4: Henri Prost'un Tarihi Yarımada Planı⁶⁶

Şekil 3.5: Henri Prost'un Arkeoloji Parkı alanı⁶⁷

3.2.3 Alan Yönetim Planı'nda Sultanahmet Arkeolojik Parkı Dünya Miras Alanı Projeleri:

Alan yönetim planında “Sultanahmet Arkeolojik Parkı Dünya Miras Alanı” için tanımlanan proje paketinde beş proje belirlenmiştir bunlar;

Sur-i Sultani Ve Yakın Çevresi Anıt Eserleri Koruma Projesi:

⁶⁶ İmparatorluk Başkentinden Cumhuriyetin Modern Kentine, Henri Prost'un İstanbul Planlaması, Ed. Zeynep Ögel, İ.A.E., İstanbul, 2010, s.301.

⁶⁷ İmparatorluk Başkentinden Cumhuriyetin Modern Kentine, Henri Prost'un İstanbul Planlaması, a.g.y. s.302.

Proje tanımı: Sur-i Sultani'yi (Topkapı Sarayı, Arkeoloji Müzesi, Darphane-i Amire, Aya İrini, diğer mekanlar ve bahçeleri kapsayan alanı) anıt müze olarak değerlendirmek üzere anıt eser /müze kurulunu oluşturmak, Sur-i Sultani'nin korunmasını sağlayacak ve özgün kullanımını yansıtacak kısa, orta ve uzun dönemde uygulanabilecek restorasyon ve "çevre düzenleme projeleri"ni, müze yönetim planlarını hazırlamak, Sur-i Sultani'nin yakın çevresinde yer alan anıt eser niteliğindeki diğer kültür varlıklarının korunması ve geliştirilmesi amacıyla o esere özel anıt eser kurullarını oluşturmak.⁶⁸

Sultanahmet Dünya Miras Alanı'nda "Müzeler Alanı" Ve "Arkeopark" Geliştirme Projesi:

Proje tanımı: Sultanahmet Arkeolojik Parkı Dünya Miras Alanı'nın üstün evrensel değerini oluşturan yer altı ve yer üstü kültür varlıklarının, kimliklerine uygun olarak korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi için "Müzeler Alanı" oluşturmak ve bu kapsamda Büyük Saray ve Aziz Euphemia kalıntılarını, Gülhane Parkı ve Arkeoloji Müzesi bahçelerindeki kalıntıları 'arkeolojik park' olarak değerlendirmek; Büyük Saray kalıntıları ile Osmanlı sivil mimari yapılarının oluşturduğu dokunun birlikteliğini korumak için hazırlanan plan ve programları geliştirmek.⁶⁹

Sultanahmet Dünya Miras Alanı'nda Konut-Turizm Dengesinin Sağlanması Projesi:

Proje tanımı: Sultanahmet, Cankurtaran ve Küçük Ayasofya Mahallelerinde konut-ticaret ve turizm fonksiyonları arasında denge sağlamak, yaşam kalitesini yükseltmek üzere koruma ve geliştirme projelerini hazırlamak ve uygulamak.

Sultanahmet Dünya Miras Alanı'nın Tanıtımı Projesi:

Proje tanımı: Sultanahmet Arkeolojik Parkı Dünya Miras Alanı'nın kültür turizmi içindeki yerini güçlendirmek amacıyla ulusal ve uluslararası işbirliği ve paylaşımı sağlayacak etkinlik ağını kurmak, Alan'daki tüm anıtları içine alan bilgilendirme maketleri ve panoları geliştirmek, üç boyutlu ve etkileşimli web sitesi geliştirmek, Dünya Miras Alanı'nı tanıtıcı yayınlar, harita ve broşürler hazırlamak; Dünya Miras Alanı'na tanıtıcı ve bilgilendirici geziler düzenlemek.⁷⁰

⁶⁸ İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı a.g.y. s. 285.

⁶⁹ İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı a.g.y. s. 288.

⁷⁰ İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı a.g.y. s. 291.

Sultanahmet Dünya Miras Alanı İçin Kaynak Geliştirme Projesi:

Proje tanımı: Sultanahmet Arkeolojik Parkı Dünya Miras Alanı'ndaki koruma uygulamalarını daha etkin hale getirmek için mevcut kamu kaynaklarına ek olarak yeni kaynaklar yaratmak, farklı kaynakların planlanan ve programlanan projelerde etkin kullanımını sağlamak, koruma uygulamaları ile ilgili kamu-özel-sivil toplum ortaklık modellerini uygulamak.⁷¹

3.3 Sultanahmet Arkeoloji Parkı'nın Arkeolojik Açından Değerlendirilmesi:

3.3.1 Sultanahmet arkeoloji parkı ve Büyük Saray alanının Bizans Öncesi ve Bizans Dönemi tarihçesi:

Tarihi yarımada Paleolitik Çağ'a ait (1000000- ~10.000) bir buluntuya rastlanmamıştır.⁷² En erken buluntular Kalkolitik Çağ'a aittir (İ.Ö. 4500-3500) 1920'li yıllarda St. Casson tarafından yapılan kazılarda Hipodrom civarında bulunmuş ancak gözden kaçan bu buluntu 1987 yılında Dr. A. V. Çobanoğlu ve Doç. Dr. F. Özgümüş tarafından tesadüfen saptanmıştır.⁷³ Bu buluntu elde şekillendirilmiş koyu devetüyü renk hamurlu, hamurunun renginde astarlı, orta-iri bitki ile orta minerel katkılı ve pişmeden dolayı siyah alacalı insan yüzü bezemeli iri bir çömlektir. Bu çömleğin çok yakın benzerleri Niğde-Köşkhöyük'ün Geç Kalkolitik Çağ başlarına tarihlenen I. Tabakasında ve Bafra-İkiztepe'nin Geç Kalkolitik Çağ'a tarihlenen III. Kültür Katı'nda ele geçmiştirlerdir.⁷⁴ Hipodrom civarında Geç Kalkolitik Çağ yerleşmesi olasılığını artıran bir diğer buluntu ise taştan bir topuz başı parçasıdır. Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün 1942 Hipodrom ile st. Euphemia Martyrion'u arasındaki alanda yaptığı kazılar sırasında karışık tabaka içinde ele geçen koyu yeşil renkli topuz parçasının yakın benzerleri Anadolu'nun pek çok yerleşmesinde hem Geç Kalkolitik hem de İlk Tunç Çağı'nda görülmektedir.⁷⁵

Yenikapı, Eski Adliye Sarayı ve Sultanahmet Eski Cezaevi Kazılarında Yunan Kolonizasyonu öncesi buluntulara rastlanmıştır, Arkeoloji Müzesi Ek Bina temel kazısında ele geçmiş olan Geç Tunç - Erken Demir Çağı (MÖ 13 – 12. yüzyıllar) özelliği gösteren çanak parçası Hitit Büyük Krallığı'nın yıkılış döneminde Thrakia'dan Anadolu'ya yapılmış olan göçlerin Çanakkale Boğazı'nın

⁷¹ İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı a.g.y. s. 293.

⁷² Şevket Dönmez, "Protohistorik ÇağdaHaliç ve Tarihi Yarımada", Dünü ve Bugünüyle Haliç Sempozyum Bildirileri, Kadir Has Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2004, s.41-43.

⁷³ Şevket Dönmez a.g.e. 2004. s. 43.

⁷⁴ Şevket Dönmez a.g.e. 2004. s. 43.

⁷⁵ Şevket Dönmez a.g.e. 2004. s. 43.

(Hellespontos) yanı sıra İstanbul Boğazı (Bosporos Thrakios) üzerinden de gerçekleştirilmiş olduğunu göstermektedir.⁷⁶

Bosporios Akra denilen Sarayburnu ve yakın çevresinde olduğu düşünülen ve İstanbul'un ilk kenti olarak kabul edilen Byzantion'un kuruluşuna ve kurucusuna ilişkin çeşitli mitolojik hikâyeler bulunmaktadır.⁷⁷ Söz konusu mitolojik hikâyelerden bugüne değin yapılan çıkarsamalar, kentin MÖ 669/658'de bir Megara kolonisi olarak kurulduğu sonucu üzerinde yoğunlaşmıştır. Efsaneye göre Orta Yunanistan'dan gelen Megaralılar'ın başındaki komutan Byzas idi ve kentin adı bu şahıstan gelmekteydi.⁷⁸ Başka bir efsaneye göre, Byzantion'un kurucusu olan Byzas, Zeus'un kızı Keroessa ile deniz tanrısı Poseidon'un oğludur. Byzas, doğduğu yerde bir kent kurmuş ve kente kurucusuna izafeten Byzantion adı verilmiştir. Byzantion, Bosporos Thrakios'un batı kıyısında, kuzeyden Keras (Boynuz) ya da Khrysokeras (Altın Boynuz) denilen Haliç, güneyden de Propontis'in (Marmara Denizi) kuşattığı bir yarımada (Bosporios Akra) üzerinde kuruluydu.⁷⁹ Bunların Dışında Khalkedon'da (Kadıköy) ve Galata'da iki Magara Kolonisi daha vardı.⁸⁰ Kentin surları yedi tepeden birincisinin eteklerinde, nispeten küçük bir alanı kapsamaktaydı.⁸¹ Ticaretle uğraşan bu topluluk için hayati bir önemi olan Neorion Limanı, surların hemen dışında, Haliç'te bulunuyordu. Kentin merkezindeki askeri merkez Strategion ve bir olasılıkla bugünkü Ayasofya Meydanı civarında bulunan Thrakion Kapısı kentin kamusal ve askeri işlevlerine yönelik iki önemli unsuruydu.⁸² Yarımadanın en yüksek noktasında, bugünkü Topkapı Sarayı'nın bulunduğu yerde, koloninin merkezi olan Akropolis bulunmaktaydı. Burada Zeus, Apollo, Poseidon, Afrodit, Artemis ve Athena Tapınakları yer alıyordu. Hamamlar ve tiyatrolar, bir cimnazyum ve bir stadyum kentin başlıca anıtlarını oluşturmaktaydı.⁸³

Roma İmparatorluğunda gelişen siyasi olaylar sonucu, o zamana kadar Byzantion olarak anılan kent, 330 yılında Konstantinopolis adıyla başkent ilan edilmeden önce Sur-u Sultani'nin çevrelediği sahadan belki biraz daha geniş bir alana yayılmaktaydı

⁷⁶ Şevket Dönmez, "Byzantion'un Kolonizasyonu Üzerine Yeni Değerlendirmeler", Vakıf Restorasyon Yıllığı Dergisi, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayını, Sayı: 8, Ankara, 2014, s.49.

⁷⁷ Şevket Dönmez a.g.e. 2014. s. 49.

⁷⁸ Şevket Dönmez a.g.e. 2014. s. 49.

⁷⁹ Şevket Dönmez a.g.e. 2014. s. 49.

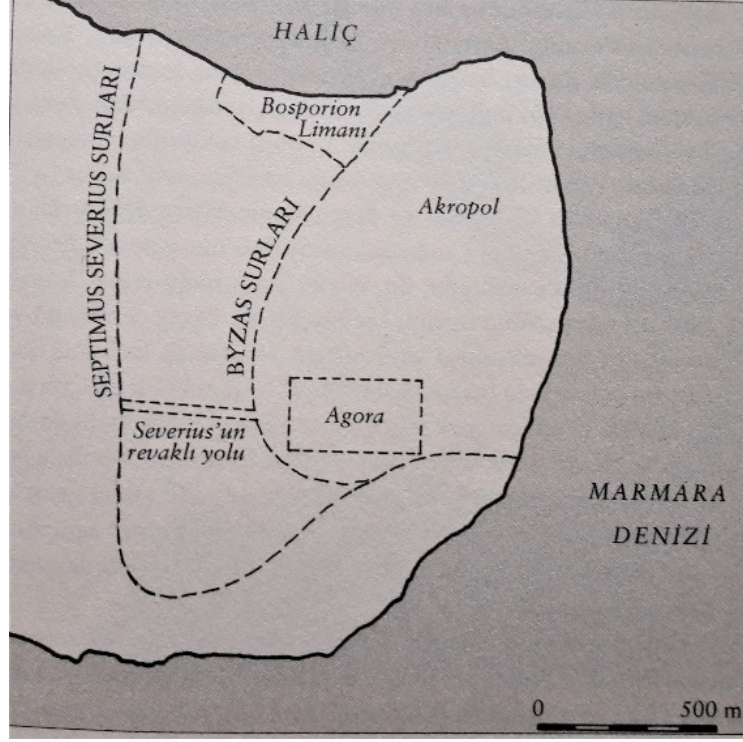
⁸⁰ Zeynep Çelik, 19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul, Çev. Selim Deringil, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2010, s. 12.

⁸¹ Zeynep Çelik, a.g.e. 2010, s. 12.

⁸² Zeynep Çelik, a.g.e. 2010, s. 12.

⁸³ Zeynep Çelik, a.g.e. 2010, s. 12.

(Şekil 3.6). İstanbul'un kentsel ölçekteki bu ilk yerleşimi, Roma İmparatorluk çağına değin yaklaşık olarak aynı ölçüler içinde varlık göstermişti⁸⁴

Şekil 3.6: İstanbul'un Antik Dönem yerleşimi⁸⁵

193 yılına gelindiğinde Byzantion, İlliyria ordusu komutanı Septimius Severus ile rakibi Suriye ordusu komutanı Pescennius Niger arasında geçen mücadelede Niger'in tarafında yer almıştı.⁸⁶ 194 yılında Niger'in öldürülmesinden sonra da Byzantion kenti, Bithynia'lı bir askeri mühendis olan Priscus önderliğinde Severus'a karşı direniyordu.⁸⁷ İki yıl süren bu direnişten sonra Byzantion teslim olduğunda, Septimius Severus tarafından cezalandırılmış, surlarının bir kısmı yıktırılarak, kent statüsü elinden alınmış ve bir köy olarak Marmara kıyısındaki Perinthos'a (Marmara Ereğlisi) bağlanmıştır.⁸⁸ Fakat bu ceza uzun süreli olmamıştı. Oğlu Caracalla'nın isteği üzerine Severus, Byzantion'u yeniden imar ettirerek haklarını iade etmiş, hatta kente oğlunun adını vermiştir.⁸⁹ Severus kenti ihya ettirirken 203 yılında Hipodrom'un inşasına başlanmış, fakat imparatorun Byzantion'dan ayrılması ve

⁸⁴ Semavi Eyice, Tarih Boyunca İstanbul, Etkileşim Yayınları, İstanbul, 2010, s. 25.

⁸⁵ Zeynep Çelik, a.g.e. 2010, s. 13.

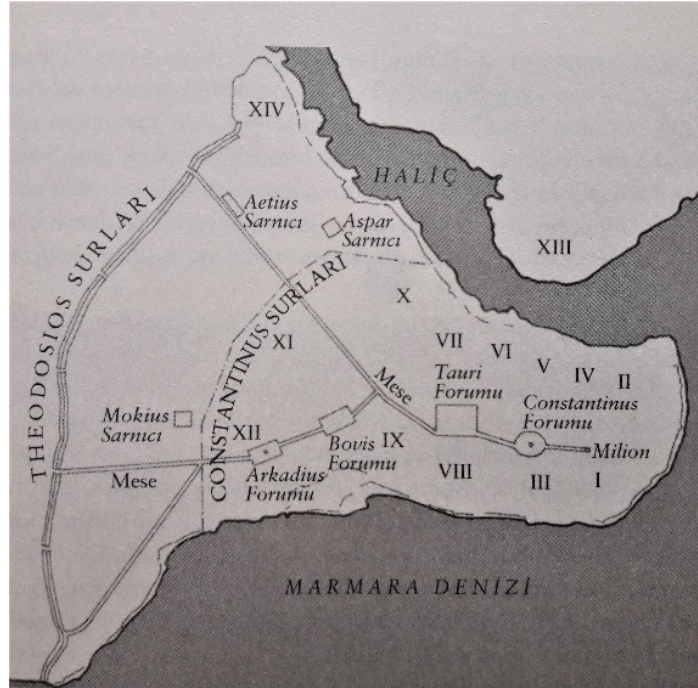
⁸⁶ Semavi Eyice, a.g.e. 2010, s. 25.

⁸⁷ Semavi Eyice, a.g.e. 2010, s. 25.

⁸⁸ Semavi Eyice, a.g.e. 2010 s. 25.

⁸⁹ Semavi Eyice, a.g.e. 2010 s. 25.

ertesindeki ölümü üzerine yapının inşası yarım kalmıştır.⁹⁰ Yine bu dönemde çeşitli mabetler, bir tiyatro ve stadion yapılmış, ayrıca kent limanı onarılmış ve 1927 yılındaki arkeolojik kazılarla kalıntıları ortaya çıkarılan Zeuksippos Hamamı inşa edilmiştir.⁹¹ Roma İmparatorluğu'nun ikinci başkenti olan Konstantinopolis'in ihtişamının başlangıcını, I. Constantinus'un (272-337) Byzantion'u stratejik konumu nedeniyle başkent yapmaya karar vermesi oluşturur. Byzantion'u yeni ve daha büyük bir şehre dönüştürmek için çalışmalar 325 yılında başladı.⁹² Eskisine nazaran daha batıya çekilen yeni kara suru 328 yılında inşa edildi. Kentin bu yeniden kuruluşu sonraları Hristiyan efsaneleri ile süslenmiştir. Hristiyanlığı politik sebeplerle, kanun dışı bir inanç olmaktan çıkaran Constantinus'un, bu efsanelere göre yeni kara tarafı surlarını, bir meleğin kılavuzluğunda çizmiş olduğu ileri sürülmüştür. Yeni başkent inşaatı 11 Mayıs 330 tarihinde yapılmakla beraber, özellikle kamusal yapıların inşası daha yıllarca sürdü.⁹³ Constantinus, Hipodromu tamamlamış ve Hipodrom ile Marmara kıyısı arasındaki alanda da Büyük Saray'ın inşaatını başlatmıştır(Şekil 3.7).⁹⁴

⁹⁰ Semavi Eyice, a.g.e. 2010 s. 25.

⁹¹ Semavi Eyice, a.g.e. 2010, s. 25.

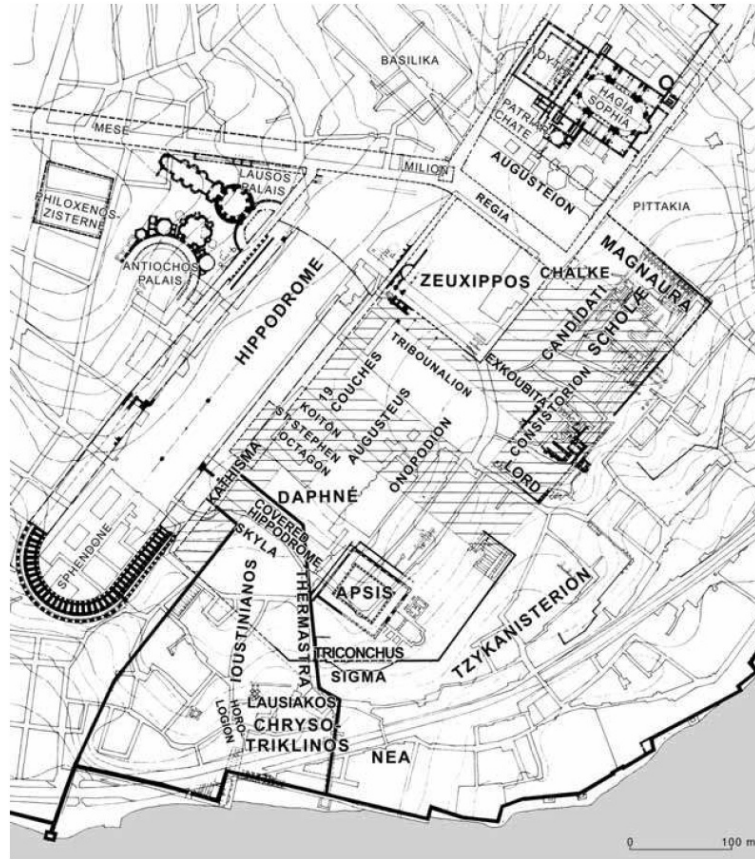
⁹² Semavi Eyice, a.g.e. 2010, s. 25.

⁹³ Semavi Eyice, a.g.e. 2010 s. 28.

⁹⁴ Gülgün Köroğlu, "Sur İçinde İmparatorluk Mekanları: Konstantinopolis'teki Bizans Sarayları", Toplumsal Tarih Dergisi, İstanbul, 2006, Sayı:152, s. 16.

Şekil 3.7: İstanbul'un Bizans Dönemi yerleşimi.⁹⁵

Büyük Saray yapıları, Sultanahmet Külliyesi'nin bulunduğu yerden başlayan 100.000 m²'lik bir alana yayılmaktaydı. Etrafı duvarla çevrili bu sahanın içinde çeşitli binalardan meydana gelen başlı başına ayrı bir şehir bulunuyordu.⁹⁶ Büyük Saray, kuzeybatıda Hipodrom ile Zeuksippos Hamamı'na, kuzeydoğuda Ayasofya'nın önünde uzanan Augustaion Meydanı ve Ayasofya ile Senato'ya komşu konumdaydı. Doğu ve güney tarafında denize kadar uzanan Büyük Saray'ın güneybatı tarafında Boukoleon Sarayı ile imparatorlara mahsus iskele ile Hormisdas Mahallesi vardı.⁹⁷ Şimdiki Sultanahmet Camii'nin bulunduğu yerden Marmara Denizi kıyısına kadar uzanan bir alanı (günümüzde Sultanahmet ve Cankurtaran Mahalleleri) kaplayan kısım denize dik inen üç ana terastan meydana gelmekte, küçük yapılar için oluşturulan ara teraslar ile birlikte bu sayı altıya ulaşmaktaydı(Şekil 3.8).⁹⁸

⁹⁵ Zeynep Çelik, a.g.e. s. 15.

⁹⁶ Semavi Eyice, "İstanbul'da Bizans İmparatorlarının Sarayı: Büyük Saray", Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi, İstanbul, 1988, Sayı:3, s. 3.

⁹⁷ Semavi Eyice, a.g.e. (1988) s. 3.

⁹⁸ Asuman Denker v.d. , İstanbul'daki Bizans Sarayları, İstanbul Arkeoloji Müzeleri yayını, İstanbul, 2010, s. 14.

*Şekil 3.8: Büyük Saray bölgesi haritası.*⁹⁹

IV. yüzyıldan XI. yüzyıla kadar Bizans İmparatorlarının oturdukları ve X. yüzyıl sonlarına kadar devamlı olarak ilavelerle genişletilen Büyük Saray'ın ilk yapıları Büyük Constantinus (324-337) tarafından yapılmıştır.¹⁰⁰ Büyük Saray'ın en önemli kısımları olan Daphne, Magnaura, ve Khalke Sarayları bu dönemde inşa edilmiştir.¹⁰¹ 532'de Nika ihtilali sırasında yanan Constantinus'un yaptırdığı saraylar I. İustinianus (527-565) tarafından yeniden yaptırılmıştır.¹⁰² Nika Ayaklanması sırasında önemli ölçüde yakılıp yıkılmasından sonra İmparator I. İustinianus, yeni bir imar dönemi başlatarak, saray yapılarının köklü onarımını ve yenilenmesini gerçekleştirmiştir. Bu dönemde, Tunç Kapı (Khalke), Magnaura ve Ayasofya arasına, sarayı imparatorluk kilisesine bağlayan çift katlı sütünlü galeriler/stoalar yerleştirilir.¹⁰³ Diğer kısımlar ise zaman içerisinde ihtiyaca göre şekillendirilerek gelişimini sürdürmüştür. Saray tek bir yapı olarak değil de, galeri katlarıyla birbirlerine bağlanan ve bahçelerle ayrılan salonlar, küçük köşkler ve kiliseler topluluğu olarak göz önüne getirilmelidir¹⁰⁴

Bizans'ın en eski sarayı olan bu yapılar topluluğu halk tarafından, *Palation* (Saray), *Hieron Palation* (Kutsal Saray), *Basileos Oikia* (İmparator Evi), *Hippodromou Palation* (Hippodrom Sarayı), *Palaion Palation* (Eski Saray) ve *Magnum Palatium* (Büyük Saray), Orta Bizans dönemindeki en yaygın kullanılan adlandırılışıyla ise, *Mega Palation* (Büyük Saray) ve *Kentin güneyindeki saray* gibi isimlerle adlandırılmıştır¹⁰⁵

Büyük Constantinus ve II. Constantius dönemlerinde saray, Hipodrom, Senato ve Ayasofya'ya yakın olan üst terasta yer alıyordu.¹⁰⁶ 4. yüzyıl sarayı, ikametgâh olarak kullanılan *Daphne*, taht ve kabul salonu olan *Magna Aula* (Magnaura) ve *Augusteus*, *Konsistorium* (Meclis Salonu), *Tribunal* (Mahkeme), *Akubia* (resmi davet salonu) ve

⁹⁹ Jeffrey Michael Featherstone, "The Great Place as Reflected in the de Cerimoniis", Alman Arkeoloji Enstitüsü yayınları, Byzas Dergisi, İstanbul, 2006, Sayı 5, s.48.

¹⁰⁰ Gülgün Köroğlu, a.g.e. 2006, s.16.

¹⁰¹ Gülgün Köroğlu, a.g.e. 2006, s.16.

¹⁰² Semavi Eyice, a.g.e. 1988 s. 4.

¹⁰³ Jobst Werner- Erdal Behçet-Gurtner Christian, İstanbul Büyük Saray Mozayigi, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1997, s. 21.

¹⁰⁴ Cyril Mangol, Bizans Mimarisi, Ankara, 2006. s. 40.

¹⁰⁵ Gülgün Köroğlu, Bizans Sarayları, "çevrimiçi", https://www.academia.edu/16450992/G%C3%BClg%C3%BCn_K%C3%B6ro%C4%9Flu-%C4%B0stanbuldaki_Bizans_%C4%B0mparatorluk_Saraylar%C4%B1 , 04.05.2018

¹⁰⁶ Gülgün Köroğlu, a.g.e. 2006, s.16.

Khalke denilen sarayın ana girişinden oluşmaktaydı.¹⁰⁷ Ancak Constantinus dönemi Büyük Sarayı'ndan günümüze pek bir iz kalmamıştır. Tespit edilen en erken kalıntılar genellikle 6. yüzyıla tarihlenmektedir.¹⁰⁸

Theophilos döneminde (826-842) Büyük Saray'a yeni bölümler yaptırılmıştır. Bunlar arasında, Trikonkhos adındaki üç yapraklı yonca planlı kabul salonu, girişindeki yarım daire şeklindeki revak (Sigma) ve avlu (Phiale), Tetraseron, Mysterion, Pyksites, Eros, Karianos, Margarites, Kamilas, Mousikos ve Saksideimo adındaki yapılar bulunmaktadır.¹⁰⁹ Theophilos'un zevkine uygun olarak, bu yapıların mimarilerinde ve süslemelerinde İslam saraylarından etkilerin bulunduğu kaynaklarda belirtilmiştir. Bu dönemde Konstantinopolis ile Bağdat sarayları arasında karşılıklı armağanlar alınıp verilmiştir. Halife Harun Reşid'in sarayındaki mekanik aygıtların (autamata) benzeri bir düzenek Bizans Sarayı içinde yapılmıştı. Magnaura'daki altı basamakla çıkılan Solomon tis Thronos (Süleyman'ın Tahtı) olarak adlandırılan taht yabancı elçilerin ziyareti sırasında, gizli mekanizmalar sayesinde, tavana kadar yükselirken, tahtın iki yanındaki altın kaplamalı bronz aslan heykelleri kükreme benzeri bir ses çıkarmaktaydı. II.Iustinus'un (482-565) inşa ettirdiği Khrysotriklinos'ta yer alan Theophilos'un bizzat kendisinin yaptığı büyük bir dolap, iki altın org ve bir mekanizma sayesinde üzerinde kuşlar uçan beş altın ağaç görenleri hayrete düşüren eşyalardı. Bu yıllarda saray, Constantinus dönemindeki Romalı görünümünden uzaklaşmış, daha doğulu bir görünüm kazanmıştır.¹¹⁰

İmparator I.Basileos (867-886) ise Kainourguion, Pentakoubouklion ve Aetos adındaki yüksek yapı ile Tyzkanisterion denilen polo benzeri bir oyun oynanan alanın yakınlarına Ayios Elias ve Nea kiliselerini yaptırmıştı.¹¹¹ Bu dönemde ve daha sonraki yıllarda Bizans imparatorları, Sarayburnu yakınlarında kurulmuş olan Mangana Sarayı'nda oturmayı tercih etmişlerdir.¹¹² VII.Konstantinus ve taht ortağı I.Romanos Lekapenos döneminde ise *Khalke* ve bir çok saray yapısı onarım görmüştür.¹¹³ Ayrıca VII.Konstantinus (913-959) Kamilas adlı yapıda büyük bir

¹⁰⁷ Gülgün Köroğlu, a.g.e. 2006, s.16.

¹⁰⁸ John Dreely - Ahmet Çakmak, İstanbul'un Bizans Anıtları, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2005, s. 27.

¹⁰⁹ Gülgün Köroğlu, a.g.e. 2006, s.17.

¹¹⁰ Gülgün Köroğlu, a.g.e. 2006, s.17.

¹¹¹ Gülgün Köroğlu, a.g.e. 2006, s.17.

¹¹² Gülgün Köroğlu, a.g.e. 2006, s.17.

¹¹³ Gülgün Köroğlu, a.g.e. 2006, s.17.

kütüphane yaptırır.¹¹⁴ Bu çalışmalar II.Nikephoros ve Ioannes Tzimiskes zamanında da sürdürülmüştü.¹¹⁵ I.Manuel Komnenos (1143-1180), Boukoleon'un yukarıdaki terasa Altın Andron denilen maiyet salonunu ekletmişti.¹¹⁶

XI. yüzyılın sonlarından itibaren, Komnenoslar Hanedanı (1081-1185) döneminde Büyük Saray'ın önemi azalmış şehrin kuzeybatı mahallesinde (Blakherna) aristokratik bir yerleşim başlamıştı. Aleksios Komnenos'un (1081-1118) hükümler dönemi, iktidar merkezini manastırların ve aristokrat evlerinin gruplaştığı kuzeybatıya kaydırarak Konstaninopolis'in tekrar düzenlenmesinde etkili oldu.¹¹⁷ Komnenosların Blahernai Sarayı'na öncelik vermelerinin dini ve ideolojik, aynı zamanda yeni yaşamın stil ve zevklerine bağlı sebepleri vardı.¹¹⁸ Bu dönemde avlanmak ve güvenlik için kırsal alanın hemen yakınında olmayı Konstantinopolis'teki dar sokaklar ve kalabalık arasına sıkışmış eski sarayda yaşamaya tercih ediyorlardı.¹¹⁹ Şehrin kuzeybatı bölgesi Komnenoslar'ın doğduğu ve büyüdüğü yeri.¹²⁰ Fakat Büyük Saray'ın bir anda tamamen boşaltılmadığını, 1204'te İstanbul'u ele geçiren Latin şövalyelerinin, yeni Latin İmparatorunu seçmek üzere burada toplanmaları¹²¹ ve İstanbul'u 1261'de geri alan VIII. Mikhael'in (1261-1282) de Blahhernai sarayının onarımı bitene kadar Büyük Saray'da bulunduğunu, burada ıskan için ahşap yer döşemelerini söktürüp yaktırmasına ilişkin kayıtlardan öğrenmekteyiz.¹²² Sultanahmet Arkeoloji Parkı'nda, Sultanahmet Eski Cezaevi'nin bahçesi olarak bilinen alanda 1999-2000-2001-2002 ve 2007'de yapılan arkeolojik kazılardan elde edilen buluntular da destekleyici veriler sağlamaktadır.¹²³ Nitekim, İmparatorluğun son bir buçuk yüzyılında Büyük Saray artık tamamen bakımsız bırakılmıştır. O sıralarda lüzum görüldükçe yapı malzemesinden istifade edilen Büyük Saray'ın 1420 sıralarında bir harabe halinde olduğu bilinmektedir.¹²⁴ 1420'ye doğru İstanbul'a geldiği anlaşılan Cristoforo Boundelmonti, aslı günümüze kadar

¹¹⁴ Gülgün Köroğlu, a.g.e. 2006, s.17.

¹¹⁵ Köroğlu, a.y., 2018.

¹¹⁶ Köroğlu, a.y., 2018.

¹¹⁷ Elisabeth Malamut, "I. Aleksios Komnenos Doneminde Konstantinopolis (1081-1118)", **Bizans Yapılar, Meydanlar, Yaşamlar**, Ed. Annie Pralong, Çev. Buket Kitapçı Bayrı, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2016, s.44.

¹¹⁸ Elisabeth Malamut, a.g.e., 2016, s.44.

¹¹⁹ Elisabeth Malamut, a.g.e., 2016, s.44.

¹²⁰ Elisabeth Malamut, a.g.e., 2016, s.44.

¹²¹ Köroğlu, a.g.e. s. 17.

¹²² Paul Lemerle, **Bizans Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, S. 118.

¹²³ Asuman Denker, "Eski Sultanahmet Cezaevi Bahçesi'ndeki (Büyük Saray Bölgesi) Kazı Çalışmaları", *Mimarist Dergisi*, Sayı:31, İstanbul, 2009, s. 91-97.

¹²⁴ Paul Lemerle, a.g.e. 2004. S. 118.

ulaşmamakla beraber yirmiden fazla kopyası bulunan Ege Adaları'na ilişkin kitabına bir de İstanbul görseli koymuştur (Şekil 3.9). Bu resimlerde Ayasofya ile Hipodrom gayet belirgin olmasına karşılık, Büyük Saray'ın yerinde sadece birkaç yapı gösterilmiştir.¹²⁵ Daha sonra 1450'lere tarihlenen ve müellifi bilinmeyen, Veronalı Onufrio Panvinio tarafından (1529-1568) gravür tekniğinde 1699'da yayınlanan Hipodrom ve çevresini Fetih'ten pek az önceki durumu ile gösteren resim (şekil 3.10), Büyük Saray arazisini hemen hemen boş bir halde gösterir. Burada kubbeli, biri büyük, diğeri küçük ölçülerde iki yapıdan başka mütevazi bir kaç ev bulunduğu görülmektedir.¹²⁶

Şekil 3.9: Boundelmonti Haritası.¹²⁷

Şekil 3.10: Panvinio Gravürü.¹²⁸

¹²⁵ Semavi Eyice, a.g.e. (2010), s. 4.

¹²⁶ Semavi Eyice, a.g.e. (2010), s. 4.

¹²⁷ <http://dighist.fas.harvard.edu/courses/2015/HUM54/items/show/1328?collection=4> , 03.05.2018

3.3.2 Osmanlı Döneminde Büyüksaray'ın durumu:

İstanbul'un fethinden hemen sonra, Fatih Sultan Mehmed'in Ayasofya'nın kubbesine çıktığında okuduğu aktarılan; "Kayzer'in sarayında örümcek perdedarlık ediyor, Efrasiyab'ın sarayında da baykuş nevbet çalışıyor" Farsça beyitten, Büyük Saray ve şehrin harabe halini kastettiği düşünülmektedir.¹²⁹ 1453'te şehrin Türkler tarafından alınmasının hemen sonrasında fethin simgesi olarak camiye çevrilerek onarılan Ayasofya'ya eklenen bazı yapılar (minare, medrese, imaret) ile bölge yeniden önem kazanmaya başlamıştır. Aynı dönemde Sarayburnu'nda Topkapı Sarayı'nın inşası ile bu önem daha da artmıştır.¹³⁰

Osmanlı idaresi başladıktan sonra şehir yeniden imar edilirken Büyük Saray'ın alanı bir süre boş kalmış, ayakta kalan kısımlardan kullanılacak durumda olanlar, işlev değişikliği ile kullanılmış, diğer kalıntılardan ise devşirme malzeme teminini için yararlanılmıştır.¹³¹ Sonraki süreçte yavaş yavaş artan yapılaşma sonucunda, henüz ayakta olan kalıntılar, çeşitli büyük binalar ve evler tarafından örtülerek kaybolmuştur.¹³² XVII. yüzyılda Büyük Saray arazisine ileri gelenlerin köşkleri ve konakları yapılmaya başlanmıştır. Sultan I. Ahmed tarafından Sedefkar Mehmed Ağa'ya 1609-1617 yılları arasında yaptırılan Sultanahmet Külliyesi ile güney yanı Marmara'ya bakan tarafında kâgir iki sıralı dükkân gözleri halinde uzanan sipahi çarşısı - yani arastası, Büyük Saray'ın bulunduğu arazinin bir parçası üstünde yükselmiştir.¹³³

3.4 Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresi:

3.4.1 Bizans Döneminde alanda bulunan yapılar:

67 Pafta, 58 ada, 1-2 parselde bulunan Sultanahmet Arkeoloji Parkı alanı Büyük Saray'ın birimlerini oluşturan Khalke Pyle (Bakır Kapı), Pittakia Meydanı ve Magnaura Sarayı bölgesini kapsamaktadır.

¹²⁸ <https://www.christies.com/lotfinder/Lot/panvinio-onofrio-1529-1568-de-ludis-circensibus-libri-5541460-details.aspx>, 02.05.2018

¹²⁹ Gülgün Köroğlu, a.g.e. 2006, sy. 18.

¹³⁰ Çobanoğlu Ahmet Vefa, "Sultanahmet Semt Tarihi", İstanbul'un Kitabı Fatih, Fatih Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 2012, s. 524.

¹³¹ Semavi Eyice, a.g.e. 1988, s.4

¹³² Semavi Eyice, a.g.e.1988, s.4

¹³³ Semavi Eyice, a.g.e. 2010, s. 5.

3.4.1.1 Khalke Pyle (Bakır Kapı):

Adını Büyük Saray'ın ana kapısı olan Khalke Pyle'den (Bakır Kapı) ya da, çatısının bakır yıldızlı levhalar ile kaplı olmasından almıştır.¹³⁴ Khalke Pyle, Mese'ye açılmakta ve saray ile Augustaion arasında bir nevi hol oluşturmaktaydı.¹³⁵ I. Constantinus (324-337) tarafından yaptırılmış, 532 yılındaki yangından sonra ise I. İustinianus (527-565) tarafından yeni bir plan şemasında yeniden inşa ettirilmişti. Büyük Saray'ın ana girişi bir çift göz alıcı tunç kapıdan oluşuyordu. Mese'yi aşarak Augusteon meydanının yanından geçerek Khalke Kapısı'na gelen imparator, yalnız bir kapıdan değil, bir dış kapı yapısından geçerek bahçeler, pavyonlar, saraylar, şapeller ile oluşan yaygın bir imparatorluk yerleşmesine girerdi.¹³⁶ Yazılı kaynaklara göre VI. yüzyılda Iustinianus, Ephesos'tan getirdiği tunç atları buraya koyduğunda, bu kompleks içinde o kadar çok eski sanat yapıtı toplanmıştı ki, bu alan gerçek bir müzeye dönmüştü. VIII. yüzyıldan sonra bu koleksiyona düzenli bir biçimde imparatorların ve imparatorluğun kahramanlarının heykelleri eklenmişti.¹³⁷ Kaynaklarda, kubbe ve kemerlerinin mozaiklerle bezendiği, zemininin ise yeşil Sparta mermeri ve mavi damarlı beyaz mermer kaplı olduğu belirtilmektedir. Khalke'nin bronz kapıları, II. İsaakios Angelos (1185-1195) tarafından söktürülmüş ve inşa ettirdiği Aziz Mikhael Kilisesi'ne taşınmıştır.¹³⁸

3.4.1.2 Soter Khristos tes Khalkes Şapeli:

I. Romanos Lekapenos (920-944) Khalke Kapısının hemen yanına Soter Khristos tes Khalkes Şapeli'ni yaptırmıştır. İmparator Ioannes Tzimiskes (969-976) şapeli yeni plan dahilinde büyüterek mozaiklerle süsletmiş ve kendisi için bir mezar yaptırarak buraya gömülmüştür.¹³⁹ Önceleri yapının 1509 depreminde yıkıldığı düşünülmüş; ancak C. Mango tarafından daha geç dönemlere kadar kullanıldığı tespit edilmiştir. Mango, "Khalke Kapısı'nda yaptırılan Hazreti İsa Kilisesi (Soter Khristos tes Khalkes Şapeli), önceleri onaltıncı ya da onyedinci yüzyılda egzotik hayvanların

¹³⁴ Semavi Eyice, a.g.e. 2010, s. 7.

¹³⁵ Semavi Eyice, a.g.e. 1988, s.7

¹³⁶ Ali Muslubaş, Sultanahmet Tarihi Alanı Araştırması Çevre Düzenlemesi Öncesi İnceleme ve Metod Önerisi, Yay Yayıncılık, İstanbul, 2007, s. 79.

¹³⁷ Tamara Talbot Rice, Bizans'ta Günlük Yaşam, Çev. Bilgi Altınok, İst. 2001, s. 44.

¹³⁸ Asuman Denker vd., İstanbul'daki Bizans Sarayları, a.g.e. s. 17-18.

¹³⁹ Cyril Mango, The Brazen House, A Study of Vestibule Of The Imperial Place Of Constantinople, Arkaeologisk-kunsthistoriske Meddelelser Udgivet Af Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Bind 4, Nr.4, Koebenhavn, 1959, s. 149.

sergilendiği yapı,¹⁴⁰ daha sonra sultanın sarayına bağlı ressamların kalacakları yer olarak kullanılmış ve 1804 yılında yıktırılmıştır” demektedir.¹⁴¹ Soter Khristos tes Khalkes Şapeli ve sonrasında Aslanhane olarak kullanılan yapı Osmanlı kaynaklarında ilk olarak Matrakçı Nasuh’un İstanbul minyatüründe karşımıza çıkmaktadır (Şekil 3.11). Minyatürlerini Levnî’nin yaptığı, Vehbi’nin Surname-i Hümayun adlı Sultan III. Ahmed’in 4 şehzadesinin 1720 yılında gerçekleşen sünnet törenin anlatan eserinde padişahın Aslanhane bitişiğindeki Nakkaşhanede kendisi için ince bezemelerle hazırlanmış alanda gösterileri izlediğinden bahsetmekte ve bu konuda bir minyatür bulunmaktadır (Şekil 3.12). Seyyid Lokman’ın 1581 yılında hazırladığı Şehname-i Selim Han adlı yazmasında da İstanbul’a teşhir edilmek üzere getirilmiş bir su aygırı başının Aslanhanede sergilendiğini gösterir (Şekil 3.13). 18. yüzyılda İnciciyan tarafından yapılan gravürde görünen yüksek kasnaklı kubbelerinden birinin Seyyid Lokman’ın minyatüründe de karşımıza çıktığını görmekteyiz (Şekil 3.14). Son olarak 1794-1803 yıllarında Domenico Pronti tarafından yapılan ve günümüzde Londra’da Victoria&Albert Müzesinde SP.486 envanter numarasına kayıtlı gravürde Aslanhanenin yıkılmadan önceki dönemde kubbesi gözlenmektedir(Şekil 3.15).

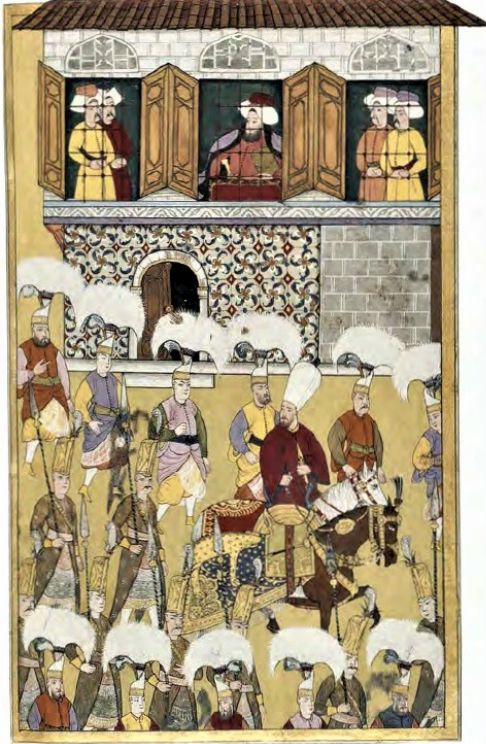

Şekil 3.11: Matrakçı Nasuh haritasından detay.¹⁴²

¹⁴⁰ Semavi Eyice, “Arslanhane ve Çevresinin Arkeolojisi”, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı 11-12, İstanbul, 1964, s. 26.

¹⁴¹ Cyril Mango, a.g.e. s. 185.

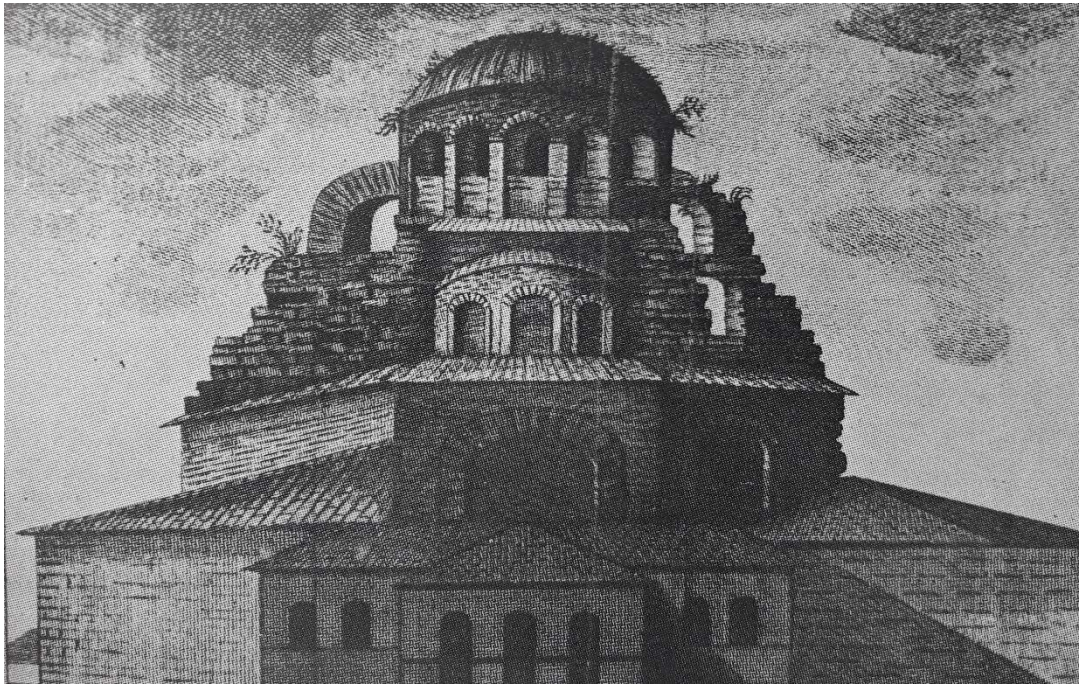
¹⁴² İstanbul Atatürk Kitaplığı, Kartpostal, T-5964-0009-Matrakçı1.

Şekil 3.12: Surname'de nakkashane. ¹⁴³

Şekil 3.13: Şehname-i Selim Han'da Aslanhane. ¹⁴⁴

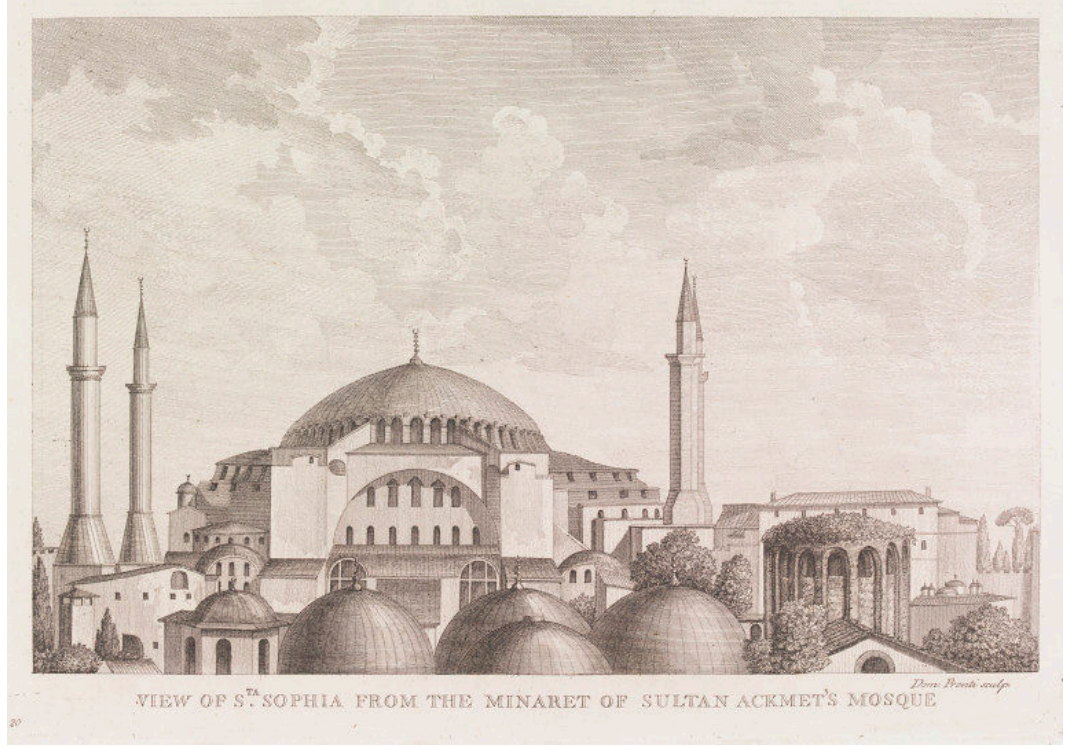

Şekil 3.14: İnciciyan'dan Hz. İsa Kilisesi. ¹⁴⁵

¹⁴³ Metin And, Osmanlı Tasvir Sanatları 1 Minyatür, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2004, s.111.

¹⁴⁴ Metin And, a.g.e. yy.111.

¹⁴⁵ Semavi Eyice, "Aslanhane ve Çevresinin Arkeolojisi", İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı 11-12, İstanbul, 1964, Lev. 7, Resim:4.

Şekil 3.15: Domenico Pronti Ayasofya yanında Aslanhane.¹⁴⁶

3.4.1.3 Pittakia (Meydan):

Ayasofya'nın doğusunda bulunan bölge.¹⁴⁷

3.4.1.4 Magnaura Sarayı:

I. Constantinus (324-337) tarafından yapılmıştır.¹⁴⁸ İmparator Theophilos Döneminde (813-842) özellikli bir taht bulunan temel bazilikal planda bir tören salonu¹⁴⁹ olarak açıklanabilecek yapı ile ilgili en geniş bilgiyi X. yüzyılda Konstantinopolis'e üç ayrı görevle elçi olarak gelen Cremona'lı Luitprand vermektedir. "Konstantinopolis'teki imparatorluk sarayının yanında, Yunanlıların Magnaura dedikleri, ismi "taze esinti" anlamına gelen, dikkate değer bir boyutta ve güzellikte bir saray bulunur. ... İmparatorun tahtının önünde, dalları aynı malzemeden yapılmış, cinslerine göre her biri değişik öten kuşlarla kaplı, altın kaplanmış bronz bir taht yükseldi. Tahtın kendisi de öyle hünerliydi ki, bir an zemin üzerinde alçakta durup bir an sonra aniden yükseğe çıkarılabiliyordu. Çok büyüktü

¹⁴⁶ Çevrimiçi <https://collections.vam.ac.uk/item/O1106646/view-of-st-sophia-from-print-pronti-domenico/>

¹⁴⁷ Alpay Pasinli, "'Pittakia" ve "Magnum Palatium-Büyük Saray" Bölgesinde 2000 Yılı Kazı Çalışmaları", 12. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara, 2002, s. 1.

¹⁴⁸ Gülgün Köroğlu, a.g.e. 2006, sy. 16.

¹⁴⁹ John Dreely - Ahmet Çakmak, İstanbul'un Bizans Anıtları, a.g.e., s. 27.

ahşaptan ya da bronzdan yapılmıştı (çünkü emin olamıyorum) ve kuyruklarıyla yeri döven, korkunç kükremeler çıkaran, ağızları açık ve dilleri titreyen, altın kaplama iki bronz aslan tarafından korunmaktaydı. İki hadımın omuzlarına yaslanarak, imparatorun huzuruna getirildim. Hemen aslanlar kükremeye ve kuşlar ötmeye başladılar. Fakat ben, bunları daha önce görmüş başkaları tarafından uyarıldığımdan, bu harika şeylere ne bir korku ne de şaşkınlık gösterdim. Üç kere hürmetle eğildikten sonra kafamı kaldırdım ve işte! Bir dakika evvel yere yakın bir tahtta oturan o, şimdi değişik kıyafetlere bürünmüş ve çatıyla aynı seviyede oturmaktaydı. Şarap presinin kerestelerini kaldırmak için kullandıklarımıza benzer bir aygıt sayesinde olmadıysa, bu nasıl gerçekleşti söyleyemem. Bu münasebette bana hitapta bulunmadı – aramızdaki bu uzaklıkta her türlü konuşma çok uygunsuz kaçardı - fakat Logothete vasıtasıyla Brengar'ın hayatı ve sağlığı hakkında sordu. Uygun bir cevap verdim ve sonra tercumanın bir işaretiyle odadan çıktım ve kaldığım yere döndüm".¹⁵⁰ Magnaura'nın etrafında, 596'da yapılan yuvarlak teras (anadendradion), bir zifaf odası, yeni imparatoriçelere has hamam (loutron), ve helezonlu bir merdivenle inilen Hagia Khristina Kilisesi gibi çeşitli binalar sıralanmıştı. Magnaura, Büyük Saray'ın diğer daireleri ile Ayasofya'ya bir takım dehlizler ile bağlanmıştı.¹⁵¹ III. Mikhail döneminde (842-867) Magnaura Sarayında bir yüksek okul kurulduğu ve Matematikçi Leon'u buranın başına atadığı bilinmektedir.¹⁵²

3.4.2 Osmanlı Döneminde alanda bulunan yapılar:

Büyük Saray arazisinde günümüzde 58 ada, 1-2 parselde bulunan Sultanahmet Arkeoloji Parkı alanındaki Sultanahmet Eski Cezaevi çevresinde, Khalke Pyle, Soter Khiristos tes Khalkes Şapeli, Pittakia ve Magnaura Sarayının ortadan kalkmasından sonra, en son yapılaşma Darülfünun binası ile gerçekleşmiştir. Kasım 1846'da, İtalyan asıllı mimar Fossati ile İstanbul'da bir Darülfünunun inşası için sözleşme yapılmış ve Ayasofya civarında tespit edilen büyük arsa üzerine üç katlı, yüz yirmibeş odalı, gösterişli, Avrupa üniversitelerine benzer şekilde büyük bir bina yapılması kararlaştırılmıştır.¹⁵³ Ancak inşasına hemen başlanan yapı uzun yıllar

¹⁵⁰ Cremonalı Luitprand, The Works of Liutprand of Cremona, çev. F.A. Wright, G. Loutredge & Sons, Londra, 1930 Akt. Dreely John-Çakmak Ahmet, İstanbul'un Bizans Anıtları a.g.e. s. 136-137.

¹⁵¹ Semavi Eyice, AGE (2010), s. 11.

¹⁵² Georg Ostrogorsky, Bizans Devleti Tarihi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara,2017, s.209.210.

¹⁵³ Ekmeleddin İhsanoğlu, "Darülfünun", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1993. Cilt: 8, s. 522.

tamamlanamamıştır. 8 Mart 1865'te inşaat bittiğinde de Darülfünun olarak kullanılmamıştır.¹⁵⁴

Fossati kardeşlerin tasarladığı bugün mevcut olmayan Darülfünun, ortası avlulu iki kare blok ile bunları birleştiren merkezi bir giriş kitlesinden oluşan üç katlı kâgir bir yapıydı.¹⁵⁵ Planının çok net ve kolay okunabilir bir şeması vardı.¹⁵⁶ Kare blokların yine kare olan iç avluları, birer taraflarına servis hacimlerinin yerleştirildiği koridorlarla çevrelenmişti.¹⁵⁷ Koridorların diğer kenarları üzerinde çeşitli büyüklükte salonlar ve derslikler bulunmaktaydı. Merkezde yer alan giriş kitlesi ise Sultanahmet Camii'ne bakan cephesinde “U” biçiminde açık bir giriş veya tören avlusu oluşturacak biçimde geri çekilmişti. Binanın törensel giriş holü ve büyük salonu merkez kitlenin ekseni üzerinde bulunmaktaydı. Simetri eksenlerinin kesişme noktası, büyük salonun önünde yer alan baldeken görünümlü hacmin üstündeki kule motifi ile kurgulanmıştı. Ancak bu kule yapım esnasında uygulanmamıştır (Şekil 3.16-3.17-3.18).¹⁵⁸

Şekil 3.16: Ayasofya'dan Darülfünun, Fossati.¹⁵⁹

¹⁵⁴ Ekmeleddin İhsanoğlu, a.g.e. 1993. s. 522.

¹⁵⁵ Afife Batur, “Darülfünun Binası”, Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, 1993-1994, Cilt: 2, s. 282.

¹⁵⁶ Afife Batur, a.g.e., 1993-1994, s. 282.

¹⁵⁷ Afife Batur, a.g.e., 1993-1994, s. 282.

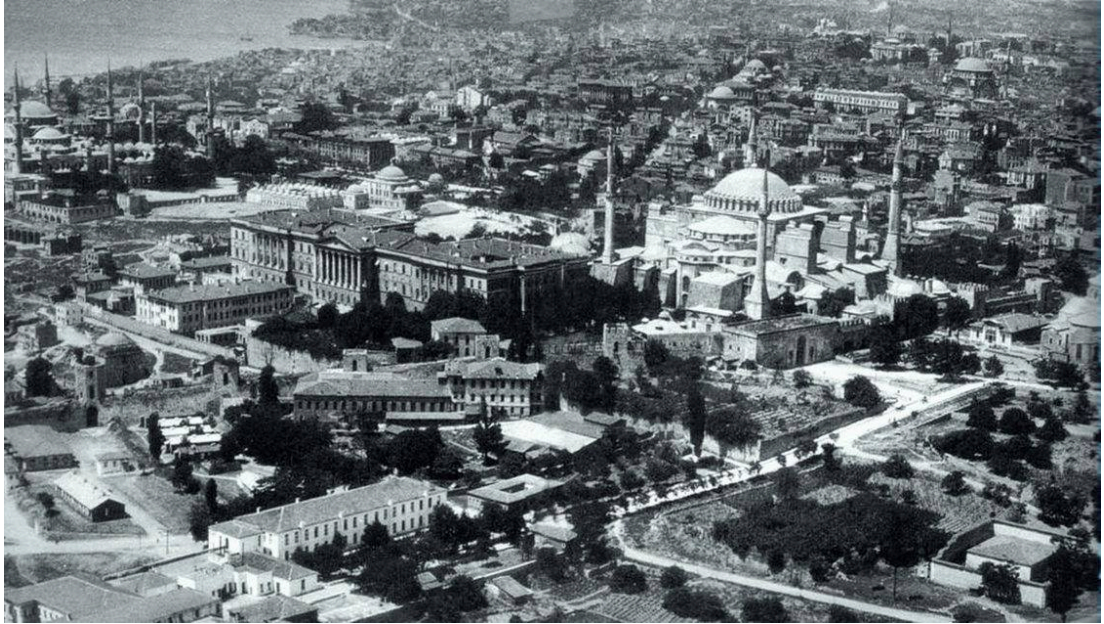
¹⁵⁸ Afife Batur, a.g.e., 1993-1994, s. 282.

¹⁵⁹ <https://istanbul-constantinople.culturalspot.org/asset-viewer/ayasofya-mosque-sainte-sophie-panorama-de-constantinople-pris-d-un-des-minarets-de-ste-sophie/mQEpUEBLGiOMwQ?hl=fr>, 02.05.2018

Bina inşaatının bitmesinin ardından Daarülfünun'un açılmadığı bilinmektedir. 1863'te konferans şeklinde serbest derslere başlanmıştır. Yapı, 1864'te Maliye Nezareti'ne sonra da Adliye ve Evkaf nezaretlerinin kullanımlarına tahsis edildi.¹⁶⁰ 1876'da ilk Mebusan ve Ayan Meclisleri burada açıldı. Büyük tören salonu Meclis-i Mebusan toplantı salonu olmuştu.¹⁶¹

Şekil 3.17: Şekil Ayasofya ve Darülfünun, 1928.¹⁶²

Şekil 3.18: Darülfünun Binası, 1930'lar.¹⁶³

¹⁶⁰ Afife Batur, a.g.e., 1993-1994, s. 282.

¹⁶¹ Afife Batur, a.g.e., 1993-1994, s. 282.

¹⁶² Adil Yılmaz Arşivi.

¹⁶³ Adil Yılmaz Arşivi.

30 yıl kapalı kaldıktan sonra 1908’de II. Meşrutiyet’le birlikte yine Meclis-i Mebusan burada toplandı.¹⁶⁴ Yapı daha sonra Adliye Nezareti’ne devredildi. 4 Aralık 1933’te çıkan bir yangınla da kullanılamaz hale geldi (Şekil 3.19-3.20) .¹⁶⁵

Şekil 3.19: Yangın sabahı, 5 Aralık 1933.¹⁶⁶

Şekil 3.20: Yangından sonra alanın durumu.¹⁶⁷

¹⁶⁴ Afife Batur, a.g.e., 1993-1994, s. 282.

¹⁶⁵ Afife Batur, a.g.e., 1993-1994, s. 282.

¹⁶⁶ Adil Yılmaz Arşivi.

3.5 Alanda Yapılan Kazılar:

3.5.1 1997 yılı öncesi kazıları:

Büyüksarayla ilgili, Eyice; 1912 yangını ve demiryolu inşaatından önce özellikle kıyıda pek çok kalıntının izlenebildiğini belirtmiştir (Eyice, 2010, sy.15). İstanbul'daki İngiliz Kırım Savaşı Ölüleri'ni Anma Kilisesinin papazı C.G. Kurtis 1870-1880 yıllarında kalıntıların krokilerini çizmiş bu çalışmaların devamı niteliğinde Marry Walker de bazı çizimler yaparak 1890'a doğru taş baskı olarak yayımladığını anlatır.¹⁶⁸

3 Haziran 1912 yangını bölgenin büyük oranda açılmasını sağladığından o dönemde Fransızlar'ın yoğun ilgisi başlamış topoğrafik durumu, eğimleri inceleyip eski metinlerle değerlendirmeye çalışmışlardır.¹⁶⁹ Yangının ardından J. B. Bury, J. Ebersolt, J. B. Papadapoulos ve E. A. Dallegio d'Alessio tarafından ortaya çıkan durumu belirten resimli raporlar ve bildirimler yayımlanmıştır. Marmara kıyısından geçen Sirkeci demiryolunun 1911'de çift hat haline getirilmesi de buradaki kalıntıların daha fazla tahribine neden olmuştur.¹⁷⁰

İstanbul'un işgali sırasında da 1920-1923 yılları arasında Fransızların yaptığı Mangana Sarayı Kazısı Büyüksaray ile ilgili kazılardandır.

Büyüksaray alanı ile ilgili en büyük çalışma Alman arkeoloji tarihinin ünlü isimlerinden Th. Wiegant tarafından yürütülmüş çizimleri ise İsviçreli E. Mamboury tarafından yapılmıştır. I. Dünya Savaşı'nın bitimiyle Alman heyet Türkiye'den ayrılmış İsviçre uyruğundaki Mamboury çalışmaya devam etmiştir. Pek çok fotoğraf ve çizimle desteklediği eseri ancak 1934 yılında yayımlanmıştır (Şekil 3.21). Nedense bu büyük kitaba girmeyen bütün kalıntıları toplu olarak gösteren topoğrafik genel plan, A. Schneider'in Bizans topografyası hakkındaki 1936'da basılan kitabının sonunda bulunmaktadır.¹⁷¹

1935 yılında, İngiliz S. Andrews Üniversitesinden Baxter'in başkanlığında, Sultanahmet Camii'nin güney bitişiğindeki Arasta'nın orta kısımlarında kazılara

¹⁶⁷ Adil Yılmaz Arşivi.

¹⁶⁸ Semavi Eyice, a.g.e. 1988, s. 15.

¹⁶⁹ Semavi Eyice, a.g.e. 1988, s. 15

¹⁷⁰ Semavi Eyice, a.g.e 1988, s. 16.

¹⁷¹ Semavi Eyice, a.g.e 1988, s. 16.

başlanmıştır.¹⁷²1938 yılına kadar süren kazılar sonucunda revaklı (peristyloslu, peristilli) bir yapıyla, döşeme mozaiklerinin bulunduğu bir alan ortaya çıkarılmıştır. 1951'de D. Talbot Rice başkanlığında tekrar başlayan çalışmalar, 1954'e kadar devam etmiştir.¹⁷³

Arasta kazılarında 1958'de yapılan çalışmalarda Büyüksarayın hangi bölümlerine ait olduğu belirlenemeyen güzel bir döşeme mozaiği bulunmuştur.¹⁷⁴ Yağmur sularının tehdidi altında bulunan mozaikler Ephesos (Selçuk) kazılarında çalışan Avusturyalı ekibin de yardımları ile bu mozaiklerden tahribden kurtulabilen parçalar yerlerinden sökülmüş bloklar halinde Hagia Eirene (Aya İrini) de depolanmış, zemin takviye edildikten sonra tekrar yerlerine yerleştirilmiştir. Düzenlemenin ardından 1987 yılında Mozaik Müzesi açılmıştır.¹⁷⁵

Eski Darülfünun olan Adliye Sarayı 1933'te yandıktan ve sonraki yıllarda enkazı kaldırıldıktan sonra , Fransız Ph. Lemerle tarafından bu kesimde bazı sondajlar yapılmış, sondaj neticesi bulunan kalıntıların rölöveleri o tarihlerde Arkeoloji Müzeleri mimarı olan A. Saim Ülgen tarafından çizilmiş ancak yayınlanmamıştır.¹⁷⁶

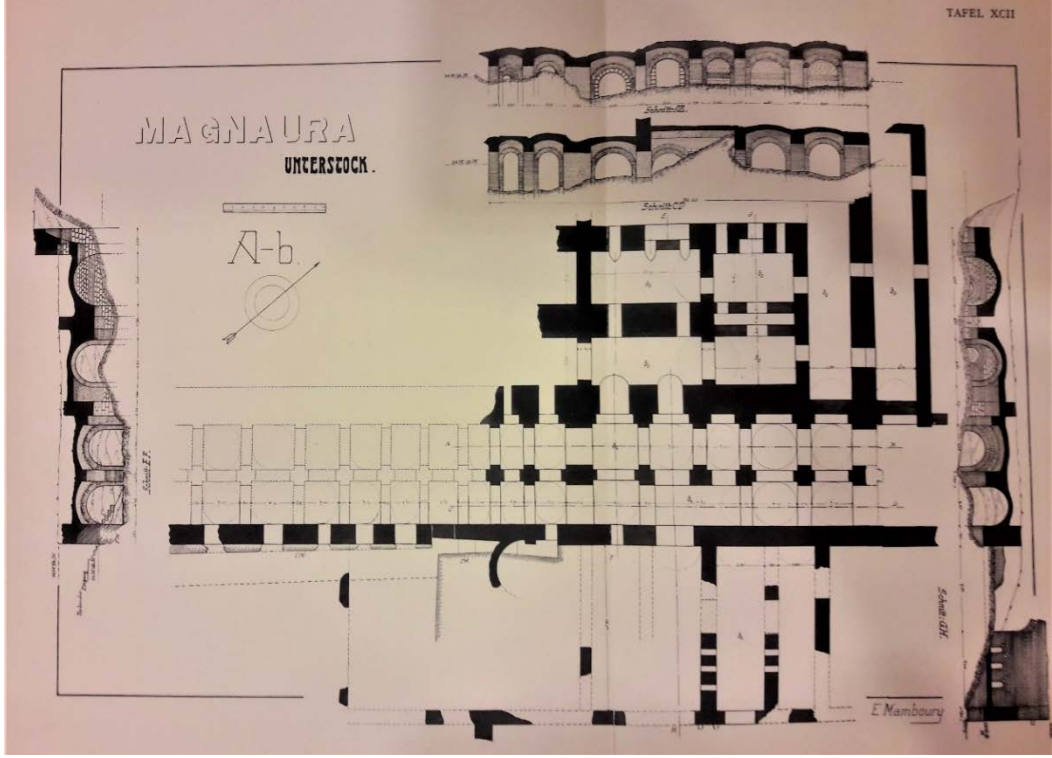
¹⁷² Semavi Eyice, a.g.e 1988, s. 18.

¹⁷³ Fırat Düzgüner, İstanbul Sultanahmet'te Bizans Dönemi Saray, Anıt ve Limanları ile Altyapı Çalışmaları", mimar.ist, İstanbul, 2006), Sayı:20, s. 89-90

¹⁷⁴ Semavi Eyice, a.g.e 1988, s. 18.

¹⁷⁵ Semavi Eyice, a.g.e 1988, s. 18.

¹⁷⁶ Semavi Eyice, a.g.e (2010), s. 18.

Şekil 3.21: Mamboury tarafından çizilen Magnaura Sarayı planı.¹⁷⁷

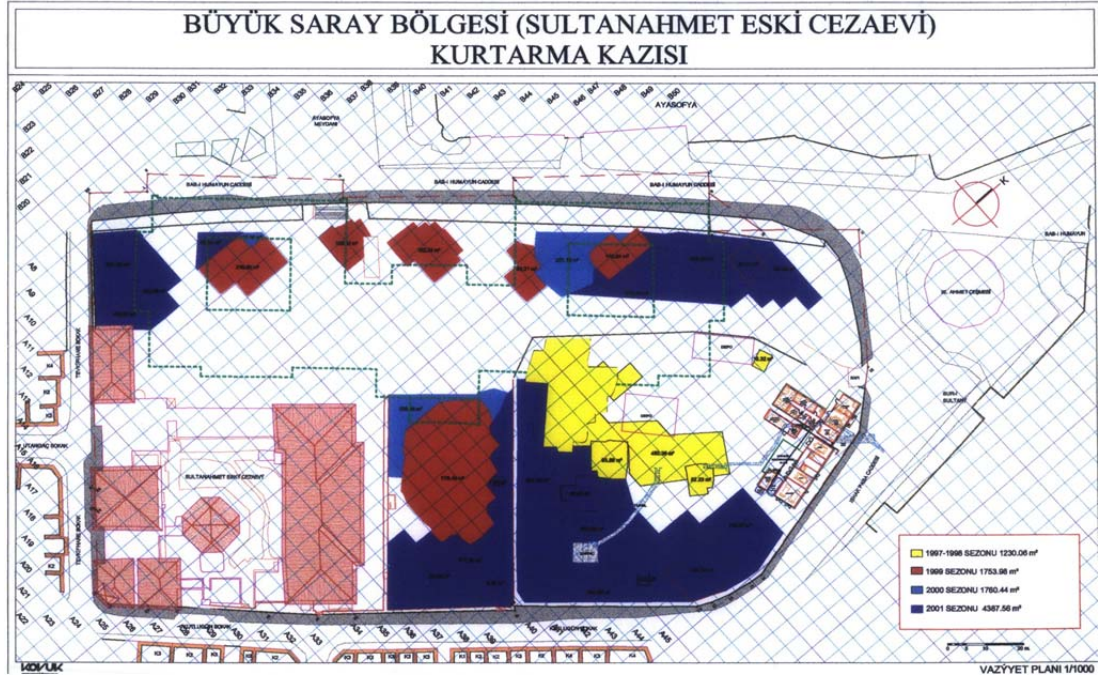
3.5.2 1997 Yılı sonrası kazıları:

3.5.2.1 "Büyük Saray" bölgesinde Sultanahmet Eski Cezaevi Bahçesindeki 1997-1998 yılı kazı çalışmaları:

İstanbul, Eminönü İlçesi, 58 ada , 1-2 parsellerde yer alan Sultanahmet Eski Cezaevi (bugünkü Four Seasons Oteli), Ayasofya'nın güneydoğusunda, Topkapı Sarayı'nın girişinin (Bab-ı Hümayun) ve hemen onun önündeki III. Ahmed Çeşmesi'nin güneyindeki alanda yer almaktadır. Buradaki kazı çalışmaları İstanbul 1 No.lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 30.04.1997 tarih ve 8611 sayılı kararları doğrultusunda ve T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 03.11.1997-08912 ve 13.01.1998-87 sayılı ruhsatları ile İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nce 02.12.1997- 03.07.1998 tarihleri arasında 7 aylık bir sürede gerçekleştirilmiştir. Alan yaklaşık 17.000 m² dir (Şekil 3.22).¹⁷⁸

¹⁷⁷ Mamboury Ernst- Wiegant Theodor, Die Kaiserpalaste von Konstantinopel, W de G Yayını, Berlin ve Leipzig, 1934. Tablo 92.

¹⁷⁸ Alpay Pasinli, ""Büyük Saray" Bölgesinde Sultanahmet Eski Cezaevi Bahçesindeki 1997-1998 Yılı Kazı Çalışmaları", 10. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara, 2000, s. 95.

Şekil 3.22: Çalışma sezonlarını ve yerlerini gösteren plan.¹⁷⁹

Kazı çalışmalarına Eski Cezaevi bahçesinde yer alan, Osmanlı Dönemine ait olduğu anlaşılan, giriş kısmı görünür vaziyetteki tonozlu mekanın temizliği ve niteliğinin saptanabilmesi amacıyla başlanmıştır. Daha önce “tonozlu mekan” olarak adlandırılmış olan Osmanlı Dönemine ait bu yapı, bağlantılı iki ayrı mekan ve bir koridordan oluşmaktadır.¹⁸⁰ Bu yapının batı duvarında kemerlerin içinde Bizans duvarlarının korunduğu saptanmış, mekan içinde üç ayrı döneme tarihlenen su sistemleri ve Osmanlı Dönemine tarihlenen bir sarnıç ile doğu duvarında Topkapı Sarayı Surları içinde yer alan Milli Eğitim Basımevi duvarına ulaşan 70 metre uzunluğunda bir tünele rastlanmıştır. Osmanlı Dönemi Koridorunun ortalarında, batısındaki Erken Bizans Dönemi duvarında bulunan beşik kemerli girişten Bizans Dönemi yapılarına geçilmektedir.¹⁸¹

1997-1998 kazıları sonucunda birbirine koridor ile bağlanmış, koridorun bir ucunda Osmanlı, diğer ucunda Bizans mekanları bulunan bir yapılar kombinasyonu ortaya çıkarılmıştır. Ortaya çıkarılan bu yapılar gerek buldukları konum, gerekse kendi özellikleri nedeniyle önem taşımaktadırlar.¹⁸²

¹⁷⁹ İstanbul IV. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü, 58 Ada 1-2 Parsele ait arşiv dosyası.

¹⁸⁰ Alpay Pasinli, a.g.e., 2000, s.95.

¹⁸¹ Alpay Pasinli, a.g.e., 2000, s.97.

¹⁸² Alpay Pasinli, a.g.e., 2000, s.100.

Buluntular: Dolgu toprak mekanlara göre ayrılarak elenmişlerdir. Renk ve doku farklılığı göstermeyen bu dolgu, çoğunluğu 9. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar uzanan çanak-çömlek parçaları içerdiği tespit edilmiştir. 1997-1998 kazı çalışmalarında 185 envanterlik, 292 etütlük eser, 27 sandık da etütlük malzeme elde edilmiştir. 98 Ayrıca 23 numaralı mekan olarak adlandırılan „beyaz zemin üzerine yeşil, sarı, kırmızı ve siyah renklerle yapılmış geometrik ve stilize floral bezemeli fresk bulunan mekan ayrıcalık göstermektedir.¹⁸³

3.5.2.2 "Pittakia" ve "Magnum Palatium-Büyük Saray" bölgesinde 1999 yılı kazı çalışmaları;

Kazı çalışmaları İstanbul 1 No.lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 07.05.1999 tarih ve 10797 sayılı kararları doğrultusunda ve T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 15.05.2000 tarih ve 004496 sayılı ruhsatları ile İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nce 04.08.1999- 18.12.1999 tarihleri arasında yaklaşık 4 aylık bir sürede gerçekleştirilmiştir(Şekil 3.22).¹⁸⁴

1999 sezonunda (Şekil 3.22);

I. Bölge: 1997-1998 sezonunda yapılan temizlik çalışmalarıyla sona erdirilmiştir.

II. Bölge: Ayasofya ve güneyinde Augusteion Forumu'nun doğusunda uzanan Bab-1 Hümayun'a (bugünkü Bab-1 HümayunCaddesi) paralel olacak şekilde antik Pittakia'dan başlayıp kuzeydoğu-güneydoğu şeridi üzerinde yapılan çalışmalar.

III. Bölge: Kutlugün Sokağa paralel olarak kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan alanda çalışmalar yapılmıştır.¹⁸⁵

Kazıda horasan tabanlara, kanallara ve mezarlara rastlanmıştır. Khalke kapısının yerinin tespiti için çalışılmıştır. Magnaura Sarayı olduğu düşünülen kısımda ısıtma tesisatına ait olduğu düşünülen sırt sırta iki ocak ve künkler tespit edilmiştir.¹⁸⁶

Buluntular: 299 adet Bizans Dönemi sikkesi, 23 adet Osmanlı Dönemi sikkesi,53.506 adet sırsız,28.030 adet sırlı olmak üzere 81.536 adet keramik buluntuya erişilmiştir.¹⁸⁷

¹⁸³ Alpay Pasinli, a.g.e., 2000, s.100.

¹⁸⁴ Alpay Pasinli, “Pittakia” ve “Magnum Palatium-Büyük Saray” Bölgesinde 1999 Yılı Kazı Çalışmaları”, 11. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara, 2001, s. 41.

¹⁸⁵ Alpay Pasinli, a.g.e., 2001, s.42.

¹⁸⁶ Alpay Pasinli, a.g.e., 2001, s.47.

3.5.2.3 "Pittakia" ve "Magnum Palatium-Büyük Saray" bölgesinde 2000 yılı kazı çalışmaları;

Kazı çalışmaları T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 15.05.2000 tarih ve 004496 sayılı ruhsatları ile İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nce 07.06.2000 – 15.11.2000 tarihleri arasında yaklaşık 6 aylık bir sürede gerçekleştirilmiştir (Şekil 3.22).¹⁸⁸

2000 yılı sezonunda;

1. Eski Adliye Binası alanında devam eden kazı çalışmaları,
2. Sultanahmet Eski Cezaevi'nin (four Seasons Oteli) arka bahçesinde devam eden kazı çalışmaları.
3. a- Kutlugün Sokak'taki istinat duvarı (B duvarı) önünde yapılan çalışmalar.
b- Sultanahmet Eski Cezaevi'nin (four Seasons Oteli) kuzeydoğusunda yer alan ve "B" duvarı ile bağlantılı istinat duvarı önünde yapılan çalışmalar,
4. Freskli Mekan (Mekan 23) alanında devam eden kazı çalışmaları olmak üzere 4 kısımda yapılmıştır.¹⁸⁹

Bizans kaynaklarında “Aya Sofya Kilisesi'nin yakınında adeta bu kilisenin bir parçası gibi görülecek mevkide” yer aldığı ifade edilen “Hagios Nikolaos” adlı bir şapelin varlığından söz edilmektedir.¹⁹⁰ Eski Adliye binası alanında Ayasofya'ya doğru genişletilen açmada rastlanan kalıntı ve mezarların bu şapele ait olduğu düşünülmektedir. 2000 yılı sezonunda da mekan 23 olarak bilinen freskli mekan çevresinde çalışmalar devam etmiş duvar ile arasında kalan boşlukta bulunan toprak alınmıştır.¹⁹¹

Buluntular: 2000 yılı sezonunda 1760 m² lik alanda ortalama 7.00 m. derinliğe inilmiştir. 10 adet Geç Roma Dönemi, 180 adet Bizans Dönemi, 159 adet ise Osmanlı Dönemi sikke ile 190.250 sırsız, 63.172 sırlı olam üzere toplam 253.392 keramik tespit edilmiştir.¹⁹²

¹⁸⁷ Alpay Pasinli, a.g.e., 2001, s.41-51.

¹⁸⁸ Alpay Pasinli, ““Pittakia” ve “Magnum Palatium-Büyük Saray” Bölgesinde 2000 Yılı Kazı Çalışmaları”, 12. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara, 2002, s. 1.

¹⁸⁹ Alpay Pasinli, a.g.e., 2002, s.2.

¹⁹⁰ Alpay Pasinli, a.g.e., 2002, s.4.

¹⁹¹ Alpay Pasinli, a.g.e., 2002, s.10.

¹⁹² Alpay Pasinli, a.g.e., 2002, s.1-10.

3.5.2.4 "Pittakia" ve "Magnum Palatium-Büyük Saray" bölgesinde 2001 yılı kazı çalışmaları;

Kazı çalışmaları T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün ruhsatı ile İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nce 10.05.2001 – 15.11.2001 tarihleri arasında yaklaşık 6 aylık bir sürede gerçekleştirilmiştir.¹⁹³

2000 yılı sezonunda(Şekil 3.22);

1. Eski Adliye Binası alanında devam eden kazı çalışmaları,
2. Sultanahmet Eski Cezaevi'nin (four Seasons Oteli) arka bahçesinde devam eden kazı çalışmaları,
3. Kutlugün Sokak'taki istinat duvarı (B duvarı) ve "C" duvarı ve kapalı mekanlar arasında yer alan alanda yapılan çalışmalar,
4. Kapalı mekanlar içinde yapılan sondaj çalışmaları, olmak üzere 4 ana alanda gerçekleştirilmiştir.¹⁹⁴

Eski Adliye Binası alanında devam eden kazıda 3.10 m. genişliğinde bir sokak sokağın ortasında da yaklaşık 1.00 m. genişliğinde iki yanı taşlarla sınırlandırılmış "U" biçimli bir atık su kanalı tespit edilmiştir. Yine değişik kotlarda tabanlar ve gömüler tespit edilmiştir. Eski Adliye Binası'nın kuzeyinde bulunan duvar çevresindeki çalışmalarda 7 iskelet ve 4 adet karışık gömü bulunmuştur. Bu iskeletlerden bir tanesi 9-10 yaşlarında bir çocuğa ait mezardır ve bu iskeletin başında, çenesinin sağından başlayıp, göz çukurları hizasından geçerek kafatasının altına uzanan, gümüş tellerden telkari tekniğiyle işlenmiş bir diadem ve devamında M.Ö. 7-8. yüzyıla tarihlenen Frig tipi bronz bir fibula bulunmuştur.¹⁹⁵

Buluntular: Rölöveleri onaylanan mimari kalıntılar, döşeme mozaikleri ve yukarıda bahsedilen diadem ve fibula dışında, çok sayıda, büyük çoğunluğu 5. ve 7. yüzyıla tarihlenen sikke, amphoralar, figürin parçaları, kandiller buluntular arasındadır.¹⁹⁶

¹⁹³ Alpay Pasinli, "Pittakia" ve "Magnum Palatium-Büyük Saray" Bölgesinde 2001 Yılı Kazı Çalışmaları", 13. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara, 2003, s. 1.

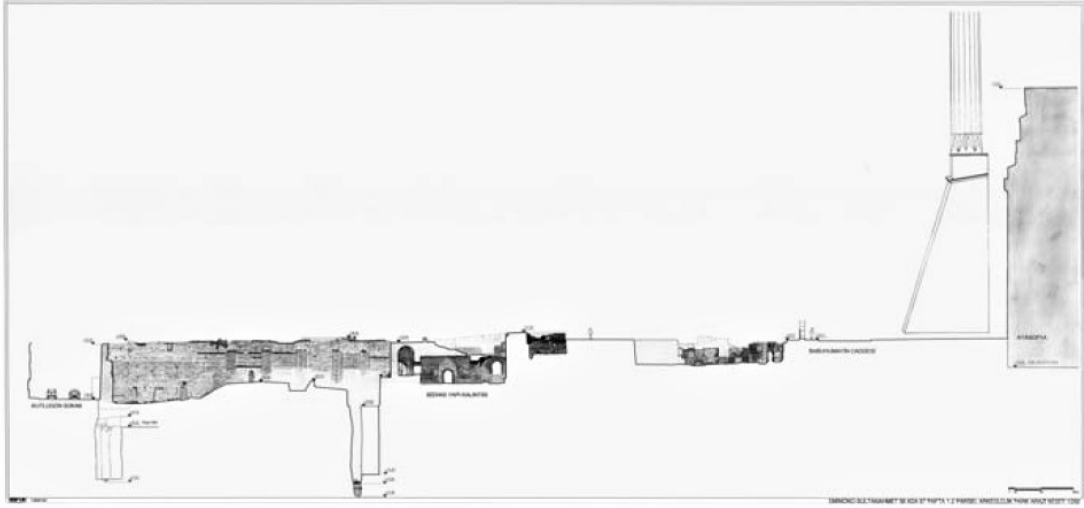
¹⁹⁴ Alpay Pasinli, a.g.e., 2003, s.1.

¹⁹⁵ Alpay Pasinli, a.g.e., 2003, s.3.

¹⁹⁶ Alpay Pasinli, a.g.e., 2003, s.3-9.

3.5.2.5 Sultanahmet Eski Cezaevi bahçesinde ortaya çıkarılan iki antik kuyu 2005-2006 yılı kazıları;

2005 Eylül ayında başlayan kazıda iki antik kuyu hakkında çalışma yapılmıştır. 1. Kuyu Yunan dönemine 2. Kuyu Roma Dönemine tarihlenmiştir. Kuyular sularının azalması sonrası vasıflarını kaybettiğinden zemin seviyesine ulaşınca kadar çöp çukuru olarak kullanıldığı düşünülmektedir (Şekil 3.23).¹⁹⁷

Şekil 3.23: Yunan ve Roma Dönemi kuyularının kesit çizimi.

Yunan Dönemine tarihlenen kuyuda, yoğun miktarda ele geçirilen keramik parçaları M.Ö. 4.-3. yüzyıllara aittir ve Attika’da moda olan eserlerden esinlenilerek yapılmış yerel üretimlerdir. Yine Hellenistik Döneme tarihlenen figürin parçaları ve kandillerin yanı sıra az miktarda M.Ö 6.-5. yüzyıllara tarihlenen keramik parçaları ve pişmiş toprak mimari elemanlar (meander kabartmalı ve boyalı) da bulunmuştur. Buluntular arasında yer alan 5 adet bronz sikkeden 4 tanesi yoğun korozyonludur. Sadece bir tanesinin Hellenistik Döneme tarihlenen Khalkedon sikkesi olduğu saptanmıştır.¹⁹⁸ Kuyu içi buluntuları; boya bezemeli kap parçaları, balık tabağı parçaları, kantharoslar, kullanım kapları, ızgara parçaları, mortarium (geniş tabanlı, kenar yüksekliği fazla olmayan bir çeşit havan) parçaları, Amphora parçaları Figürlü kap parçaları, figürlü kulplar, koku şişeleri, kandiller ve figürinlerden oluşmaktadır.¹⁹⁹

¹⁹⁷ Asuman Denker, “Sultanahmet Eski Cezaevi Bahçesinde Ortaya Çıkarılan İki Antik Kuyu”, 16. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara, 2007, s. 61-62.

¹⁹⁸ Asuman Denker, a.g.e. 2007, s. 63.

¹⁹⁹ Asuman Denker, a.g.e. 2007, s. 63-67.

Roma Dönemine tarihlenen Kuyu içinde ele geçirilen ve çoğunluğunu amphora parçalarının oluşturduğu buluntuların hepsi Roma Dönemine tarihlendirilmektedir. Elde edilen veriler, bu buluntu topluluğunun M.S. 1.-3. yüzyıla tarihlendirilmesini sağlamıştır. Kuyu içi buluntuları; testiler, mutfak kapları, kullanım kapları, figürin parçaları ve meyve çekirdekleri ile keçi ya da koç kafatasından oluşmaktadır.²⁰⁰

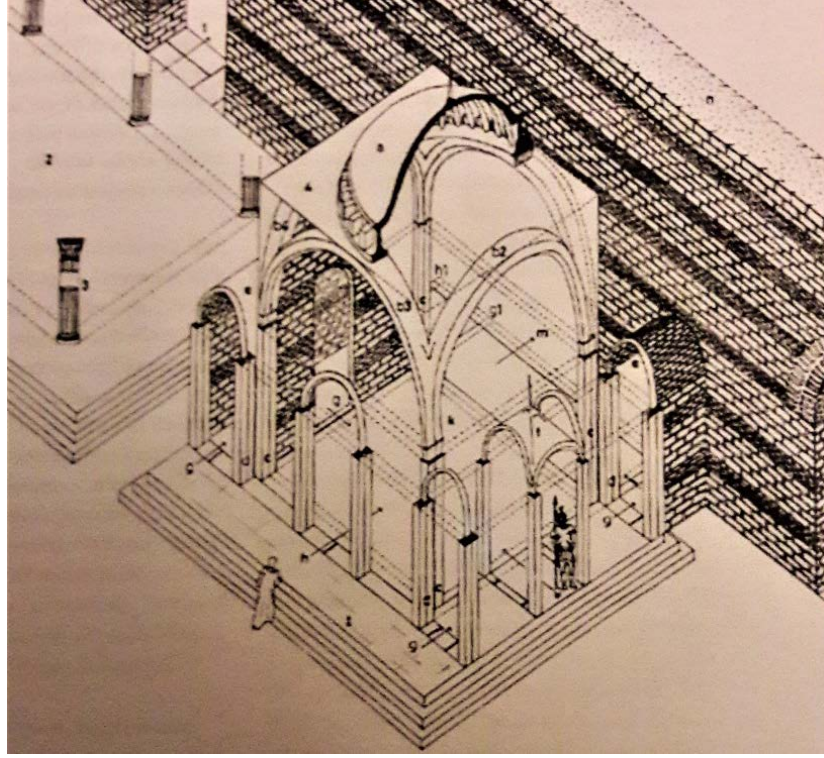
3.6 1996-2006 Kazılarında alan ile ilgili bulunan mimari kalıntılar:

1996-2006 yıllarında yapılan kazılarda (Şekil 3.22-3.23), Büyük Saray'ın girişi olan ve mimari kurgusu içinde Soter Khiristos tes Khalkes Şapeli bulunan Khalke Kapısı (Şekil 3.24-3.25) ile ilgili verilere erişilmiştir.²⁰¹ Yapıların Osmanlı Döneminde'de kullanıldıkları farklı dönem yapılarını birbirine bağlayan koridorlardan anlaşılmıştır.²⁰² Duvarlarında 7. ve 10. yüzyıllara tarihlenen freskler bulunan "23 numaralı mekan" tek başına müze olabilecek cazibeye sahiptir (Şekil 3.26-3.27). Bizans dönemi sarnıç, hamam, atık su ve ısıtma şebekesi kalıntıları ile 5. ve 6. yüzyıla ait mozaik döşeme kaplamaları (Şekil 3.28- 3.29) . Osmanlı dönemi sarnıç, çeşme, arnavutkaldırımı kaplı yollar gibi Bizans ve Osmanlı arkeolojisi için önemli veri sağlamıştır. Ayrıca taşınabilir kültür varlıkları olarak da MÖ 8. yüzyıl ile Cumhuriyet dönemi aralığına ilişkin günlük kullanım gereçleri, litürjik malzeme, sikke örnekleri, mühürler, pişmiş toprak eserler ile gümüş bir diadem gibi krallık buluntular gün ışığına çıkmıştır (Şekil 3.30). Bizans döneminin farklı zamanlarına ait çok sayıda gömü tespit edilmiştir (Şekil 3.31). Ayrıca alanın Bizans Dönemi haritası son buluntulara göre yeniden çizilmiştir (Şekil 3.32).

²⁰⁰ Asuman Denker, a.g.e. 2007, s. 67-71.

²⁰¹ Asuman Denker, a.g.e. 2009, s. 94.

²⁰² Çiğdem Girgin, "La porte monumentale trouvée dans les fouilles près de l'ancienne prison de Sultanahmet." *Anatolia Antiqua* no. XVI (2008): s. 263.

Şekil 3.24: Khalke Kapısı Rekonstrüksiyonu.²⁰³

Şekil 3.25: Khalke Kapısı Kalıntıları²⁰⁴

²⁰³ Fırat Düzgüner, "İstanbul Sultanahmet'te Bizans'ın Ünlü "Bakır Kapı"sı ve Iustinianus Sütunu", mimar.ist, İstanbul, 2005, Sayı:17, s. 88.

²⁰⁴ Denker a.g.e. 2010, s.16.

Şekil 3.26: 23 Numaralı Mekana Ait Duvar ve Fresko ²⁰⁵

Şekil 3.27: 23 Numaralı Mekana Ait Fresko Detayı ²⁰⁶

²⁰⁵ İstanbul IV. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü, 58 Ada 1-2 Parsele ait arşiv dosyası.

²⁰⁶ İstanbul IV. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu a.g.y.

Şekil 3.28: Mozaik kalıntısı²⁰⁷

Şekil 3.29: Mozaik kalıntısı detayı.²⁰⁸

²⁰⁷ İstanbul IV. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu a.g.y.

²⁰⁸ İstanbul IV. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu a.g.y.

I. Manuel Sikkesi 1143-1180

Abdülmecid Sikkesi 1839-1861

Roma Çift Kulplu Kap 1-2 y.y

Osmanlı Vazo 1515-1520

Bizans Azizli Tabak 12-13 y.y.

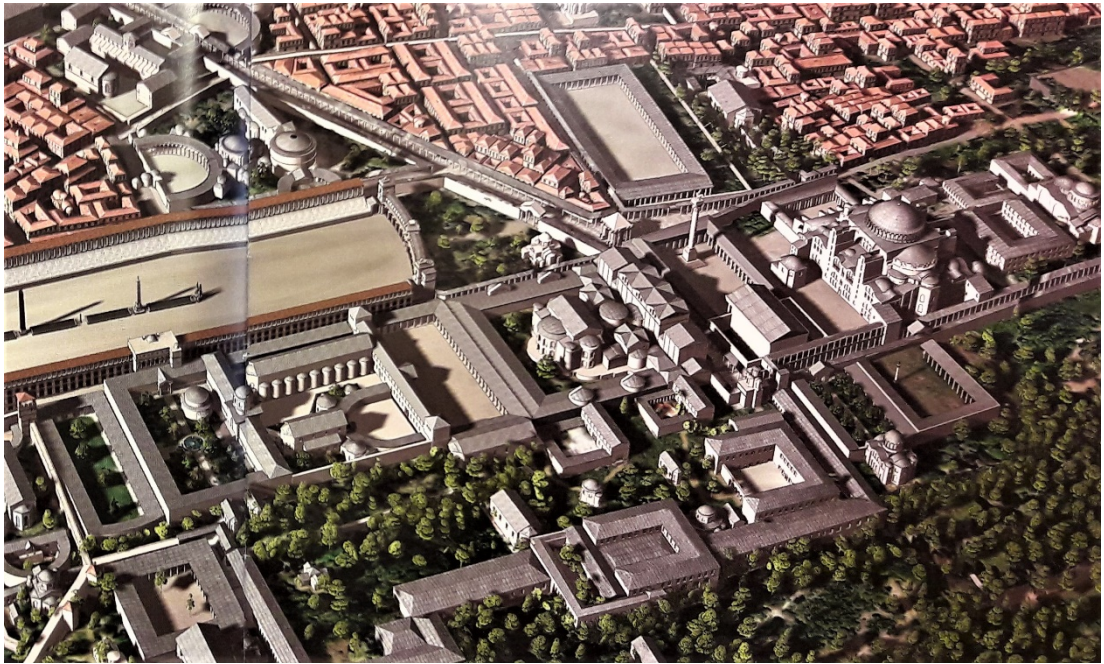
Osmanlı Tabak 18 y.y.
F.15

Şekil 3.30: Çeşitli Buluntular²⁰⁹

²⁰⁹ İstanbul IV. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu a.g.y.

Şekil 3.31: 6. yüzyıl mozayığı üzerine yapılmış gömü.²¹⁰

Şekil 3.32: Alanın son bilgilere göre yapılmış rekonstrüksiyonu.²¹¹

²¹⁰ Denker 2010. s. 24.

²¹¹ Denker 2010. s. 12-13.

3.7 Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresinin Mülkiyet, SİT, Tescil, Koruma Grubu ve İmar Durumu Açısından Değerlendirilmesi:

3.7.1 Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresinin Mülkiyet Durumu:

Fatih (Eminönü) İlçesi, Cankurtaran Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerde, Bab-1 Hümayun Caddesi, İshakpaşa Caddesi, Kutlugün Sokak ve Tevkifhane Sokak ile çevrelenmiş (Şekil 3.33-3.34) , Sultanahmet Meydanı Turizm Merkezi kapsamında bulunan, 22.100m² yüzölçüme sahip alan, Sultanahmet Cezaevi ve Tevkif Evi adıyla Maliye Hazinesi adına kayıtlı olup, 14.05.1992 tarihinde 49 yıllığına Sultanahmet Turizm A.Ş. adına kesin tahsis işlemi yapılmıştır.²¹²

Şekil 3.33: Sultanahmet Eski Cezaevi çevresi güncel haritası²¹³

²¹² İstanbul IV. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu a.g.y.

²¹³ İBB Şehir Rehberi Haritası.

Şekil 3.34: Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresi Hava fotoğrafı (2016) ²¹⁴

3.7.2 Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresinin Alanının Sıt Durumu:

Fatih (Eminönü) İlçesi, Cankurtaran Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerde bulunan, Sultanahmet Eski Cezaevi Bahçesi kazı alanı İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 12.7.1995 tarih ve 6848 sayılı kararıyla belirlenen ve 4.6.2001 tarih ve 12869 sayılı kararıyla yeniden tanımlanarak ilan edilen Kentsel Arkeolojik Sıt Alanı ve Bakanlar Kurulu kararı ile ilan edilen İstanbul Sultanahmet Meydanı Turizm Merkezi (R.G. 06.09.1982 gün ve 17804 sayı) sınırları içinde kalmaktadır. ²¹⁵

3.7.3 Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresinin Tescil Durumu ve Koruma Grubu:

Sultanahmet Eski Cezaevi, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 10.7.1981 gün ve 13012 sayılı kararıyla korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 29.12.1999 gün ve 11528 sayılı Kurul kararıyla koruma grubu II olarak belirlenmiştir. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun

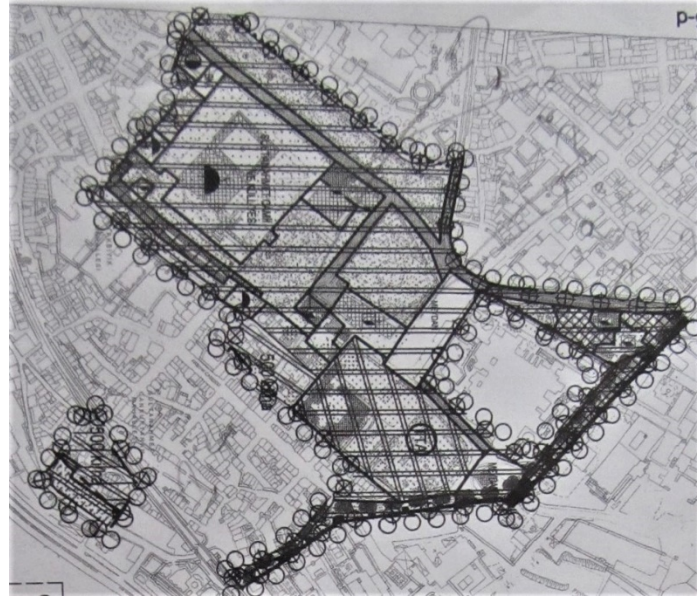
²¹⁴ İBB a.g.y.

²¹⁵ İstanbul IV. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu a.g.y.

07.05.1999 tarih ve 10797 sayılı kararıyla eski Sultanahmet Cezaevi bahçesinde yapılan kazı çalışması sonucu ortaya çıkan arkeolojik kalıntılar tescil edilmiştir.²¹⁶

3.7.4 Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresinin İmar Durumu:

İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerde bulunan, alan Bakanlar Kurulu kararı ile ilan edilen İstanbul Sultanahmet Meydanı Turizm Merkezi (R.G. 06.09.1982 gün ve 17804 sayı) sınırları içinde yer almaktadır (Şekil 3.35). İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.10.2000 tarih ve 12298 sayılı kararıyla Eski Sultanahmet Cezaevi ve Tevkifevi yeni Four Seasons Otelinin bulunduğu parsellere ait öneri avan proje prensip olarak uygun bulunurken, 58 adaya, hazırlanacak Koruma Amaçlı İmar Planında “Arkeolojik Park, Turizm ve Kültür Alanı” olarak işlev verilmesi şartı da kararda yer almıştır.²¹⁷

Şekil 3.35: Sultanahmet Meydanı Turizm Merkezi Planı²¹⁸

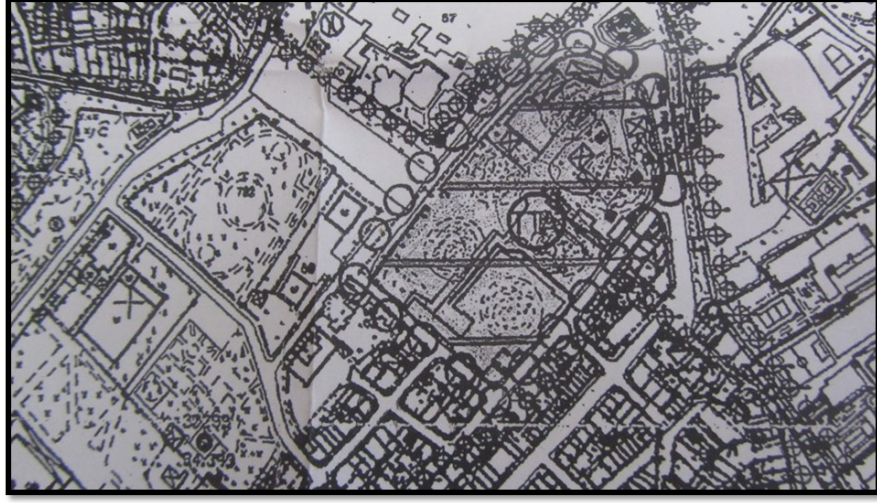
11.08.2004 tarih ve 79 sayılı İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararıyla; öneri mevzi 1/5000 ölçekli ve 1/1000 ölçekli plan, verilen bu işlemlerle, uygun bulunmuştur. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nce 24.04.2005 tarihle Arkeolojik Park, Kültür ve

²¹⁶ İstanbul IV. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu a.g.y.

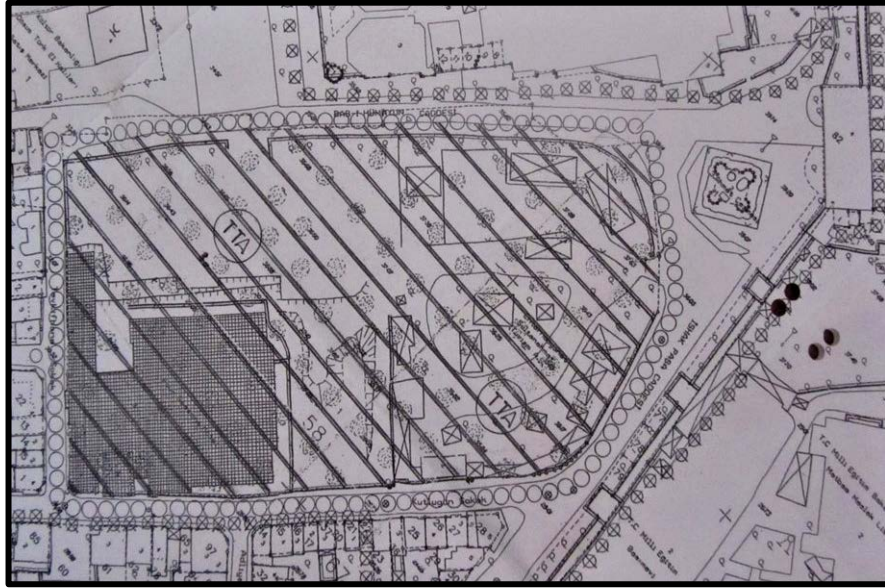
²¹⁷ İstanbul IV. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu a.g.y.

²¹⁸ İstanbul IV. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu a.g.y.

Turizm Alanı olarak mevzii 1/5000 Nazım İmar Planı (Şekil 3.36) ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı onaylanmıştır (Şekil 3.37).

Şekil 3.36: 24.04.2005 tarihli 1/5000 Nazım İmar Planı²¹⁹

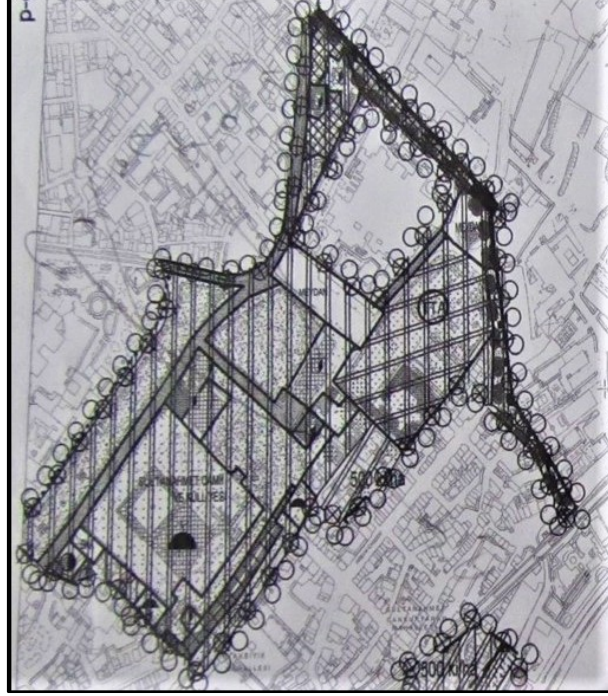
Şekil 3.37: 24.04.2005 tarihli 1/1000 Uygulama İmar Planı²²⁰

Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca 22.09.2005 onanlı 1/5000 Ölçekli Tarihi Yarımada-Eminönü İlçesi Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı (Süleymaniye, Sultanahmet, Barbaros Evleri Turizm Merkezleri Kısmı) (Şekil 3.38) ve 1/1000 Ölçekli Tarihi Yarımada-Eminönü İlçesi Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı (Süleymaniye, Sultanahmet, Barbaros Evleri Turizm Merkezleri Kısmı) (Şekil 3.39)

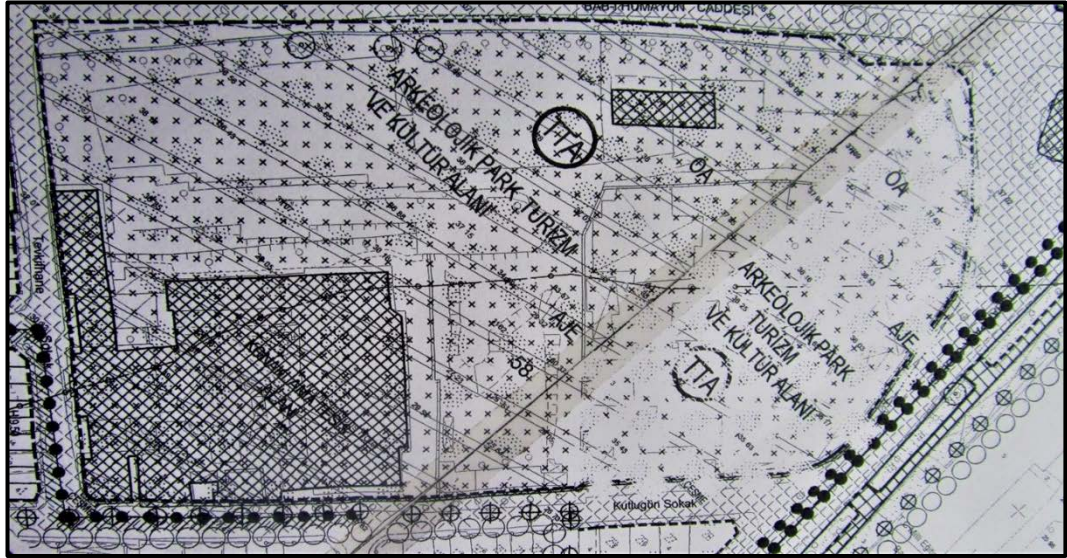
²¹⁹ İstanbul IV. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu a.g.y.

²²⁰ İstanbul IV. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu a.g.y.

dahilinde de aynı işlevle yer almıştır. Bu plan 13.10.2000 tarih ve 12298 sayılı İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararıyla örtüşmektedir.²²¹

Şekil 3.38: 22.09.2005 tarihli 1/5000 Nazım İmar Planı²²²

Şekil 3.39: 22.09.2005 tarihli 1/1000 Uygulama İmar Planı²²³

²²¹ İstanbul IV. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu a.g.y.

²²² İstanbul IV. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu a.g.y.

²²³ İstanbul IV. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu a.g.y.

T.M.M.O.B. Mimarlar Odası (İstanbul Büyükşehir Şubesi) tarafından davacı olarak, Kültür ve Turizm Bakanlığı aleyhine, 1/5000 ölçekli nazım imar planına karşı açılan davada, Danıştay 6. Daire Başkanlığı'nın 14.03.2008 tarihli ve E:2006/7587 sayılı kararı ile "yürütmenin durdurulmasına" karar verilmiştir.

Aynı Mahkemenin 13.11.2009 tarih ve E:2006/7587 sayılı kararıyla "*dava konusu planların Sultanahmet Turizm Merkezi Kapsamında kalan İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mahallesi, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 sayılı parsellere Turizm Tesis Alanı lejandı ile Arkeolojik Park, Turizm ve Kültür Alanı kullanım kararı getirilmesine ve ilgi plan notlarına ilişkin kısmı yönünden iptaline* " karar verilmiştir.

Fatih (Eminönü) İlçesi, Sultanahmet Turizm Merkezi ve Barbarosevleri Turizm Merkezine ilişkin olarak Kültür ve Turizm Bakanlığınca 22.09.2005 tarihinde onanan 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planları, Kültür ve Turizm Bakanlığı Plan İnceleme ve Değerlendirme Kurulunun 04.11.2009 tarih ve 82/9 nolu kararı ile 4957 sayılı Kanun ile değişik 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun 7. Maddesi uyarınca iptal edilmek suretiyle onaylanmıştır.

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 17.03.2010 tarih ve 3632 sayılı kararıyla geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenmiştir.

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 17.03.2010 tarih ve 3632 sayılı kararı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 19.01.2010 günlü 761 sayılı ilke kararı hakkında Davacı TMMOB Mimarlar Odası Başkanlığı tarafından Kültür ve Turizm Bakanlığı aleyhine açılan davada, Danıştay 14. Dairesi'nin 20.07.2011 tarih ve 2011/10372 E sayılı kararı ile "yürütmenin durdurulmasına" dair karar alınmıştır. Alan için şu anda yürürlükte olan bir imar planı ve geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartı bulunmamaktadır.

3.8 Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresi Alanının Koruma Kurulu Aşamaları Tablosu:

Koruma Kurulu kararlarına ait çizelge aşağıdadır. Çizelgeye ait Koruma Kurulu kararlarına ait özetler EK-A'da verilmiştir.

KARAR TARİHİ VE NUMARASI	TESCİL VE GRUP KARARI	İMAR PLANI TEKLİFİ VE ONAYI	PROJE / RAPOR İSTEĞİ	PROJE DÜZELTME İSTEĞİ	PROJE ONAYI	PROJE REDDİ	TADİLAT İZİNİ	UYGULAMA İZİNİ	PROJE MÜELLİFİNİN TOPLANTIYA KATILMASI İSTEĞİ	İNŞAAT YASAĞI İLE YAPILARIN ve KALINTILARIN KORUNMASI	YIKIM VE MUHDES KALDIRMA	İZİNSİZ UYGULAMA VE KAZILARIN DURDURULMASI	SONDAJ VE KAZI İSTEĞİ	YERİNDE İNCELEME	NOT
1.	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 11.6.1967 tarih ve 3514 sayılı kararı						X								ARKEOPARK ALANI BİLGİSİ ve ADLİ TIP BİNASI
2.	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 13.1.1973 tarih ve 6818 sayılı kararı						X			X					ADLİ TIP BİNASI
3.	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 16.9.1973 tarih ve 7419 sayılı kararı				X					X	X		X		
4.	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 10.5.1974 tarih ve 7804 sayılı kararı														KARAR DEĞİŞİKLİK TALEBİNE RED
5.	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 15.5.1976 tarih ve 9136 sayılı kararı						X						X		RESİM HEYKEL MÜZESİ
6.	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 14.1.1977 tarih ve 9587 sayılı kararı							X							
7.	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 11.2.1978 tarih ve 10271 sayılı kararı					X				X					
8.	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 9.6.1978 tarih ve 10383 sayılı kararı					X				X					ARKEOLOJİK PARK ÖNERİSİ
9.	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 14.7.1978 tarih ve 10535 sayılı kararı									X	X				
10.	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Başkanlığı'nın 19.1.1980 tarih ve 11752 sayılı kararı						X								BAKIM ONARIM HUSUSLARININ DENETİMİNİN TEK ELDEN OLMASI İÇİN ARAZİNİN KÜLTÜR BAKANLIĞINA TAHSİSİNİN UYGUN OLMASI. RESİM HEYKEL MÜZESİ İÇİN TADİLATIN UYGUN OLDUĞU.
11.	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 11.4.1980 tarih ve 11901 sayılı kararı											X			
12.	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Başkanlığı'nın 10.7.1981 tarih ve 13012 sayılı kararı						X								KONAKLAMA
13.	Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 17.4.1987 tarih ve 3133 sayılı kararı					X				X					YAPILARIN KORUNMASI CEZAEVİ İLE İLGİLİ
14.	Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 15.5.1987 tarih ve 3238 sayılı kararı													X	
15.	Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları İstanbul Bölge Kurulu'nun 27/28.8.1987 tarih ve 3879 sayılı kararı											X			
16.	Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 16-17.9.1987 tarih ve 3653 sayılı kararı												X		
17.	İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'nun 3.8.1988 tarih ve 461 sayılı kararı									X X					ARKEOLOJİ PARKI
18.	İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 5.10.1988 tarih ve 566 sayılı kararı														KARAR DEĞİŞİKLİK TALEBİNE RED

KARAR TARİHİ VE NUMARASI	TESCİL VE GRUP KARARI	İMAR PLANI TEKLİFİ VE ONAYI	PROJE / RAPOR İSTEĞİ	PROJE DÜZELTME İSTEĞİ	PROJE ONAYI	PROJE REDDİ	TADİLAT İZİNİ	UYGULAMA İZİNİ	PROJE MÜELLİFİNİN TOPLANTIYA KATILMASI İSTEĞİ	İNŞAAT YASAĞI ile YAPILARIN ve KALINTILARIN KORUNMASI	YIKIM VE MUHDES KALDIRMA	İZİNSİZ UYGULAMA VE KAZILARIN DURDURULMASI	SONDAJ VE KAZI İSTEĞİ	YERİNDE İNCELEME	NOT
19. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 7.6.1989 tarih ve 1091 sayılı kararı										X					
20. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 6.11.1991 tarih ve 3112 sayılı kararı					X										RÖLÖVE VE RESTORASYON PROJESİ
21. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 25.11.1992 tarih ve 4244 sayılı kararı								X							MUHDES YAPILARIN KALDIRILMASI
22. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 17.11.1993 tarih ve 5088 sayılı kararı								X		X					MUHDES YAPILARIN KALDIRILMASI BUNDAN SONRAKİ ÇALIŞMALARIN ARKEOLOJİ MÜZELERİ MÜDÜRLÜĞÜ DENETİMİNDE YAPILMASI
23. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.4.1994 tarih ve 5528 sayılı kararı			X					X							RÖLÖVE PROJESİ VE DIŞ DUVARLARIN KONSOLİDE EDİLMESİ
24. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 14.7.1994 tarih ve 5849 sayılı kararı								X		X					İSTİNAT DUVARLARININ KALDIRILABİLECEĞİ, KALINTILARIN SONRADAN DEĞERLENDİRİLMEK ÜZERE KORUNMASI
25. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 28.9.1994 tarih ve 5958 sayılı kararı					X					X					RESTÜTİSYON PROJESİ İSTEĞİ
26. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 26.10.1994 tarih ve 6087 sayılı kararı				X											CEZAEVİ YAPISI
27. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 11.1.1995 tarih ve 6282 sayılı kararı					X										CEZAEVİ YAPISI
28. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 6.9.1995 tarih ve 7040 sayılı kararı			X		X	X									KALINTI RÖLÖVESİ İSTEĞİ ve CEZAEVİ YAPISI REKONSTRÜKSİYON REDDİ
29. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 4.10.1995 tarih ve 7099 sayılı kararı										XX		X			UYGUNSUZ UYGULAMALARIN KALDIRILMASI VE SERBEST ÇALIŞAN BİR ARKEOLOG GÖREVLİNDİRİLMESİ
30. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.2.1996 tarih ve 7519 sayılı kararı			X												GÖZETLEME KULESİ HK.
31. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 10.7.1996 tarih ve 7941 sayılı kararı					X				X						KALINTI RÖLÖVESİ
32. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 30.4.1997 tarih ve 8611 sayılı kararı			X										X		SARNIÇ TEMİZLİĞİ VE RÖLÖVE İSTEĞİ
33. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 07.05.1999 tarih ve 10797 sayılı kararı	X				X						X		X		ARKEOLOJİK KALINTILARIN TESCİLİ. RÖLÖVELERİNİN ONAYI, MUHDES YAPILARIN KALDIRILMASI. KAZILARIN DEVAMINA KARAR VERİLMİŞTİR.
34. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 29.12.1999 tarih ve 11528 sayılı kararı	X							X							CEZAEVİ GRUP KARARI II. ARKEOLOJİK KALINTILARDAKİ DEPREM SONUCU OLUŞAN ÇATLAKLARIN TAMİRİ
35. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 12.04.2000 tarih ve 11740 sayılı kararı					X			X							TEVKİFHANE SK. RÖLÖVESİ ONAY. ÇATLAK TAMİRİ.

KARAR TARİHİ VE NUMARASI	TESCİL VE GRUP KARARI	İMAR PLANI TEKLİFİ VE ONAYI	PROJE / RAPOR İSTEĞİ	PROJE DÜZELTME İSTEĞİ	PROJE ONAYI	PROJE REDDİ	TADİLAT İZİNİ	UYGULAMA İZİNİ	PROJE MÜELLİFİNİN TOPLANTIYA KATILMASI İSTEĞİ	İNŞAAT YASAĞI ile YAPILARIN ve KALINTILARIN KORUNMASI	YIKIM VE MUHDES KALDIRMA	İZİNSİZ UYGULAMA VE KAZILARIN DURDURULMASI	SONDAJ VE KAZI İSTEĞİ	YERİNDE İNCELEME	NOT
36.	İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 17.08.2000 tarih ve 12109 sayılı kararı													X	
37.	İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 13.10.2000 tarih ve 12298 sayılı kararı		X	X		X					X		X		TEVKİFHANE SK. DUVARININ YENİDEN YAPIMI, İMAR PLANINDA ARKEOLOJİK PARK, TURİZM VE KÜLTÜR ALANI OLARAK İŞLEV VERİLMESİ. AVAN PROJENİN UYGUN OLDUĞU, KALINTILARA AİT RÖLÖVE VE KONSERVASYON PROJE RAPORLARININ İLETİLMESİ VE KAZIYA DEVAM EDİLMESİ.
38.	İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 27.11.2002 tarih ve 14463 sayılı kararı		X	XX	XX	X					XX				KALINTI RÖLÖVELERİ ONAYI. KAZIYA DEVAM ETMEK İÇİN ESKİ ADLİYEYE AİT DUVAR KALINTILARININ GEREKTİĞİ YERDE KALDIRILMASINA. AKABİNDE ORTAYA ÇIKACAK KALINTI RÖLÖVELERİNİN GETİRİLMESİNE. GEÇ DÖNEM YAPILARININ KALDIRILABİLMESİNE. ÖNCEKİ KARARA VERİLEN İŞLEVIN PLAN HAZIRLANIRKEN DİKKATE ALINMASINA. AVAN PROJEDE YENİ YAPININ AYAKLARININ KONULACAK YERLERİN REVİZE EDİLMESİNE. ALANIN ARKEOLOJİK PARK, TURİZM VE KÜLTÜR ALANI OLARAK İŞLEVLİNDİRİLEREK İMAR VE İHYASINA BAKIM DENETİM VE YAŞATILMASI AMACIYLA 658 SAYILI İLKE KARARININ 4/A VE 4/B SAYILI MADDELERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMEK ÜZERE PROJENİN KURULA İLETİLMESİNE. RÖLÖVE VE KONSERVASYON RAPORLARININ İLETİLMESİNE.
39.	İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 12.05.2004 tarih ve 16126 sayılı kararı													X	
40.	İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 11.08.2004 tarih ve 79 sayılı kararı		XX	X		X		X							İMAR PLANINDA ARKEOLOJİK PARK, TURİZM VE KÜLTÜR ALANI OLARAK İŞLEV VERİLMESİ. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YATIRIM VE İŞLETMELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NÜN 15.12.2003 GÜN VE 33146 SAYILI YAZISI EKİ ÖNERİ MEVZİİ 1/5000 ÖLÇEKLİ VE 1/1000 ÖLÇEKLİ UYGULAMA İMAR PLANINDA VERİLEN İŞLEVİ UYGUN OLDUĞUNA. AVAN PROJENİN VE RÖLÖVELERİN UYGUN OLDUĞUNA. ALTERNATİF UYGULAMA PROJESİ VE RÖLÖVE İSTENMESİNE. İSTİNAT DUVARLARINA GEÇİCİ TAKVİYE İSTEĞİ.
41.	İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 07.09.2005 tarih ve 1158 sayılı kararı:					X			X	X					TADİLAT PROJESİNİN UYGUN OLDUĞU. PARSELDE BULUNAN MESCİDİN KORUNMASI.

KARAR TARİHİ VE NUMARASI	TESCİL VE GRUP KARARI	İMAR PLANI TEKLİFİ VE ONAYI	PROJE / RAPOR İSTEĞİ	PROJE DÜZELTME İSTEĞİ	PROJE ONAYI	PROJE REDDİ	TADİLAT İZİNİ	UYGULAMA İZİNİ	PROJE MÜELLİFİNİN TOPLANTIYA KATILMASI İSTEĞİ	İNŞAAT YASAĞI ile YAPILARIN ve KALINTILARIN KORUNMASI	YIKIM VE MUHDES KALDIRMA	İZİNSİZ UYGULAMA VE KAZILARIN DURDURULMASI	SONDAJ VE KAZI İSTEĞİ	YERİNDE İNCELEME	NOT
42.	İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 23.01.2006 tarih ve 1527 sayılı kararı					XX									EK YAPI PROJELERİNİN TEKNİK KONULARIN UYGUNLUĞU DURUMUNDA UYGUN OLDUĞUNA. ARKEOLOJİK PARK DÜZENLEMESİNİN UYGUN OLDUĞUNA.
43.	İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.07.2006 tarih ve 517 sayılı kararı													X	
44.	İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 09.08.2006 tarih ve 574 sayılı kararı		XX					X						X	İSTİNAT DUVARLARINA AİT STATİK RAPOR İSTEĞİ. KONSERVASYON VE SERGİLENME PROJELERİ RAPORU İSTEĞİ. 1 NOLU BLOĞUN AYAKLARININ İMAL EDİLMESİNE.
45.	İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 18.10.2006 tarih ve 667 sayılı kararı		X						X						KONSERVASYON VE SERGİLENME PROJELERİ RAPORU İSTEĞİ.
46.	İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 1.11.2006 tarih ve 681 sayılı kararı		XXXXX			X					X				KUTLUGÜN SOKAKTA İŞLEVSİZ TEHLİKE ARZEDEN DUVARLARIN KALDIRIMASI. YENİ YAPILACAK DUVARLARIN PROJEYE İŞLENMESİ. DUVAR ÇEŞMELERİNE AİT RÖLÖVE, RESTİTÜSYON VE RESTORASYON PROJELERİNİN İSTENMESİ. DUVAR RÖLÖVELERİNİN UYGUN OLDUĞUNA. VAZİYET PLANINDA RÖLÖVELERİN İŞLENMESİNE. KALDIRILMASI PLANLANAN DUVARLARIN BİR PROJEDE İŞARETLENEREK İLETİLMESİNE. KONSERVASYON VE SERGİLENME PROJELERİ RAPORU İSTEĞİ.
47.	İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 23.05.2007 tarih ve 1410 sayılı kararı											X			KONSERVASYON VE SERGİLENME PROJELERİ RAPORLARI, KORMA EKİPLERİ, ÇALIŞMA ETAPLARININ BELİRLENMEMİŞ OLMASI SEBEBİYLE ARKEOLOJİ PARKINDAKİ KAZILARIN SONLANDIRILMASI VE İLGİLİ BELGELERİN İVEDİLİKLE İLETİLMESİ.
48.	İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 29.08.2007 tarih ve 1693 sayılı kararı		X			X						X		X	2006 YILI RÖLÖVELERİNİN UYGUN OLDUĞUNA. İSTENEN BİLGİ VE BELGELERİN SAĞLANMAMASINDAN İNŞAATIN 5.09.2007 GÜNÜ YAPILACAK YERİNDE İNCELEMAYA KADAR DURDURULMASINA. VAKIFLAR MÜLKİYETİNDE BULUNAN ÇEŞME İLE İLGİLİ VAKIFLARIN MUVAFFAKATI VE UYGUN GÖRÜŞÜ İLE İLETİLMESİNE.

KARAR TARİHİ VE NUMARASI	TESCİL VE GRUP KARARI	İMAR PLANI TEKLİFİ VE ONAYI	PROJE / RAPOR İSTEĞİ	PROJE DÜZELTME İSTEĞİ	PROJE ONAYI	PROJE REDDİ	TADİLAT İZİNİ	UYGULAMA İZİNİ	PROJE MÜELLİFİNİN TOPLANTIYA KATILMASI İSTEĞİ	İNŞAAT YASAĞI ile YAPILARIN ve KALINTILARIN KORUNMASI	YIKIM VE MUHDES KALDIRMA	İZİNSİZ UYGULAMA VE KAZILARIN DURDURULMASI	SONDAJ VE KAZI İSTEĞİ	YERİNDE İNCELEME	NOT
49.	İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 12.09.2007 tarih ve 1704 sayılı kararı		X X X X X X		X					X X X X					GÜÇLENDİRME PROJESİNİN ONAYLANMASINA. 3 NUMARALI ÇEŞMENİN RÖLÖVE VE RESTİTÜSYON PROJELERİNİN UYGUN OLDUĞUNA. 1997 YILINDAN BERİ YAPILAN KAZILARDA AÇIĞA ÇIKAN MİMARİ KALINTILARIN KORUNMA TEDBİRLERİ ALINMADIĞINDAN; DRENAJ PROJESİNİN İSTENMESİNE. HANGİ KALINTILARIN YENİDEN VE NASIL ÖRTÜLECEĞİNİN KURULA BİLDİRİLMESİNE KURUL KARARININ ARDINDAN ÖRTÜLMESİNE. DATAYLI RÖLÖVE VE MALZEME ANALİZİ İSTENMESİNE. KONSERVASYON PROJELERİNİN İLETİLMESİNE. ARKEOLOJİ RAPORLARININ DÜZENLENEREK KURULA İLETİLMESİNE. ARKEOLOJİK PARK AVAN PROJESİNİN YENİ BULUNTULARA GÖRE GÜNCELLENMESİNE. ACIL MÜDAHALE ALANLARININ BELİRLENMESİNE VE BURALARA ÖNCELİK VERİLMESİNE. BİR BİLİM KURULU OLUŞTURULMASINA. BİLİM KURULU OLUŞTURULANA KADAR ARKEOLOJİ PARKI HARIÇ İNŞAATIN DURDURULMASINA. KALINTILARIN KORUNMASI İÇİN KORUMA VAZİYET PLANI YAPILMASI BİLİM KURULU ONAYI ARDINDAN KURULA SUNULMASI VE ONAYLANMASINA MÜTEAKİP UYGULAMANIN BİLİM KURULU DENETİMİNDE YAPILMASINA.
50.	İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 24.10.2007 tarih ve 1769 sayılı kararı											X			ÖNCEKİ KARARDA BELİRTİLEN GEREKLİLİKLERİN YERİNE GETİRİLMESİNE KADAR FAALİYETLERİN DURDURULMASINA.
51.	İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 02.01.2008 tarih ve 1842 sayılı kararı													X	
52.	İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 09.01.2008 tarih ve 1846 sayılı kararı									X X X X X X X X					KONSERVASYONLARIN HIZLANDIRILMASINA. PROJEYE ARKEOLOG MİMAR'IN DAHİL EDİLMESİNE. OSMANLI DÖNEMİ UZMANI SANAT TARİHİ UZMANININ BİLİM KURULUNA EKLENMESİNE. İSKAN İZİNİ ŞARTI OLARAK ARKEOLOJİ PARKI VE EK OTEL İNŞAATININ EŞZAMANLI BİTİRİLMESİNE. TADİLAT PROJESİNE YENİ BULGULARIN EKLENMESİNE. FRESKLİ ALAN İLE İLGİLİ ÇALIŞMALARIN HIZLANDIRILMASINA. GÜÇLENDİRİLECEK DUVARLAR İLE İLGİLİ PAYANDALAMA VE GEREKİYORSA GİZLİ BETON KULLANILMASINA VE KHALKE KAPISININ GÖRSEL İNCELENEBİLİRLİĞİNİ SAĞLAYACAK ALANDA KAZI YAPILMASINA.

KARAR TARİHİ VE NUMARASI	TESCİL VE GRUP KARARI	İMAR PLANI TEKLİFİ VE ONAYI	PROJE / RAPOR İSTEĞİ	PROJE DÜZELTME İSTEĞİ	PROJE ONAYI	PROJE REDDİ	TADİLAT İZİNİ	UYGULAMA İZİNİ	PROJE MÜELLİFİNİN TOPLANTIYA KATILMASI İSTEĞİ	İNŞAAT YASAĞI ile YAPILARIN ve KALINTILARIN KORUNMASI	YIKIM VE MUHDES KALDIRMA	İZİNSİZ UYGULAMA VE KAZILARIN DURDURULMASI	SONDAJ VE KAZI İSTEĞİ	YERİNDE İNCELEME	NOT
53.	İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 02.04.2008 tarih ve 2021 sayılı kararı									X		X			KORUMA AMAÇLI NAZIM İMAR PLANINI İLE İLGİLİ DANIŞTAY 6. DAİRE BAŞKANLIĞININ 14.03.2008 TARİHLİ VE E:2006/7587 SAYILI YÜRÜTMİYİ DURDURMA KARARININ UYGULANMASINA. KORUMA UYGULAMALARINI YÖNETMEK ÜZERE ARKEOLOJİK RESTORASYON KONUSUNDA DENEYİMLİ AKADEMİSYEN TESPİT EDİLİP KURULA BİLDİRİLMESİNE.
54.	İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 21.05.2008 tarih ve 2121 sayılı kararı														1. İDARE MAHKEMESİNE BİLGİ VERİLMESİ
55.	İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 03.09.2008 tarih ve 2355 sayılı kararı			X						X					TAHRİBATIN ÖNLENMESİ İÇİN KONSERVASYON ÇALIŞMALARINA DEVAM EDİLMESİNE. ÖRTÜ PROJELERİNİN REVİZE EDİLMESİNE. KARARIN UYGULANMASI İÇİN YAP-İŞLET-DEVRET ANLAŞMASININ TARAFI KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞINA İLETİLMESİNE.
56.	İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 28.11.2008 tarih ve 2503 sayılı kararı									X					MAHKEME KARARLARININ UYGALAYICISI EMİNÖNÜ BELEDİYESİ OLDUĞUNDAN KORUMA KURULUNUN YETKİSİZLİK SEBEBİYLE BİR İŞLEMDE BULUNAMAYACAĞI. İNŞAAT ŞİRKETİ ALANI TAMAMEN TERKETTİĞİNDEN KORUMA UYGULAMALARININ YAPILAMADIĞI. ARKEOLOJİK TAHRİBATIN ÖNÜNE GEÇMEK İÇİN KONSERVASYON ÇALIŞMALARININ DEVAM ETMESİNE BU KAPSAMDA HAZIRLANACAK PROJENİN KURULA İLETİLMESİNE. KARARIN UYGULANMASI İÇİN YAP-İŞLET-DEVRET ANLAŞMASININ TARAFI KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞINA İLETİLMESİNE.
57.	İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 06.05.2009 tarih ve 2897 sayılı kararı									X					MAHKEME KARARINDAN BİLGİ ALINMASINA. KONSERVASYON ÇALIŞMALARININ DEVAM ETMESİNE.
58.	İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 18.08.2010 tarih ve 4056 sayılı kararı		X							X					HAFİF KORUYUCU ÖRTÜ PROJESİNİN İLETİLMESİ. BİTKİ TEMİZLİĞİ YAPILMASI.
59.	İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 29.05.2013 tarih ve 1621 sayılı kararı														KUTLUGÜN SOKAKTA BULUNAN K DUVARINDAKİ ÇATLAĞIN TEHLİKE ARZEDECEK ŞEKİLDE BÜYÜMESİ İLE İLGİLİ GÜVENLİK TEDBİRİ ALINMASI VE KORUMA GÜÇLENDİRME RAPORLARININ KURULA İLETİLMESİ. KARARIN UYGULANMASI İÇİN YAP-İŞLET-DEVRET ANLAŞMASININ TARAFI KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞINA İLETİLMESİNE.

KARAR TARİHİ VE NUMARASI	TESCİL VE GRUP KARARI	İMAR PLANI TEKLİFİ VE ONAYI	PROJE / RAPOR İSTEĞİ	PROJE DÜZELTME İSTEĞİ	PROJE ONAYI	PROJE REDDİ	TADİLAT İZİNİ	UYGULAMA İZİNİ	PROJE MÜELLİFİNİN TOPLANTIYA KATILMASI İSTEĞİ	İNŞAAT YASAĞI ile YAPILARIN ve KALINTILARIN KORUNMASI	YIKIM VE MUHDES KALDIRMA	İZİNSİZ UYGULAMA VE KAZILARIN DURDURULMASI	SONDAJ VE KAZI İSTEĞİ	YERİNDE İNCELEME	NOT
60.	İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 10.01.2018 tarih ve 6020 sayılı kararı													X	
61.	İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 17.01.2018 tarih ve 6038 sayılı kararı														KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI, İLGİLİ BELEDİYE VE ARKEOLOJİ MÜZELERİ MÜDÜRLÜĞÜNDEN SON DURUM HAKKINDA BİLGİ İSTENMESİ. CAN VE MAL GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASI.
62.	İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 14.02.2018 tarih ve 6081 sayılı kararı														ŞANTİYE BİNALARININ KALDIRILMASI. TRAFİKO BİNALAR HAKKINDA NEREYE HİZMET VERDİĞİ VE NE ŞEKİLDE YAPILDIĞININ BEDAŞ'A SORULMASINA KARAR VERİLDİ.
63	İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 02.05.2018 tarih ve 6222 sayılı kararı		X							X		X			ŞANTİYE BİNALARININ KALDIRILMASI. TRAFİKO BİNALAR HAKKINDA NEREYE HİZMET VERDİĞİ VE NE ŞEKİLDE YAPILDIĞININ BEDAŞ'A SORULMASINA KARAR VERİLDİ.

3.9 Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresi Alanının Dava Süreci:

Sultanahmet Ceza ve Tevkif Evi adıyla Hazine adına kayıtlı taşınmaz üzerinde 303 yatak kapasiteli özel konaklama tesisi gerçekleştirmek üzere 14.05.1992 tarihinde 49 yıllığına, Sultanahmet Turizm A.Ş. adına kesin tahsis işlemi yapılmıştır.

Sultanahmet Turizm A.Ş.'nin Koruma Kurulu Müdürlüğü'ne 27.10.1998 tarihli başvurusu ile protokol kapsamındaki sayı olan 303 yatak kapasitesine ulaşmak üzere ek yapı talebinde bulunulmuştur.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nün 27.11.1998 tarih ve 2076 sayılı yazısında; Bilimsel yönden çok önem arz eden bu alanda kısmen ortaya çıkarılan kalıntıların devam ettiği anlaşıldığından, bu alanda kazılara Müzeleri Müdürlüğüne devam edilmesi gerektiği bildirilmiştir.

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 04.09.1996 tarih ve 7981 sayılı kararıyla taşınmazın yer aldığı alan Kentsel ve 3. derece Arkeolojik Sit Alanı olarak ilan edilmiş ve Geçiş Dönemi Yapılaşma Koşullarında düzenlemeye gidilmiştir.

Bu tarihte Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 19.4.1996 gün ve 416 sayılı ilke kararı yürürlüktedir. Bu kapsamda Kentsel ve 3. derece Arkeolojik Sit Alanında yeni yapılaşmaya izin verilebilmektedir. Ancak; gerekli altyapı uygulamalarına öneri yapı gabarileri ve yoğunluğuna, yapı tekniğine, mevcut ve olası arkeolojik varlıkların korunması ve değerlendirilmesini sağlayacak bir biçimde çözümler getirilmesi gereklidir.

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 07.05.1999 tarih ve 10797 sayılı kararıyla; İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nün öngöreceği program ve protokol çerçevesinde bilimsel kazıların devamına, ek yapı talebinin çıkan verilere göre değerlendirilebileceğine karar verilmiştir.

5.11.1999 tarih ve 658 sayılı ilke kararı ile Kentsel ve Arkeolojik Sit Alanı tanımının tekrar getirilmiş olması nedeniyle İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 4.6.2001 tarih ve 12869 sayılı kararıyla Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı tanımlaması Kentsel ve Arkeolojik Sit Alanı olarak değiştirilmiştir.

658 sayılı ilke kararı “Bu alanlarda, arkeolojik değerlerin sağlıklı ve kapsamlı envanter çalışmasının yapılmasına, bu çalışma sonucunda hazırlanacak planlar onanmadan, parsel ölçeğinde uygulamaya geçilmemesine” ibaresini içermektedir.

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 13.10.2000 tarih ve 12298 sayılı kararında: “...

İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü denetiminde ve uzmanlar tarafından sürdürülen ve bölgedeki arkeolojik envanterin bütünlüğüne yönelik ada ölçeğinde yapılan bilimsel kazıda ortaya çıkarılan buluntuların değerlendirilmesi sonucu 58 adaya, hazırlanacak Koruma Amaçlı İmar Planında “Arkeolojik Park, Turizm ve Kültür Alanı” olarak işlev verilmesine, önerilen avan projenin kazı çalışmasında temel kotuna inilmesi ve çıkacak verilere göre revize edilmesi şartıyla prensip olarak uygun olduğuna,...karar verildi.” denilmiştir.

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 13.10.2000 tarih ve 12298 sayılı kararı ile ek yapılaşmaya prensipte uygunluk kararı verilmiştir. Ancak yürürlükteki ilke kararı uyarınca alana gelecek işlevlerin uyumu gerektiğinden ve planlar onanmadan parsel ölçeğinde uygulamaya geçilemeyeceğinden, planda alana verilecek işlevle ilgili görüş bildirilmiştir.

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 11.08.2004 tarih ve 79 sayılı kararında: “...

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.12.2000 gün ve 12298 sayılı “Arkeolojik Park, Turizm ve Kültür Alanı” işlevinin verilmesi kararının geçerliliğinin devamına, bu doğrultuda hazırlanan Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nün 15.12.2003 gün ve 33146 sayılı yazısı eki öneri mevzii 1/5000 ölçekli ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planında verilen işlevi uygun olduğuna, 27.11.2002 14463 sayılı kurul kararı gereği taşıyıcı düşey ayak sayısı azaltılmış olarak hazırlanan ek yapılanmaya ait avan projenin uygun olduğuna,...karar verildi.” denilmiştir.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 15.04.2005 tarih ve 702 sayılı ilke kararı ile 05/11/1999 tarih ve 658 sayılı ilke kararının Kentsel Arkeolojik Sitlerle ilgili 4. maddesi yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle alana, planlama

çalışmaları sırasında, mevcut ve olası arkeolojik varlıkların korunmasını ve değerlendirilmesini sağlayacak çözümler getirilmesi hükmüne bağlanmıştır.

Taşınmazın, Bakanlıkça, 22.04.2005 tarihinde, Arkeolojik Park, Turizm ve Kültür Alanı” olarak işlev verilen planı onaylanmıştır.

Ayrıca taşınmaz Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca 22.09.2005 onanlı 1/5000 Ölçekli Tarihi Yarımada-Eminönü İlçesi Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı (Süleymaniye, Sultanahmet, Barbaros Evleri Turizm Merkezleri Kısmı) ve 1/1000 Ölçekli Tarihi Yarımada-Eminönü İlçesi Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı (Süleymaniye, Sultanahmet, Barbaros Evleri Turizm Merkezleri Kısmı) dahilinde de aynı plan koşulları ile yer almıştır.

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 23.01.2006 tarih ve 1527 sayılı kararında: “...

Eski Sultanahmet Cezaevi ve Tevkifevi yeni Four Seasons Otel bahçesindeki alanda yapılmak istenen ek yapılara ait uygulama projesinin (kısmi teknik zorunluluklarla yapılmış değişikliğe rağmen yangın merdiveni ve mekan düzenlemesi vb.) belediyesince imar mevzuatı ve statik yönden incelenmesi şartıyla uygun olduğuna ve ayrıca arkeolojik park olarak düzenlenen alanla ilgili projenin ve detaylarının eş zamanlı bitirilerek fotoğraf ve raporlarının kurula sunulması şartıyla uygun olduğuna,...karar verildi.” Denilmiştir.

Davacı T.M.M.O.B. Mimarlar Odası (İstanbul Büyükşehir Şubesi) tarafından Kültür ve Turizm Bakanlığı aleyhine, 1/5000 ölçekli nazım imar planına karşı,

“2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanununun 7. Maddesi uyarınca 22.9.2005 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından onanan 1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada-Eminönü İlçesi Koruma Amaçlı Nazım İmar Planının Süleymaniye, Sultanahmet, Barbaros Evleri Turizm Merkezleri kapsamında kalan ve 6 ayrı madde olarak belirtilen kullanım kararları ile 30 ayrı madde olarak sayılan plan uygulama hükümlerinin; şehircilik ilkelerine, planlama esaslarına ve kamu yararına aykırı olduğu öne sürülerek iptali ve yürütmenin durdurulması” istemiyle, dava açılmıştır.

Açılan davada, “yürütmenin durdurulmasına” dair Danıştay 6. Daire Başkanlığı’nın 14.03.2008 tarihli ve E:2006/7587 sayılı kararında “Eski Sultanahmet Cezaevi ve

Tevkifevi yeni Four Seasons Otel bahçesindeki Arkeolojik park ve kazı alanına ek otel inşaatları yapılmasının temelini oluşturan ve toprak altındaki Roma-Bizans-Osmanlı Kültür Mirası'nı yok sayan, ulusal-uluslararası koruma hukuku ile bağdaşmayan ve kamu yararı kavramı ile örtüşmeyen sözkonusu kullanım kararı ile bu kullanımı detaylandıran plan notlarında hukuka uyarlık görülmemiştir.” denilmiştir.

Aynı mahkemenin 13.11.2009 tarih ve E:2006/7587 sayılı kararıyla, aynı gerekçelerle “dava konusu planların Sultanahmet Turizm Merkezi Kapsamında kalan İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mahallesi, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 sayılı parsellere Turizm Tesis Alanı lejandı ile Arkeolojik Park, Turizm ve Kültür Alanı kullanım kararı getirilmesine ve ilgi plan notlarına ilişkin kısmı yönünden iptaline ” karar verilmiştir.

Davacı G. T. vekili tarafından Bakanlığımıza karşı İstanbul 1. İdare Mahkemesi'nin 2008/59 Esasında “Four Seasons Hotel ek inşaatına verilen ruhsatın; otel ek inşaatının arkeolojik kalıntılar üzerine yapıldığı ve arkeolojik kalıntıların tahrip edildiği, otel ek inşaatına ruhsat verilmesinin kanuna, şehircilik ilkelerine, planlama tekniklerine ve kamu yararına aykırı olduğu ileri sürülerek iptali istemiyle” açılan davada; Mahkemenin 25.02.2009 tarih ve K:2009/299 sayılı kararı ile; “dava konusu işlemin iptaline” karar verilmiştir.

Mahkemenin 25.02.2009 tarih ve K:2009/299 sayılı kararında: “...Sultanahmet Turizm Merkezi Kapsamında kalan İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mahallesi, 67 pafta, 1 ve 2 sayılı parsellere Turizm Tesis Alanı lejandı ile Arkeolojik Park, Turizm ve Kültür Alanı Kullanım Kararı getirilmesinde ve bu kullanımı detaylandıran plan notlarında hukuka uyarlık bulunmayarak Danıştay 6. Dairesinin 14.03.2008 tarih ve E: 2006/7587 sayılı kararıyla yürütmesinin durdurulması ve anılan Danıştay Dairesince yaptırılan bilirkişi keşif incelemesi sonucunda çelik konstrüksiyonlu ayaklar üzerinde zeminden bir kat yüksekten de başlasa Ayasofya ile Sultanahmet Camilerinin hemen önünde ve onların üçüncü boyuttaki etkilerini de olumsuz yönde etkileyecek biçimde “Sultanahmet Meydanı” tarihe geçen ve dünya kültür mirası açısından “1. Derece önemli olan ve bir bölümü yapılan kazılarla “Arkeolojik Park ve Sergi Alanı” olarak ortaya çıkarılan arkeolojik değerlerin üzerine yapılan ek otel inşaatlarının koruma ve şehircilik biliminin temel esaslarıyla

örtüşmediği yönünde düzenlenen bilirkişi raporu göz önüne alındığında dava konusu 27.02.2006 tarih ve 1/7 sayılı inşaat ruhsatının ek otel inşaatına ilişkin kısmında hukuki uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır...” denilmiştir.

İptal kararına karşı bozma istemiyle temyizde bulunulmuş, ancak Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın istemini yerinde bulmayan Danıştay 6. Dairesi'nin 18.12.2009 tarih ve E:2009/6344, K: 2009/12240 sayılı “Mahkeme kararının onanması” kararı alınmıştır.

İstanbul 1. İdare Mahkemesi'nin 2008/59 esas sayılı 05/05/2008 tarihli yürütmenin durdurulması kararı doğrultusunda, anılan davada esastan karar verilineye kadar, 01/07/2005 tarih ve 8 nolu Arazi Tahsis Komisyonu kararı ile tesisin yatak kapasitesinin 136 yataklık artışla 278 yatağa çıkarılmasının uygun görülmesi hususu iptal edilmiştir.”

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 17.03.2010 tarih ve 3632 sayılı kararıyla “Tarihi Yarımada Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Şartları” belirlenmiştir.

Davacı TMMOB Mimarlar Odası Başkanlığı tarafından Kültür ve Turizm Bakanlığı aleyhine, İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun “Tarihi Yarımada Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Şartları” konulu 17.03.2010 günlü, 3632 sayılı kararı ile bu karara dayanak oluşturan Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 19.1.2010 günlü, 761 sayılı İlke Kararının iptali ile yürütmenin durdurulması istemiyle açılan davada Danıştay 14. Dairesi'nin 20/07/2011 tarih ve 2011/10372 esas sayılı kararı ile “yürütmenin durdurulmasına” karar verilmiştir.

Danıştay 14. Dairesi'nin 20/07/2011 tarih ve 2011/10372 esas sayılı kararında, bilirkişi raporundaki veriler karara esas alınarak: “Dava konusu, Koruma Bölge Kurulu'nun 17.03.2010 tarih ve 3632 sayılı “Tarihi Yarımada Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Şartları” na yönelik kararına ilişkin olarak; Gerek sit kararları, gerek Geçiş Dönemi Yapılanma Koşulları ve gerekse Koruma Kurulları tarafından alınan münferit kararların tamamının, tarihsel alandaki kültürel değerlerin korunmasını odağa alması gerektiği, buna karşılık alandaki yapılaşma ve fonksiyon dönüşümü beklentilerinin uygulamayı koruma ekseninden saptırdığı, koruma mevzuatı ile üzerinde yapılaşma kısıtlaması getirilmiş sit bölgelerinde yeni

yapılaşmaya yönelik düzenlemeler getirdiği, giderek planlamanın yerine geçtiği, uygulamayı plansız yapılaşma üzerine temellendirdiği, sit alanlarındaki yeni yapılaşma uygulamalarının ilgili Belediyesine bırakıldığı, bunun da Yasanın amacına aykırı olduğu, sonuçta kararın;

Yeraltı ve yerüstü envanterlemeye dayalı, Tarihi Yarımadanın görkemli geçmişini kutlayan ve mekânsal planlamaya dayanan bir süreci yönetmekte yetersiz kalması, gecikilmiş bir süreci hızlandırarak telafi etmek yerine, parçalı kararlarla sorunların yeniden üretilmesine neden olması, üst ölçekli planların öngördüğü metropol kent vizyonunun, dava konusu alana yönelik öngörülerinin yakın vadede yaratması olası baskıları karşılayacak mekânsal düzenlemelerin, münferit ve parsel ölçeğinde üretilmesine neden olması, yeraltı kültür katmanları açısından risk oluşturacak hükümler içermesi, Koruma Amaçlı İmar Planıyla düzenlenmesi gereken yeni yapılaşma süreçlerini münferit kararlarla yönetmesi nedeniyle uygun olmadığı...” hususları yer almıştır.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 17. Maddesinde: “(Değişik ikinci paragraf: 8/8/2011-KHK-648/42 md.) Koruma amaçlı imar planı yapılıncaya kadar, koruma bölge kurulu tarafından üç ay içinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenir. Belediyeler, valilikler ve ilgili kurumlar söz konusu alanda üç yıl içinde koruma amaçlı imar planı hazırlatıp incelenmek ve sonuçlandırılmak üzere koruma bölge kuruluna vermek zorundadır. Üç yıllık süre içinde zorunlu nedenlerle plan yapılamadığı takdirde koruma bölge kurulunca gerekçeli olarak bu süre uzatılabilir. Uzatılan süre içerisinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları uygulanır.”,

“(Değişik üçüncü paragraf: 8/8/2011-KHK-648/42 md.) Sit alanlarına ilişkin tüm ölçeklerde yapılmış; koruma bölge kurullarının uygun görüşü alınarak yürürlüğe giren planların yargı kararları ile uygulamasının durdurulması veya iptal edilmesi halinde ilgili koruma bölge kurulunca geçiş dönemi yapılanma şartları yeniden belirlenir.

Koruma bölge kurulunda görüşülen ve uygun görülen koruma plânları onaylanmak üzere ilgili idarelere gönderilir.” denilmiştir.

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Genel Müdürlüğü'ne hitaplı 27.07.2012 tarih ve 1398 sayılı İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü yazısıyla; Yasada, sit türlerine göre bir ayırım yapılmaksızın, "Sit alanlarına ilişkin tüm ölçeklerde yapılmış; koruma bölge kurullarının uygun görüşü alınarak yürürlüğe giren planların yargı kararları ile uygulamasının durdurulması veya iptal edilmesi halinde ilgili koruma bölge kurulunca geçiş dönemi yapılanma şartları yeniden belirlenir." Denilmiştir. Yasadaki bu ifadenin, Kentsel ve Arkeolojik Sitlerle ilgili 15/04/2005 tarih ve 702 sayılı ilke kararına rağmen (Kentsel Arkeolojik Sitlere ilişkin bu ilke kararıyla; planlar onanmadan parsel ölçeğinde uygulamaya geçilememektedir.), Kentsel Arkeolojik Sitlerde, geçiş dönemi yapılanma şartlarının belirlenmesi ile ilgili bir yükümlülük doğurup doğurmadığı, doğuruyorsa 15/04/2005 tarih ve 702 sayılı ilke kararında geçiş dönemi yapılanma şartları belirlenirken uyulacak kriterler belirlenmediğinden, geçiş dönemi yapılanma şartlarının nasıl belirleneceği, Turizm Merkezlerinde geçiş dönemi yapılanma şartlarının belirlenmesi ile ilgili usulün nasıl olacağı hususlarında görüşe ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir.

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 27.08.2012 tarih ve 186977 sayılı yazısıyla; Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'ne, Tarihi Yarımada Turizm Merkezleri sınırları içerisinde kalan Kentsel Arkeolojik Sit Alanı için geçiş dönemi yapılanma şartları belirlenirken uyulacak kriterler hakkındaki görüşün, İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğüne iletilmesi gerektiği bildirilmiştir.

Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nün 06.02.2013 tarih ve 26406 sayılı yazısında; "...İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 17.03.2010 tarih ve 3632 sayılı kararı ile belirlenmiş olan Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Şartlarının Tarihi Yarımada yer alan Turizm Merkezleri sınırları içerisinde kalan Kentsel Arkeolojik Sit Alanları için kullanılmasında herhangi bir sakınca bulunmamakla birlikte, Sultanahmet Turizm Merkezi sınırları içerisinde yer alan ve Bakanlığımızdan tahsisli 58 ada, 1 parselde bulunan taşınmaza ait tahsis koşullarının korunması gerektiği" de göz önünde bulundurulmalıdır." denilmiştir.

Davacı TMMOB Mimarlar Odası vekili tarafından Kültür ve Turizm Bakanlığı aleyhine Danıştay 6. Daire'nin 2010/6413 sayılı Esasında açılan ve Danıştay 14.

Daire'nin 2011/10372 sayılı Esasında devam eden davada; Mahkemesince 10/01/2013 tarih ve 2013/18 sayılı kararla “dava konusu işlemin iptali kararı” verilmiş, karar Kültür ve Turizm Bakanlığına 20.05.2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Söz konusu Mahkeme Kararıyla; “...Bilirkişi raporundaki tespitlere göre İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun “Tarihi Yarımada Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Şartları” konulu 17.03.2010 günlü, 3632 sayılı kararında hukuka uyarlık bulunmamıştır...” denilmiştir.

Medyada yer alan haberler üzerine, konu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığınca da incelenmiş, yargıya intikal ettirilmiştir.

İstanbul 10. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 31.05.2012 tarih ve Dosya No: 2010/341 sayılı yazısıyla;

Görevi Kötüye Kullanmaktan sanıklar N. M. ve arkadaşları hakkındaki 03.05.2012 tarih ve 2010/341-1249 nolu kararla mahkemelerince beraatlerine karar verildiği ve Fatih (Eminönü), Sultanahmet Mah. 67 pafta, 58 ada, 1 parselde bulunan gayrimenkulde, yasaya aykırı bir yapı var ise kanuni gereğinin yerine getirilerek, neticenin mahkemelerine bildirilmesi gerektiği hususları bildirilmiştir.

Fatih (Eminönü) İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 parselde bulunan gayrimenkuldeki yapı hakkında gerekli işlemlerin yapılarak, sonucundan, İstanbul 1. Asliye Ceza Mahkemesine iletmek üzere, Müdürlüğe bilgi verilmesi hususlarını içeren 01.08.2012 tarih ve 1412 sayılı İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü yazısı; Fatih Belediye Başkanlığı, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne iletilmiştir.

Cevabi yazılar; yukarıdaki süreci özetler nitelikte olup 06.05.2013 tarih ve 946 sayılı İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü yazısı ile İstanbul 1. Asliye Ceza Mahkemesine iletilmiştir.

4.DEĞERLENDİRME:

4.1. Alan Değerlendirmesi:

Dünyada koruma olgusunun özellikle Dünya Savaşları'nın acı tecrübelerinin ardından ivme kazanarak gelişmesi, yaygınlaşması ve UNESCO tarafından kültür mirası listesinden çıkarma ya da tehlike altında bulunan kültür mirası kategorisine alınma gibi yaptırımı olan bir sonuca evrilmesi kültür varlıklarının uluslararası alanda gördüğü değerin bir yansımasıdır. Bunun yanı sıra bu alanların, turistlerin gezi rotalarında önemli yer tutmaya başlaması ülkeler için hem prestij hem de gelir kaynağı durumuna gelmiştir.

1930'lu yıllarda Henri Prost tarafından hazırlanan İstanbul'un ilk planından itibaren Arkeoloji Parkı olarak değerlendirilmesi uygun görülen Bizans ve Osmanlı Dönemlerinin Saray alanı olan ve 1985 yılında Dünya Miras Listesine seçilen, Sultanahmet Arkeolojik Parkı; Tarihi Yarımada'nın doğusunda, İstanbul'un birinci tepesi üzerinde yer almakta ve Topkapı Sarayı'nın yer aldığı Sur-i Sultani Bölgesi ile Sultanahmet Bölgesi olmak üzere kendi içinde iki farklı bölgeden oluşmaktadır.

Dünya Miras Listesine girebilmek için gereken şartlardan biri olan ilgili alanın bir yönetim planına sahip olması zamanla gelişen mevzuatın sonuçlarından biridir ve bu mevzuatın ortaya çıkması ile birlikte 2006 yılında İstanbul Tarihi Alanları Alan Başkanlığı kurulmuş, 2011 yılında da İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetim Planı yürürlüğe girmiştir. Bu plan çerçevesinde Sultanahmet Arkeoloji Parkı ile ilgili; 1. Sur-u Sultani ve Yakın Çevresi Anıt Eserleri Koruma Projesi, 2. Sultanahmet Dünya Miras Alanı'nda "Müzeler Alanı" ve "Arkeopark" Geliştirme Projesi, 3. Sultanahmet Dünya Miras Alanı'nda Konut-Turizm Dengesinin Sağlanması Projesi, 4. Sultanahmet Dünya Miras Alanı'nın Tanıtımı Projesi ve 5. Sultanahmet Dünya Miras Alanı İçin Kaynak Geliştirme Projesi olmak üzere beş adet proje geliştirilmiştir. Sultanahmet Arkeolojik Parkı Alanının hiç şüphesiz en önemli ayaklarından biri "Arkeopark" projesidir. Yukarıda da bahsedildiği gibi 1930'lu yıllardan itibaren bölge ile ilgili Arkeoloji Parkı ifadeleri geçmektedir.

Alan ile ilgili örnek alan olan 58 ada 1-2 parsellerle ilgili Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu 11.6.1967 tarih ve 3514 sayılı kararında "Sultanahmet Arkeolojik Park sahasının Kurulumuz kararıyla tesbit olunan (I) numaralı bölgesi sınırları içinde bulunan söz konusu binanın silueti önemlidir." cümlesi ile 1967

yılında Arkeoloji Parkı sınırlarının ve özelliklerinin korunmasına özen göstermiştir. Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 11.2.1978 tarih ve 10271 sayılı kararı ile "...Eminönü, 58 ada, 1 parselde yapılmak istenen Jandarma İl Alay Komutanlığı binasının, bu alanın birinci sınıf arkeolojik saha olması nedeni ile uygun bulunmadığına karar verildi." ve İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'nun 3.8.1988 tarih ve 461 sayılı kararı ile: "İstanbul Yarımadasında gelişme sürecinde oluşmuş olan çevrede anılan taşınmazın üzerine yapılaşma getirilmesi yerine açık alan olarak geliştirilmesinin yukarıda anılan taşınmaz kültür varlıkları arasında bir bağlayıcı eleman ve değerlendirme unsuru olacağına, bu bakımdan bu alanın açık alan-arkeolojik park olarak kalmasının uygun olacağı görülerek 58 ada, 1-5 parsellerin yapı yasağı içinde arkeolojik park olarak değerlendirilmesine ve bu alanda yer alan Sultanahmet Eski Ceza ve Tevkif Evinin yukarıda belirtilmiş olan görüş ve kararlara bağlı olarak turizm ve kültürel amaçlı bir şekilde değerlendirilebileceğine karar verildi." Denilerek farklı zamanlarda da alanın arkeoloji parkı olduğu resmi kararlar ile ifade edilmiştir.

Ayrıca 13.11. 1974 gün ve 322 sayılı yazı ile Sayın Prof. Dr. Semavi Eyice'nin "Vaktiyle burada varlığı bilinen Bizans devrine ait kalıntıların şimdiki durumunun incelenmemiş olduğu, ilerde bu arazide rastlanacak kalıntıların bazı meseleler çıkartabileceği, önce bu hususu aydınlatacak sondaj ve tesbitlerin yapılmasını" tespitiyle yazdığı yazı da kurul dosyasında bulunmaktadır.

Alanda yapılan kazılarla Thrko-Phryg döneminden Cumhuriyet devrine kadar katmanlar oluşturan bir tabakalaşma tespit edilmiştir (Çizelge 4.1).

Sultanahmet Meydanı Turizm Merkezi kapsamında bulunan, 22.100m² yüzölçüme sahip ve Maliye Hazinesi adına kayıtlı alan, Sultanahmet Cezaevi ve Tevkif Evi adıyla, 14.05.1992 tarihinde 49 yıllığına Sultanahmet Turizm A.Ş. adına kesin tahsis işlemi yapılmıştır. Ancak Sultanahmet Ceza ve Tevkif Evi, 22.100 m²'lik alanın ancak 5.100m²'sini oluşturmaktadır. Bunun dışında kalan alan önceleri belediye çöplüğü/hurdalık iken aynı parselde olduğundan Kültür ve Turizm bakanlığı tarafından Sultanahmet Cezaevi ile birlikte değerlendirilmiştir. Akabinde 1991-1996 yılları arasında parselin Sultanahmet Ceza ve Tevkif evi başarılı bir renovasyon sonrası otele dönüştürülmüştür.

Dönem	Tarihler	Bulgular
Cumhuriyet Dönemi	MS 20-21 yüzyıl	Eski Darülfünun/Adliye binasına ait kalıntılar.
Osmanlı Dönemi	MS 15-20 yüzyıl	Yapı kalıntıları(Darülfünun Binası temelleri, tonoz, döşeme, su tesisatı, duvar vb.), sikkeler, sırlı-sırsız keramik buluntu ve kalıntılar, çeşme, sarniç ile sokak dokusu.
Bizans Dönemi	MS 5-15 yüzyıl	Bizans Büyük Sarayına ait yapı kalıntıları(tonoz, döşeme, su tesisatı, duvar, fresko vb.), sikkeler, sırlı-sırsız keramik buluntu, mozaikler, damgalı tuğlalar ve mezarlar ile bu mezarların birinden bulunan gümüş diadem.
Geç Roma Dönemi	MS 4. yüzyıl	sikkeler, Bizans Büyük Sarayının erken dönemine ait bazı yapı kalıntıları.
Roma Dönemi	MÖ 1-MS 3. yüzyıl	keramik malzeme (kap ve figürin parçaları,
Byzantion'un Kuruluşu Arkaik Çağ	MÖ 6. yüzyıl	keramik malzeme (boya bezekli ve kazıma kap parçaları)
Thrako-Phryg Dönemi	MÖ 800-700	1 adet Phryg fibulası

Çizelge 4.1: Sultanahmet 58 Ada 1-2 Parsellerin Tabakalaşma Durumu

Otel inşaatının ardından Kültür ve Turizm Bakanlığı ile yapılan anlaşma gereği, 303 yatak kapasitesine ulaşabilmek için Sultanahmet Turizm A.Ş., Koruma Kurulu Müdürlüğü'nden 27.10.1998 tarihli başvurusu ile ek yapı talebinde bulunmuştur. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nde 27.11.1998 tarih ve 2076 sayılı yazısı ile Bilimsel yönden çok önem arz eden bu alanda kısmen ortaya çıkarılan kalıntıların devam ettiği anlaşıldığından, bu alanda kazılara Müzeleri Müdürlüğüne devam edilmesi gerektiğini ilgili koruma kuruluna bildirilmiştir. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 04.09.1996 tarih ve 7981 sayılı kararıyla 3. derece Arkeolojik Sit Alanı olan taşınmazın yer aldığı alan Kentsel ve 3. Derece Arkeolojik Sit alanı ilan edilmiş ve Geçiş Dönemi Yapılaşma Koşullarında düzenlemeye gidilmiştir. Kentsel ve 3. derece Arkeolojik Sit Alanında yeni yapılaşmaya izin verilebilmektedir. Ancak; gerekli altyapı uygulamalarına öneri yapı gabarileri ve yoğunluğuna, yapı tekniğine, mevcut ve olası arkeolojik varlıkların korunması ve değerlendirilmesini sağlayacak bir biçimde çözümler getirilmesi

gereklidir. 5.11.1999 tarih ve 658 sayılı ilke kararı ile Kentsel ve Arkeolojik Sit Alanı tanımının tekrar getirilmiş olması nedeniyle İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 4.6.2001 tarih ve 12869 sayılı kararıyla Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı tanımlaması Kentsel ve Arkeolojik Sit Alanı olarak değiştirilmiştir. 658 sayılı ilke kararı "Bu alanlarda, arkeolojik değerlerin sağlıklı ve kapsamlı envanter çalışmasının yapılmasına, bu çalışma sonucunda hazırlanacak planlar onanmadan, parsel ölçeğinde uygulamaya geçilmemesine" ibaresini içermektedir. İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 13.10.2000 tarih ve 12298 sayılı kararı ile ek yapılaşmaya prensipte uygunluk kararı verilmiştir. Ancak yürürlükteki ilke kararı uyarınca alana gelecek işlevlerin uyumu gerektiğinden ve planlar onanmadan parsel ölçeğinde uygulamaya geçilemeyeceğinden, planda alana verilecek işlevle ilgili görüş bildirilmiştir.

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 11.08.2004 tarih ve 79 sayılı kararında: "...İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.12.2000 gün ve 12298 sayılı "Arkeolojik Park, Turizm ve Kültür Alanı" işlevinin verilmesi kararının geçerliliğinin devamına, bu doğrultuda hazırlanan Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nün 15.12.2003 gün ve 33146 sayılı yazısı eki öneri mevzii 1/5000 ölçekli ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planında verilen işlevi uygun olduğuna, 27.11.2002 14463 sayılı kurul kararı gereği taşıyıcı düşey ayak sayısı azaltılmış olarak hazırlanan ek yapılanmaya ait avan projenin uygun olduğuna,...karar verildi." denilmiştir.

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.12.2000 gün ve 12298 sayılı "Arkeolojik Park, Turizm ve Kültür Alanı" işlevinin verilmesi kararının geçerliliğinin devamına, bu doğrultuda hazırlanan Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nün 15.12.2003 gün ve 33146 sayılı yazısı eki öneri mevzii 1/5000 ölçekli ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planında verilen işlevi uygun olduğuna, 27.11.2002 14463 sayılı kurul kararı gereği taşıyıcı düşey ayak sayısı azaltılmış olarak hazırlanan ek yapılanmaya ait avan projenin uygun olduğuna,...karar verildi." denilmiştir.

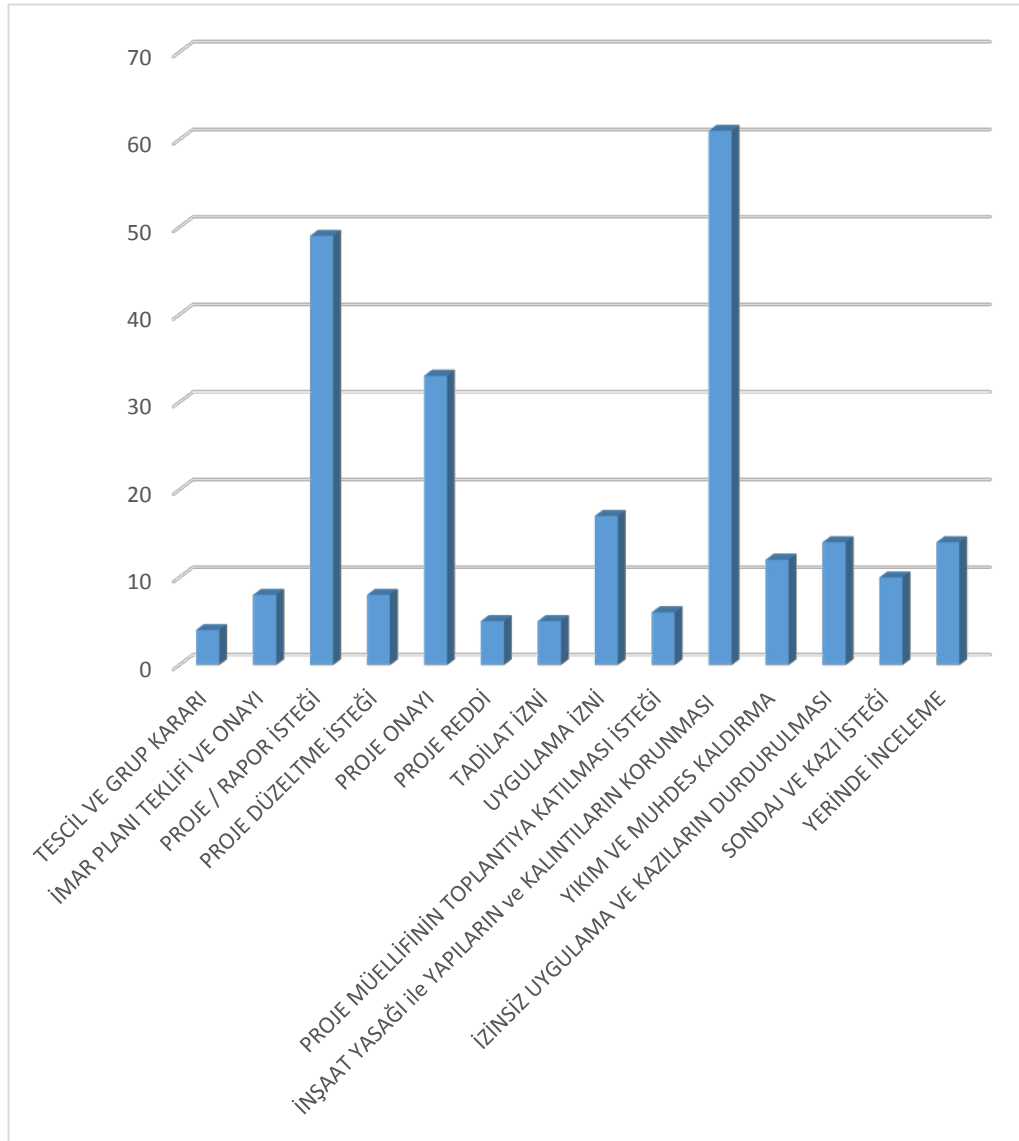
Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 15.04.2005 tarih ve 702 sayılı ilke kararı ile 05/11/1999 tarih ve 658 sayılı ilke kararının Kentsel Arkeolojik Sitlerle ilgili 4. maddesi yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle alana, planlama çalışmaları sırasında, mevcut ve olası arkeolojik varlıkların korunmasını ve değerlendirilmesini sağlayacak çözümler getirilmesi hükme bağlanmıştır.

Davacı T.M.M.O.B. Mimarlar Odası (İstanbul Büyükşehir Şubesi) tarafından Kültür Bakanlığı aleyhine, 1/5000 ölçekli nazım imar planına karşı, ayrıca Davacı G. T. vekili tarafından Kültür ve Turizm Bakanlığına karşı İstanbul 1. İdare Mahkemesi'nin 2008/59 Esasında "Four Seasons Hotel ek inşaatına verilen ruhsatın; otel ek inşaatının arkeolojik kalıntılar üzerine yapıldığı ve arkeolojik kalıntıların tahrip edildiği, otel ek inşaatına ruhsat verilmesinin kanuna, şehircilik ilkelerine, planlama tekniklerine ve kamu yararına aykırı olduğu ileri sürülerek iptali istemiyle dava açılmış her iki dava da Kültür ve Turizm Bakanlığı aleyhine sonuçlanarak yürütmenin durdurulması kararları alınmıştır.

Kültür Varlıkları Koruma Kurulunun aldığı 11.6.1967 ile 02.05.2018 tarihleri arası kararlar incelendiğinde (EK A); 61 İnşaat yasağı ile yapıların ve kalıntıların korunması, 49 proje / rapor isteği ile ilgili karar maddesi, 33 proje onayı, 17 uygulama izni, 14 yerinde inceleme, 14 izinsiz uygulama ve kazıların durdurulması, 12 yıkım ve muhdes kaldırma, 8 imar planı teklifi ve onayı ile proje düzeltme isteği, 6, proje müellifinin toplantıya katılması isteği, 5 tadilat izni ve proje reddi, 4 adet ise tescil ve grup kararı maddesi içerdiği tespit edilmiştir(çizelge 4.2).

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 14.7.1994 tarih ve 5849 sayılı kararı, İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 29.12.1999 tarih ve 11528 sayılı kararı, İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 09.01.2008 tarih ve 1846 sayılı kararı, İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 03.09.2008 tarih ve 2355 sayılı kararı, İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 28.11.2008 tarih ve 2503 sayılı kararı, İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 06.05.2009 tarih ve 2897 sayılı kararı ile İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 18.08.2010 tarih ve 4056 sayılı kararlarının kalıntıların dış etkilerden korunması için konservasyon yapılması, konservasyon

çalışmalarının hızlanması, bitki temizliği ve hafif örtü ile kalıntıların örtülmesine karar veren kararlardır.

Çizelge 4.2: Sultanahmet 58 ada 1-2 parseller ile ilgili kurul kararlarının içeriği.

Alınan bu kararlara rağmen 2018 Mayıs ayının ilk haftası yerinde yapılan incelemede; alanın çepeçevre parapetlerle çevresinden soyutlandığı(Şekil 4.10-4.11), bir güvenlik görevlisi ile korunduğu, tamamen bitkilendiği, sıklıkla, kokar ağaç olarak bilinen kökleri yapılara zarar veren bir türün gözlendiği(Şekil 4.12-4.13), hafif örtülerin kumaş ve plastikten üretilmiş olanlarının büyük ölçüde hasar görek kullanım amacından uzaklaştığı, galvanizli üst örtülerin ise uç kısımlardan açılmaya başladığı (Şekil 4.14-4.15), ahşap yürüme yollarının yürünemeyecek ölçüde çürüdüğü, tespit edilmiştir(Şekil 4.16-4.17).

Şekil 4.1.1: Çevre parapetleri

Şekil 4.1.2: Çevre parapetleri

Şekil 4.1.3: Büyük Saray arazisinde bitkilenme.

Şekil 4.1.4: Büyük Saray arazisinde kokar ağaçlar.

Şekil 4.1.5: Büyük Saray arazisinde hafif üst örtülerin durumu.

Şekil 4.1.6: Büyük Saray arazisinde hafif üst örtülerin durumu.

Şekil 4.1.7: Büyük Saray arazisinde ahşap yürüme yollarının durumu.

Şekil 4.1.8: Büyük Saray arazisinde ahşap yürüme yollarının durumu.

4.2. Dünya Örnekleri:

Şehir dokusu içerisinde bulunan arkeolojik miras alanlarının korunması ve sürdürülebilir bir biçimde kamu ziyaretine açılması koruma biçimi açısından üç şekilde olmaktadır.

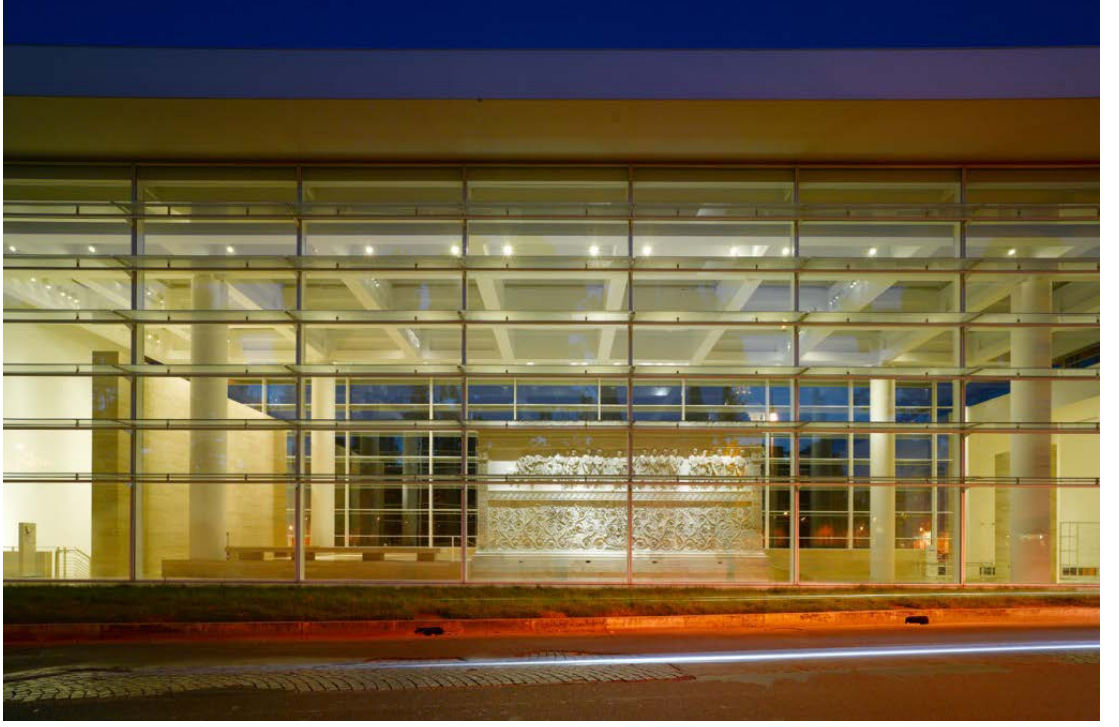
1. Üst Yapı ile Korunanlar
2. Üst Örtü İle Korunanlar
3. Üzeri Açık Bırakılarak Korunanlar
 - a. İçerisine Yaya Girişi Olanlar
 - b. İçerisine Yaya Girişi Olmayanlar

1. Üst yapı ile korunanlar: Arkeolojik eserin üzerine etrafı duvarlar ile kapatılmış, üst örtü ile duvarların dış etkenlere karşı eseri koruduğu, modern bir yapı inşa edilerek koruma altına alınması ve zarar verilmeden ziyaret imkânına kavuşturan yöntemdir. Çok büyük kütleli olmayan ve yayılım alanı kısıtlı eserler için uygulanmıştır. Örnek olarak İtalya, Roma’da bulunan Ara Pacis Augustae Sunağı (Görkemli Barışın Sunağı) verilebilir (Şekil 4.1-4.2-4.3).

Şekil 4.2.1: Ara Pacis Augustae Sunağı üst yapısı cephe²²⁴

²²⁴ Ara Pacis Augustae Sunağı, “Çevrimiçi”, <http://www.richardmeier.com/?projects=ara-pacis-museum-2>

Şekil 4.2.2: Ara Pacis Augustae Sunağı üst yapısı cephe²²⁵

Şekil 4.2.3: Ara Pacis Augustae Sunağı iç görünüm²²⁶

²²⁵ Ara Pacis Augustae Sunağı, a.g.y.

²²⁶ Ara Pacis Augustae Sunağı, a.g.y.

2. Üst örtü ile korunanlar: Arkeolojik eser çevresinden herhangi bir ayırıcı ile ayrılmadan, korunması bir uzay çatı veya asma çatı ile kapatılarak sağlanan ve ziyaret imkanına kavuşturan yöntemdir. Kısıtlı alanda bulunan ya da kısıtlı bir kısmı gösterilmek istenen mimari buluntuları korumak için tercih edilmişlerdir. Örnek olarak Yunanistan, Atina'da Zappeon Bahçelerinde bulunan Roma Hamamı gösterilebilir (Şekil 4.4-4.5).

Şekil 4.2.4: Zappeon Bahçeleri, Roma Hamamı²²⁷

²²⁷ Alidost Ertuğrul Arşivi.

Şekil 4.2.5: Zappeon Bahçeleri, Roma Hamamı²²⁸

3. Üzeri açık bırakılarak korunanlar; üzerlerine yapı ya da çatı örtüsü yapılmadan düzenli olarak zararlı bitki ve haşerat ve gerekiyorsa mantar mücadelesi yapılan alanlardır. Daha çok büyük alanları kaplayan arkeolojik mimari eserlerin bulunduğu yerlerde uygulanmaktadır. Kendi içinde ikiye ayrılır,

a. İçerisine yaya girişi olanlar; genellikle içerisinde özgün durumunda da yol bulunan arkeolojik alanlarda gözlenmektedir. Örnek olarak Yunanistan, Atina, Plaka Roma Forumu (Şekil 4.6-4.7).

²²⁸ Alidost Ertuğrul Arşivi.

Şekil 4.2.6: Plaka, Roma Forumu²²⁹

Şekil 4.2.7: Plaka, Roma Forumu²³⁰

²²⁹ Alidost Ertuğrul Arşivi.

²³⁰ Alidost Ertuğrul Arşivi.

b. İçerisine yaya girişi olmayanlar: büyük yapıların kalıntılarının üst bir kottan izlenmesine imkan veren çevre düzenlemeleridir. Örnek olarak İtalya, Roma, Collesium çevresi (Şekil 4.8-4.9).

Şekil 4.2.8: Roma, Collesium çevresi ²³¹

Şekil 4.2.9: Roma, Collesium çevresi ²³²

²³¹ Alidost Ertuğrul Arşivi.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER:

Türkiye’ de Kültür Varlıkları Mevzuatı; dünya ile paralel yapıda gelişmiştir ve uygulamada karşılaşılan sorunlarda Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunca yayımlanan ilke kararlarıyla gerek görüldüğü yerde müdahalelerle çalışan bir yapıdadır. Çalışmada incelenen alan ile ilgili karşılaşılan sorunlar; İmar planlarında ve ilke kararlarında yapılan değişiklik neticesi ek bina yapımına izin verilmesi ve bu bağlamda T.M.M.O.B. Mimarlar Odası (İstanbul Büyükkent Şubesi) ile G.T. isimli vatandaşın kamu yararı olmadığı görüşüyle dava etmesi ve sonucunda mahkemece yukarıda açıklanan gerekçelerle inşaatın durdurulması, İnşai faaliyet ve inşaatı yapan şirketin tüm çalışanlarını alandan çekmesi ile arkeolojik çalışmalar da sonlanmıştır. Alana ait Koruma Amaçlı İmar Planının Mahkeme kararı ile iptalinin üzerinden 7 yıl geçmesine karşın alana ilişkin yeni Koruma Amaçlı İmar Planı hazırlanmamıştır. 7 yıldır da arkeolojik kalıntılar dış etkilere açık vaziyette zarar görmeye devam etmektedir.

Çalışmada yapılan araştırmalar ile ortaya çıkan en önemli sonuç; Arkeolojik alanlarda kazı, sondaj, jeofizik yöntemleri gibi bilimsel araştırmalar bir bütün olarak multidisipliner şekilde ana kayaya kadar inilip, sonuçlanıp raporlanmadan herhangi bir inşai faaliyete izin verilmemesi gerektiğidir.

Fatih İlçesi, Cankurtaran Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerde, Bab-1 Hümayun Caddesi, İshakpaşa Caddesi, Kutlugün Sokak ve Tevkifhane Sokak ile çevrelenmiş Sultanahmet Eski Cezaevi Çevresi alan ile ilgili üç farklı öneri geliştirilmiştir bunlar;

1. 58 ada, 1 ve 2 parselin konu olduğu, 14.05.1992 tarihinde Sultanahmet Turizm A.Ş. adına 49 yıllığına kesin tahsis işlemi yapılan protokolün iptal edilmesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı uhdesinde, ya da yeni bir protokolle arkeoloji parkı düzenlemesine gidilmesi,
2. Kiralanan alanın arkeoloji parkının kısmi feshi ile alandaki tüm faaliyetlerin Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından gerçekleştirmesi ve bu kapsamda Arkeoloji ve Restorasyon-Konservasyon bölümlerinin bulunduğu bir üniversite ile imzalanacak protokolle hem arkeolojik

²³² Alidost Ertuğrul Arşivi.

parkın hayata geçmesi hem de alan öğrencilerinin eşsiz bir deneyim kazanması mümkün olacağı önerilmektedir.

3. Kiracı ile yeni bir protokol yapıp, kira protokolü kapsamında bulunan arkeolojik alanın meydana bakan kısımlarında zemin altına bir müdahalede bulunmadan, yerden yükseltilmiş bir alanda gelir getirici faaliyette bulunmasına izin vermek (WC, Cafe, Restoran) ve 23 numaralı mekanın acilen koruma altına alınıp korumacı, kalıcı, modern ve sürdürülebilir bir yaklaşımla müze olarak açılması buradan gelecek gelirlerle arkeoloji parkının kazı ve düzenlenmesi faaliyetlerini finanse edilmesidir.

ICOMOS Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü'nde (1990) hassas ve yenilenemeyen bir kaynak olarak belirtilen arkeolojik miras ilk tedbir alınacak, öncelikli konudur. 5.8.1999 tarih ve 4434 sayı ile onaylanan Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Gözden Geçirilmiş)'nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun'un 5. Maddesi'nin 2. Fıkrası i ve ii. bentlerine göre Arkeolojik mirası tahrip etmesi muhtemel olan yapılanma planlarının değiştirilmesini ve Sitin bilimsel incelemesinin yapılabilmesi ve sonuçların yayınlanabilmesi için yeterli zamanın ve olanakların verilmesini sağlamak yasal sorumluluktur. 3. fıkra; Çevreye etki üzerindeki incelemelerin ve bunlardan kaynaklanan kararların, arkeolojik sitler ve çevrelerini gözönünde bulundurmasına dikkat etmek ve 4. fıkra olan Arkeolojik sitlerin halka açılmasının, özellikle çok sayıda ziyaretçi girişi için yapılacak yapılanma çalışmalarının, bu sitlerin ve çevrelerinin arkeolojik ve bilimsel niteliğine zarar vermemesini sağlamak da aynı kapsamdadır.

Mağduriyetlerin giderilmesi de önemlidir ancak arkeoloji parkı olarak belirlenmiş alanın bir an önce koruma altına alınması ile teşhir ve tanziminin bir an önce sağlanması gerekmektedir. Günümüze ulaşan İstanbul arkeolojisi ve Bizans Büyük Saray karakteristiği hakkında çok önemli bilgiler veren alan, Ayasofya komşuluğunda pitoresk bir bölgedir. Yasal durumunun da günümüzde ulaştığı ek inşaatların durdurulması yeni koruma imar planı hazırlanması gibi aşamada da alanın konaklama alanı olmaktan çok bir arkeopark alanı olmaya doğru gittiğini göstermektedir.

Arkeopark olarak düzenlenme aşamasında da uluslararası alan koruma örneklerinde olduğu gibi uygun alanlar uluslararası büyük bir yarışma ile çevre düzenlemesi ve koruma çatıları ve uygun yerlerde yürüme yolları hayata geçirilmelidir. Dünya örneklerinden ilki olarak verilen kalıntının üzerine yapı yapılan koruma türü - Sultanahmet Arkeoloji Parkı için hem kısıtlı bir alanı kaplayan çok özgün bir arkeolojik miras barındırmaması hem de alanın tümünün arkeolojik eser barındırması sebebiyle- uygun olmadığı düşünülmüştür. Yarışmanın jüri üyeleri değerlendirme kısmında bahsedilen Arkeolojik alanları görmüş ve konu ile ilgili profesyoneller olmalı ve dünyaya yaygın şekilde duyurulmalıdır. Bu çok değerli arkeolojik miras alanı, eşsiz bir kültürel miras olarak dünya kültürüne ve ülkemiz turizmine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu, 1973, madde 1.

2863 Sayılı Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 1983, Madde 3.

AHUNBAY Zeynep, “Arkeolojik Alanlarda Koruma Sorunları Kuramsal ve Yasal Açılardan Değerlendirme”, Tüba Ked, Sayı:8, Ankara, 2010, s.103-118.

AKİPEK Serap, “Dünya Kültürel Ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmenin Değerlendirilmesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt: 50, Sayı:4, Ankara, 2001, S. 13-39.

AND Metin, **Osmanlı Tasvir Sanatları 1 Minyatür**, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2004, S.111.

ARTUN Ali, **MümkünOlmayan Müze Müzeler Ne Gösteriyor**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2017, s. 25.

BATUR Afife, “Darülfünun Binası”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kùltür Bakanlığı veTarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, 1993-1994, Cilt: 2, S. 282.

BOZKURT Abdurrahman, “I. Dünya Savaşı Başlarında Osmanlı Devleti’nde Casusluk Faaliyetleri ve Güvenlik Algısı”, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı: 36, Ankara, 2014, s. 18.

Cremonalı,Luitprand, The Works of Liutprand of Cremona, çev. F.A. Wright, G. Loutredge & Sons, Londra, 1930 Akt. Dreely John-Çakmak Ahmet, **İstanbul’un Bizans Anıtları**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2005, s. 136-137.

ÇAL Halit, “Osmanlı’dan Cumhuriyete Eski Eserler Kanunları”, Prof. Dr. Kazım Yaşar Koprıman’a Armağan, Ankara, 2005, s. 236

ÇAL Halit, Osmanlı Devrinde Asarı Atika Nizamnameleri, Vakıflar Dergisi, Sayı:26, Ankara, 1997, s. 391-400.

ÇAL Halit, Türkiye’de Cumhuriyet Devri Taşınmaz Eski Eser Tahribatı ve Sebepleri, DTCF Dergisi, Cilt:34, Sayı:1-2, Ankara, 1990, s. 353-354.

ÇAYCI Nida, “Arkeolojik Alan Yönetiminde Sürdürülebilir yaklaşımlar: Aspat (Strobilos) Yönetim Planı Çalışmaları”, METU JFA, Ankara, 2014, 2, s. 189.

ÇELİK Zeynep, **19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul**, Çev. Selim Deringil, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2010, s. 13.

ÇOBANOĞLU Ahmet Vefa, “Sultanahmet Semt Tarihi”, İstanbul’un Kitabı Fatih, Fatih Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 2012, s. 524.

DENKER Asuman v.d. , **İstanbul’daki Bizans Sarayları**, İstanbul Arkeoloji Müzeleri yayını, İstanbul, 2010, s. 14.

DENKER Asuman, “Sultanahmet Eski Cezaevi Bahçesinde Ortaya Çıkarılan İki Antik Kuyu”, 16. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara, 200d, s. 61-80.

DENKER Asuman, “Eski Sultanahmet Cezaevi Bahçesi’ndeki (Büyük Saray Bölgesi) Kazı Çalışmaları”, Mimarist Dergisi, Sayı:31, İstanbul, 2009, s. 91-97.

DREELY John-**ÇAKMAK** Ahmet, **İstanbul’un Bizans Anıtları**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2005, s. 27.

DÖNMEZ Şevket, " The Protohistoric Times Of Istanbul In The Light Of New Evidence”, TÜBA-AR, Sayı:21, Ankara, 2017, s. 95-113.

DÖNMEZ Şevket, “Protohistorik ÇağdaHaliç ve Tarihi Yarımada”, Dünü ve Bugünüyle Haliç Sempozyum Bildirileri, Kadir Has Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2004, s.41-43.

DÜZGÜNER,Fırat „İstanbul Sultanahmet'te Bizans Dönemi Saray, Anıt ve Limanları ile Altyapı Çalışmaları“, mimar.ist, İstanbul, 2006), Sayı:20, s. 89-98.

DÜZGÜNER Fırat, „İstanbul Sultanahmet'te Bizans'ın Ünlü “Bakır Kapı”sı ve Iustinianus Sütunu“, mimar.ist, İstanbul, 2005, Sayı:17, S. 85-94.

ERTUĞRUL Alidost Arşivi, Henri Prost İstanbul Şehir Planı.

EYİCE Semavi, “Arslanhane ve Çevresinin Arkeolojisi”, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı 11-12, İstanbul, 1964, s. 26.

EYİCE Semavi, **Tarih Boyunca İstanbul**, Etkileşim Yayınları, İstanbul, 2010, s. 25.

EYİCE Semavi, “İstanbul’da Bizans İmparatorlarının Sarayı: Büyük Saray”, Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi, İstanbul, 1988, Sayı:3, s. 3-36.

FEATHERSTONE Jeffrey Michael, “The Great Place as Reflected in the de Cerimoniis”, Alman Arkeoloji Enstitüsü yayınları, Byzas Dergisi, İstanbul, 2006, Sayı 5, s.48.

GİRGİN, Çiğdem. “La porte monumentale trouvée dans les fouilles près de l’ancienne prison de Sultanahmet.” *Anatolia Antiqua* no. XVI (2008): s. 263.

GÜLEKLİ Nurettin Can, Eski Eserler ve Müzelerle İlgili Kanun Nizamname Ve Emirler, Ankara, 1948. (Akt. Çal Halit. Türkiye’de Cumhuriyet Devri Taşınmaz Eski Eser Tahribatı ve Sebepleri, *DTCF Dergisi*, Cilt:34, Sayı:1-2, Ankara, 1990, s. 354.)

İBB Şehir Rehberi Haritası.

İCOMOS, Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü, Lozan, 1990.

İmparatorluk Başkentinden Cumhuriyetin Modern Kentine, Henri Prost’un İstanbul Planlaması, Ed. Zeynep Ögel, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Katalogu, İstanbul, 2010, s.301

İstanbul IV. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü, 58 Ada 1-2 Parsele ait arşiv dosyası.

İstanbul Atatürk Kitaplığı, Kartpostal, T-5964-0009-Matrakçı1.

İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, İstanbul, 2011.

İHSANOĞLU Ekmeleddin, “Darülfünun”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1993. Cilt: 8, s. 522.

KÖROĞLU Gülgün, “Sur İçinde İmparatorluk Mekanları: Konstantinopolis’teki Bizans Sarayları”, *Toplumsal Tarih Dergisi*, İstanbul, 2006, Sayı:152, s. 12-24.

Kültür Bakanlığı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun 05.11.1999 tarih ve 658 no’lu İlke Kararı.

Kültür Bakanlığı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun
15.04.2004 tarih ve 702 no'lu İlke Kararı.

Kültür Bakanlığı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun
04.10.2006 tarih ve 720 no'lu İlke Kararı.

LEMERLE Paul, Bizans Tarihi, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s. 118.

MAMBOURY Ernst- WİEGANT Theodor, Die Kaiserpalaste von Konstantinopel,
W de G Yayını, Berlin ve Leipzig, 1934. s.

MALAMUT Elisabeth, "I. Aleksios Komnenos Doneminde Konstantinopolis (1081-
1118)", **Bizans Yapılar, Meydanlar, Yaşamlar**, Ed. Annie Pralong, Çev. Buket
Kitapçı Bayrı, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2016, s.44.

MANGO Cyril, Bizans Mimarisi, Ankara, 2006. s. 40.

MANGO Cyril, The Brazen House, A Study of Vestibule Of The Imperial Place Of
Constantinople, Arkaeologisk-kunsthistoriske Meddelelser Udgivet Af Det
Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Bind 4, Nr.4, Koebenhavn, 1959, s. 149.

MUSLUBAŞ Ali, Sultanahmet Tarihi Alanı Araştırması Çevre Düzenlemesi Öncesi
İnceleme ve Metod Önerisi, Yay Yayıncılık, İstanbul, 2007, s. 79.

ÖZDOĞAN Mehmet, **50 Soruda Arkeoloji**, 7 Renk Basım Yayım ve Filmcilik,
İstanbul, 2015, s. 54.

ÖZDOĞAN Mehmet, **Arkeolojinin Politikası ve Politik Bir Araç Olarak
Arkeoloji**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2006, s.43.

PASİNLİ Alpay, "'Büyük Saray" Bölgesinde Sultanahmet Eski Cezaevi
Bahçesindeki 1997-1998 Yılı Kazı Çalışmaları", 10. Müze Kurtarma Kazıları
Semineri, Ankara, 2000, s. 95-115.

PASİNLİ Alpay, "'Pittakia" ve "Magnum Palatium-Büyük Saray" Bölgesinde 1999
Yılı Kazı Çalışmaları", 11. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Semineri,
Ankara, 2001, s. 41-64.

PASİNLİ Alpay, “"Pittakia" ve "Magnum Palatium-Büyük Saray" Bölgesinde 2000 Yılı Kazı Çalışmaları”, 12. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara, 2002, s. 1-16.

PASİNLİ Alpay, “"Pittakia" ve "Magnum Palatium-Büyük Saray" Bölgesinde 2001 Yılı Kazı Çalışmaları”, 13. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara, 2003, s. 1-22.

RENFREW Colin-Bahn Paul, **Arkeoloji**, Çev. Gürkan Ergin, Homer Kitabevi, İstanbul, 2017, s. 22.

RİCE Tamara Talbot, **Bizans'ta Günlük Yaşam**, Çev. Bilgi Altınok, Özne Yayınları İstanbul, 2001, s. 44

SALTUK Secda, **Arkeoloji Sözlüğü**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2005, s.29.

TAPAN Mete, **Koruma Sorunlarımız Mimarlık ve Kentleşme**, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2014. s. 74.

Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu, Planlama ve İmar Müdürlüğü, İstanbul.Akt.İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı a.g.y. s. 20.

TUNA Numan, (2001). Türkiye’de Arkeolojik Kültür Mirası Yönetimi. Pulhan, G. (Ed.), Arkeoloji Bir Bilimin Katmanları. Cogito 28. (s.291-297). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

TURANÎ Adnan, **Sanat Terimleri Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2015. s.15.

WERNER Jobst - **BEHÇET** Erdal - **CHRISTIAN** Gurtner, İstanbul Büyük Saray Mozaïği, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1997, s. 21.

YILMAZ Adil Arşivi, Darülfünun Binası Fotoğrafları.

İnternet kaynakları:

Kültür ve Turizm Bakanlığı UNESCO, “çevrimiçi”,
<http://disiliskiler.kulturturizm.gov.tr/TR,22148/unesco.html>, 02.05.2018

- Kültür ve Turizm Bakanlığı Mevzuat Sayfası, “çevrimiçi”,
<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43101/mevzuat.html>, 02.05.2018
- Kültür ve Turizm Bakanlığı İlke Kararları, “çevrimiçi”,
<http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14322/ilke-kararlari.html>, 03.05.2018
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Koruma Bölge Kurulları Hk., “çevrimiçi”,
<http://www.korumakurullari.gov.tr/TR,202681/koruma-bolge-kurulu-hakkinda.html>,
04.05.2018
- Alan Başkanlığı, bilgi, “çevrimiçi”,
http://www.alanbaskanligi.gov.tr/unesco_dunya_miras_kavram%C4%B1.html,
04.05.2018
- Alan Başkanlığı, bilgi, “çevrimiçi”,
<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44439/dunya-miras-listesine-alinma-kriterleri.html>, 04.05.2018
- Alan yönetim planında Sultanahmet “çevrimiçi”,
<http://www.alanbaskanligi.gov.tr/1Sultanahmet.pdf>, 04.05.2018
- Boundelmonti Haritası, “çevrimiçi”
[,http://dighist.fas.harvard.edu/courses/2015/HUM54/items/show/1328?collection=4](http://dighist.fas.harvard.edu/courses/2015/HUM54/items/show/1328?collection=4) ,
03.05.2018
- Panvini Gravürü, “çevrimiçi”, <https://www.christies.com/lotfinder/Lot/panvinio-onofrio-529-1568-de-ludis-circensibus-libri-5541460-details.aspx> , 02.05.2018
- Fossati, Ayasofya’dan panorama, “çevrimiçi”, <https://istanbul-constantinople.culturalspot.org/asset-viewer/ayasofya-mosque-sainte-sophie-panorama-de-constantinople-pris-d-un-des-minarets-de-ste-sophie/mQEpuEBLGiOMwQ?hl=fr>, 02.05.2018
- KÖROĞLU Gülgün, “çevrimiçi”,
https://www.academia.edu/16450992/G%C3%BCI%C3%BCn_K%C3%B6ro%C4%9Flu%C4%B0stanbuldaki_Bizans_%C4%B0mparatorluk_Saraylar%C4%B1 , 29.04.2018

EKLER

EK-A Koruma Kurulu kararları özetleri:

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 11.6.1967 tarih ve 3514 sayılı kararı: "...Sultanahmet Arkeolojik Park sahasının Kurulumuz kararıyla tesbit olunan (I) numaralı bölgesi sınırları içinde bulunan söz konusu binanın silueti önemlidir. Bu sebeple dış görünüşünün muhafazası lazımdır. Ancak Adli Tıp Müessesesine tahsisi sebebiyle içeride ihtiyaca göre gerekli tadillerin yapılmasında sakınca görülmediğine karar verildi."

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 13.1.1973 tarih ve 6818 sayılı kararı: "...Eminönü, 58 ada, 1 parselde, toprak altında çok önemli arkeolojik eserlerin bulunduğu, bu nedenle mezkur parselde yeni bir inşaat yapılamayacağına, ancak burada mevcut eski adliye arşiv binasının dış cephe mimari ve duvarının aynen korunması ve bodrum yapılmaması şartı ile iç kısmında betonarme sistemde iki katlı olarak yenileme yapılabileceğine, binanın ikmalini müteakip etrafındaki tek katlı yapıların kaldırılmasına karar verildi."

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 16.9.1973 tarih ve 7419 sayılı kararı: "...Eminönü, Sultanahmet Ceza Evinin bulunduğu yerde teklif edilen saha içinde ve bodrum kat yapılmaması şartı ile teklif proje esprisine uygun bir otel yapılmasının prensip olarak uygun bulunduğu, izah edilen rantabilite nedenleri ile teklif irtifanın 1,5 metre yükseltilmesinde sakınca bulunmadığına (çeşmenin bulunduğu köşede 5 katlı inşaat imkanı sağlayacak kadar) mevcut binanın yıkımı sırasında Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü elemanlarının nezaret etmesine ve binanın kitabesi ile cephe çinilerinin bir kısmının İstanbul Türk ve İslam eserleri Müzesi veya İstanbul Vakıflar Türk İnşaat ve San'at Eserleri Müzesinde muhafaza edilmesine, Nakşi Kadın Çeşmesi'nin uygun bir yerde korunmasına, binanın yıkımından evvel tekniğine uygun tam rölövesinin yapılmasına, içten ve dıştan çekilen yeterince fotoğrafları ile arşive edilmesine, bir nüshasının da Kurulumuza gönderilmesine, binanın yıkımından sonra, arkeologların nezaretinde gerekli ilmi sondaj ve araştırmanın yapılmasına, herhangi bir önemli antik kalıntıya rastlanması halinde yeterli dökümanları ile konunun yeniden Kurulumuza getirilmesine ve özel karar alınmasına, otel bloku dışında teklif edilen sportif tesisler ile dükkanların uygun bulunmadığına, bu sahanın otele ait bir bahçe olarak tanzim edilebileceğine, bu bahçenin gerektirdiği küçük tesislerin

yapılabileceğine, ancak bunun için bir tanzim projesinin Kurulumuzdan geçirilmesinin gerekli olduğuna karar verildi.”

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun 10.5.1974 tarih ve 7804 sayılı kararı: “...Sultanahmet 58 ada, 1 parselde mevcut eski Ceza ve Tevkif Evi hakkında evvelce Kurulumuzca alınan 16.9.1973 tarih ve 7419 sayılı kararın değiştirilmesinin gerekli bulunmadığına karar verildi.”

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun 15.5.1976 tarih ve 9136 sayılı kararı: “...İstanbul, Sultanahmet’te bulunan eski Ceza ve Tevkif evi binasının yıktırılmayıp, mevcut binaların bir kısmından yararlanmak suretiyle, Resim ve Heykel Müzesi olarak tadil edilmesi hususunda Kültür Bakanlığınca yapılan teklifin de, eski eserler açısından sakıncası bulunmadığına, ancak tadilat sırasında yapılacak arkeolojik mahiyetteki kazılar sonunda eski kalıntılara raslanması halinde, ayrıca Kurulumuz kararının alınmasının gerekli bulunduğu tekrar hatırlatılmasına karar verildi.”

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun 14.1.1977 tarih ve 9587 sayılı kararı: “...İstanbul, Sultanahmet’te bulunan eski hapisane binası yanında, yer altında tuvalet inşaatı yapılmasına, temel kazısına Arkeoloji Müzesi elemanları nezaret etmesine, çıkacak kalıntılar hakkında yeterince dokümanın tescil ettirilmek üzere Kurulumuza iletilmesinin gerekli olduğuna karar verildi.”

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun 11.2.1978 tarih ve 10271 sayılı kararı: “...Eminönü, 58 ada, 1 parselde yapılmak istenen Jandarma İl Alay Komutanlığı binasının, bu alanın birinci sınıf arkeolojik saha olması nedeni ile uygun bulunmadığına karar verildi.”

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun 9.6.1978 tarih ve 10383 sayılı kararı: “...Eminönü, 58 ada, 1 parselde yapılmak istenen İl Jandarma Alay Komutanlığı binası teklifini I numaralı arkeolojik park sahasında kalması nedeni ile, uygun bulunmayan eski kararımızın değiştirilmesine gerek bulunmadığına, ancak söz konusu saha için arkeolojik park tanzimini ön gören bir planın yapılmasının zorunlu olduğuna karar verildi.”

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun 14.7.1978 tarih ve 10535 sayılı kararı: “...Sultanahmet, 58 ada, 1 parselde bulunan İl Jandarma Alay Komutanlığına ait kagir yapının çökme tehlikesi göstermesi nedeniyle 1/50 ölçekli rölövesi kurulumuza getirildikten sonra yıktırılabileceğine, sözkonusu

parselin I numaralı Arkeolojik park sahasında kaldığı dikkate alınarak yerinde yeni inşaat yapılamayacağına karar verildi.”

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Başkanlığı'nın 19.1.1980 tarih ve 11752 sayılı kararı: “...Sur-u Sultani içinde bulunan eski Darphane binaları ile halen askeri idare, Belediye, Devlet Demiryolları, Gümrük, Tekel ve Ulaştırma Bakanlıkları kullanımında bulunan tüm yapı ve sahaların korunması gerekli eski eser yapı ve tarihi, arkeolojik sahalar olduklarına söz konusu yapıların eski eser niteliklerinin bozulmadan korunması, gerekli onarım ve bakımlarının Sur-i Sultani içindeki diğer yapılarda olduğu gibi Kültür Bakanlığınca tek elden yapılmasının eski eserlerin yaşaması açısından zorunlu olduğuna, Sur-i Sultani'nin dışında, ancak I. numaralı arkeolojik park alanında bulunan ve Resim Heykel Müzesi olarak kullanılmak üzere tadil edilmesi hususunda Kültür Bakanlığınca yapılan teklifin uygun olduğuna dair 15.5.1976 gün, 9136 sayılı kararımız bulunan eski Ceza ve Tevkif Evinin ve Sur-i Sultani içinde bulunan ve yukarıda belirtilmiş olan tüm yapı ve arazinin bakım ve onarım vs hususların denetiminin tek elden sağlanması için, Kültür Bakanlığına tahsis edilmesinin uygun olduğuna karar verildi.”

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 11.4.1980 tarih ve 11901 sayılı kararı: “...İstanbul, Sultanahmet, 67 pafta, 58 ada, 1 parselde bulunan Ceza ve Tevkif evi binasının tekrar aynı hizmette kullanılmak üzere onarımının başlandığı gazete haberlerinden öğrenildiğine, bu işlemin Kurul kararlarına aykırı olduğuna, 58 ada, 1 parseldeki Ceza ve tevkif evi binası için 19.1.1980 gün ve 11752 sayılı Kurulumuz kararının mevcut olduğuna, bu kararımız doğrultusunda Resim ve Heykel Müzesi olarak onarımın devam edebileceğine, Kültür Bakanlığınca konunun ivedilikle yerinde incelenmesine sonucunun Kurulumuza iletilmesinin istenmesine karar verildi.”

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Başkanlığı'nın 10.7.1981 tarih ve 13012 sayılı kararı: “...Sultanahmet, 58 ada, 1-5 parsellerde bulunan Sultanahmet Ceza ve Tevkif evi binasının korunması gerekli yapılardan olduğuna, sözkonusu yapının projesine göre konaklama tesisi haline getirilmesinde sakınca olmadığına karar verildi.”

Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 17.4.1987 tarih ve 3133 sayılı kararı: "...İstanbul, Eminönü, Sultanahmet, 67 pafta, 58 ada, 1-5 parsellerde bulunan Sultanahmet Ceza ve Tevkifevinde, Ümran Spiral Kaynaklı Boru Sanayi A.Ş.'nce, alanın turizm amaçlı kullanımı için hazırlanan projenin Kurulumuzca uygun bulunmadığına;

İstanbul, Sultanahmet Cezaevi ile ilgili yeni yerleşmeye gidilmeden mevcut Cezaevi sınırları korunarak, kat ilavesi yapılması yoluyla tesisin gerçekleştirilebileceğine, bu koşulları öngören yeni bir proje etütüyle, yapının strüktür ve statik açıdan İstanbul Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü ve Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü uzmanlarınca ortaklaşa inceleme sonucunda hazırlanacak dökümanların Kurulumuza iletilmesine karar verildi."

Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 15.5.1987 tarih ve 3238 sayılı kararı: "...İstanbul, Eminönü, Sultanahmet, 67 pafta, 58 ada, 1-5 parsellerde bulunan Sultanahmet Ceza ve Tevkifevinin turizm amaçlı kullanımı konusunun; Kurulumuz üyelerinden Sn. Prof. Dr. Feridun AKOZAN, Sn. Prof. Dr. Mehmet Çubuk, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları İstanbul Bölge Kurulu Üyesi Sn. Prof. Dr. Muhteşem Giray, İstanbul Rölöve ve Anıtlar Müdürü Mimar Muharrem Oral'dan oluşan heyetin yerinde incelenmesi sonunda görüşlerini belirten dökümanların Kurulumuza iletilmesinden sonra yeniden değerlendirilebileceğine karar verildi."

Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları İstanbul Bölge Kurulu'nun 27/28.8.1987 tarih ve 3879 sayılı kararı: "...Sultanahmet'te gerek ilgililerin raporlarından, gerekse basından öğrenildiğine göre eski adliye sarayının arsasında ve Bizans dönemine ait alt yapıların bulunduğu arsada otel yapımı için kazılara başlanılmış olduğu, öğrenilmiştir. İstanbul'un önemli tarihi eserlerinden olan Ayasofya Camii önünde bulunan ve arkeolojik açıdan değerli bulunan böyle bir yerde 2863 sayılı kanunun gerektirdiği mercilere başvurulmaksızın ve gerekli kararlar alınmaksızın keyfi değerlendirilmelerle, kazı yapılamayacağı açıktır. Bu durum karşısında burası hakkında Sayın Prof. Feridun AKOZAN, Sayın Prof. Muhteşem GİRAY, Sayın Prof. Mehmet ÇUBUK ve İst. Rölöve ve Anıtlar Müdürü Sayın Muharrem ORAL tarafından verilmiş olan 11.8.1987 tarihli rapor henüz Y. Kurulca incelenip sonuçlandırılmadan ve bu rapora müsteriden bu hususta yetkili olan Y. Kurulumuzun kararı alınmaksızın ve projeleri de onaylanmadan kazıya girişilmesi her bakımdan kanun karşısında, bir suç teşkil etmektedir. Bu bakımdan

derhal yapılan çalışmaların durdurulması ve devam edenler hakkında kanuni soruşturma açılmasına karar verildi.”

Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu’nun 16-17.9.1987 tarih ve 3653 sayılı kararı: “...İstanbul, Eminönü, Sultanahmet, 67 pafta, 58 ada, 1-5 parsellerde bulunan Sultanahmet Ceza ve Tevkif evine ilişkin Kurulumuzca oluşturulan komisyon tarafından gerekiyor ise, izin alınmak kaydıyla uzmanlar denetiminde kazı yapılmasına; bahsi geçen komisyon raporundaki araştırma ve etüdlerin gerçekleştirilerek sonucunun Kurulumuza getirilmesi halinde konu yeniden değerlendirileceğinden 15.5.1987 gün ve 3133 sayılı kararımızdaki kat ilavesinin yeniden mütalaa edilmesine karar verildi.”

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu’nun 3.8.1988 tarih ve 461 sayılı kararı: “...Eminönü İlçesi, 67 pafta, 58 ada, 1-5 parsellerde Sultanahmet eski ceza ve tevkif evinin yer aldığı alanda önerilen otel projesinin ve konuya ilişkin arşiv dosyasındaki bilgi ve belgelerin incelenmesi sonucunda;

G.E.E.A.Y.K. nun 13.11.1953 tarih ve 186 sayılı kararı ve Y. Kurulun 18.VII.1956 tarih ve 40. toplantısında alınan 517 sayılı karar ve karar eki olan 1/2000 ölçekli orjinal düzenlemede 1 numaralı Arkeolojik saha olup, inşaata kapalı olduğu;

G.E.E.A.Y.K. 11.6.1967 gün ve 3514 sayılı karar ile, tesbit olunan 1 numaralı bölge sınırları içindeki Sultanahmet Cezaevi binasının dış görünüşünün muhafazasının lazım geldiği, ancak bina içinde ihtiyaca göre gerekli tadillerin yapılabileceği;

13.11. 1974 gün ve 322 sayılı yazı ile Sayın PrF. Semavi Eyice’nin “Vaktiyle burada varlığı bilinen Bizans devrine ait kalıntıların şimdiki durumunun incelenmemiş olduğu, ileride bu arazide rastlanacak kalıntıların bazı meseleler çıkartabileceği, önce bu hususu aydınlatacak sondaj ve tesbitlerin yapılmasını” talep etmiş olduğu;

G.E.E.A.Y.K. nun 14.5.1976 gün ve 9136 sayılı kararı ile Sultanahmet’te bulunan eski ceza ve tevkif evi binasının yıktırılmayıp mevcut binaların bir kısmından yararlanmak suretiyle, Resim ve Heykel Müzesi olarak tadil edilmesi hususunda Kültür Bakanlığınca yapılan teklifin eski eserler açısından sakıncalı bulunmadığı, ancak tadilat sırasında yapılacak arkeolojik mahiyette kazılar sonunda eski kalıntılara rastlanması halinde ayrıca Kurulumuz kararının alınmasının gerekli bulunduğu;

G.E.E.A.Y.K. nun 14.1.1977 gün ve 9587 sayılı kararı ile Sultanahmet'te bulunan eski hapishane binası yanında yeraltında tuvalet inşaatı yapılması için dahi temel kazısını arkeoloji müzesi elemanlarının nezaret etmesi, çıkacak kalıntılar hakkında yeterince dökümanın tescil ettirilmek üzere Kurulumuza iletilmesinin gerekli olduğu;

G.E.E.A.Y.K. nun 13.1.1973 gün, 6818 sayılı kararı ile anılan parselde toprak altında çok önemli arkeolojik eserlerin bulunduğu, bu nedenle mezkür parselde yeni bir inşaat yapılamıyacağı;

G.E.E.A.Y.K. nun 11.2.1978 gün ve 10271 sayılı kararı ile anılan parselde yapılmak istenen Jandarma Alay Komutanlığı binasının bu alanın birinci sınıf arkeolojik saha olması nedeniyle uygun bulunmadığı;

G.E.E.A.Y.K. nun 9.6.1978 gün ve 10383 sayılı kararı ile anılan parselde yapılmak istenen İl Jandarma Alay Komutanlığı binası teklifinin 1 Numaralı Arkeolojik park sahasında kalması nedeniyle uygun bulunmayan eski kararın değiştirilmesine gerek bulunmadığına, ancak söz konusu saha için arkeolojik park tanzimini öngören bir planın yapılmasının zorunlu olduğu;

G.E.E.A.Y.K. nun 10.7.1981 gün ve 13012 sayılı kararı ile anılan parsellerde bulunan Sultanahmet Ceza ve Tevkif evi binasının korunması gerekli yapılardan olduğuna, söz konusu yapının projesine göre konaklama tesisi haline getirilmesinde sakınca olmadığı,

T.K. ve T.V. Yüksek Kurulunun 16-17/9/1987 gün ve 3653 sayılı kararı ile anılan parselde yapılaşma için araştırma ve etütlerin gerçekleştirilmesinin gerekli olduğu hususlarının karar altına alınmış olduğu; ayrıca;

18.4.1964 günlü Bakanlık tasdikli 1/5000 ölçekli Suriçi İmar Planında anılan alanın arkeolojik sahada kaldığı;

1/5000 Ölçekli İstanbul Sur İçi İmar Planı izah raporunda bu arkeolojik sahada G.E.E.A.Y.K. tarafından 13.11.1953 tarih, 18. toplantıda tesbit ve kabul edilen İstanbul Sultanahmet ve Ayasofya Camileri civarındaki mıntıkanın arkeolojik saha hudut ve bölge planının Yüksek Kurulun 17.7.1956 tarihli 40. toplantısı kararı gereğince tadilli şekli ve eklerinin uygulanacağı ve bu bölgede çatı katı ve bodrum kata müsaade edilmeyeceği;

1/1000 ölçekli 5.7.1982 Bakanlık tasdikli Sultanahmet Tarihi Çevresi ve Turizm Değerlendirme-Yayalaştırma projesinde anılan alanın park ve arkeolojik alan olarak değerlendirildiği, Sultanahmet Eski Ceza ve Tevkif Evine turizm veya kültürel

amaçlı kullanım getirileceği karar altına alınmış olduğundan bu bakımdan yukarıda belirtilmiş olan karar ve görüşlerin ışığında;

1. Bir Numaralı Arkeolojik saha olarak yapı yasağı konulmuş olan bu alan için getirilmiş olan yapı yasağı kararlarının değiştirilmesinin gerekli olmadığı;
2. Önerilen otel projesinin İstanbul Yarımadası eski yerleşme dokusu içinde en önemli taşınmaz kültür varlıklarından olan Ayasofya Müzesi, Sultanahmet Camii, Mimar Sinan Haseki Hamamı, Padişah türbeleri, 3. Ahmet Çeşmesi ve Sur-u Sultani komşuluğunda olarak önerilen kütlesi ile bu çevreyi ve İstanbul Yarımadası silüetine olumsuz yönde etkileyeceği,
3. İstanbul Yarımadasında gelişme sürecinde oluşmuş olan çevrede anılan taşınmazın üzerine yapılaşma getirilmesi yerine açık alan olarak geliştirilmesinin yukarıda anılan taşınmaz kültür varlıkları arasında bir bağlayıcı eleman ve değerlendirme unsuru olacağına, bu bakımdan bu alanın açık alan-arkeolojik park olarak kalmasının uygun olacağı görülerek 58 ada, 1-5 parsellerin yapı yasağı içinde arkeolojik park olarak değerlendirilmesine ve bu alanda yer alan Sultanahmet Eski Ceza ve Tevkif Evinin yukarıda belirtilmiş olan görüş ve kararlara bağlı olarak turizm ve kültürel amaçlı bir şekilde değerlendirilebileceğine karar verildi.

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun

5.10.1988 tarih ve 566 sayılı kararı: "...Eminönü, 58 ada, 1-5 parsellere ilişkin Kurulumuzca alınmış olan 3.8.1988 gün, 461 sayılı kararda, T.K. ve T.V. Yüksek Kurulunun 17.9.1987 gün, 3653 sayılı kararından bahsedilmekte olup, 461 sayılı kararımızın anılan Yüksek Kurul kararı da göz önünde tutularak alınmış olduğuna, bu nedenle 461 sayılı kararımızın değiştirilmesine gerek olmadığına karar verildi."

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun

7.6.1989 tarih ve 1091 sayılı kararı : "...Eski Eserlerin yoğun olarak bulunduğu, İstanbul'un en gözde turizm bölgesi olarak ayrıca özel bir değer taşıyan böylesine önemli bir yerde tarihi çevreye tamamen aykırı, görünüm açısından son derece zararlı bu kullanım biçimine son verilmesi gerektiğinin Eminönü Belediye Başkanlığına bildirilmesine karar verildi."

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 6.11.1991 tarih ve 3112 sayılı kararı: "...Eminönü, 58 ada, 1-2 parsellerde yer alan Sultanahmet Ceza ve Tevkif Evine ilişkin itina ile hazırlanmış, başarılı rölöve ve otel fonksiyonu verilerek hazırlanmış restorasyon projesinin uygun olduğuna karar verildi."

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 25.11.1992 tarih ve 4244 sayılı kararı: "...Eminönü, 58 ada, 1-2 parsellerde bulunan eski Sultanahmet Ceza ve Tevkifevine ilişkin Kurulumuzun 6.11.1991 gün, 3112 sayılı kararı ile onaylı rölövesinde gösterilen avludaki muhdes kısımların, aynı kararla onaylı rölövesine göre uygulama yapılmak üzere kaldırılmasında, korunması gerekli kültür varlığı açısından sakınca bulunmadığına karar verildi."

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 17.11.1993 tarih ve 5088 sayılı kararı: "...Eminönü, 58 ada, 1 parselde bulunan eski Sultanahmet Ceza evi restorasyon çalışmaları sırasında, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü uzmanları denetiminde orijinal duvarlar korunarak, muhdes kısımların temizlenebileceğine, Jandarma Komutanlığınca yapılmış bulunan iki yığma binanın korunması gerekli kültür varlığı olmadıklarından yıkılabileceğine, söz konusu parselde benzeri müdahalelerin bundan böyle de İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü denetiminde yapılmasına karar verildi."

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.4.1994 tarih ve 5528 sayılı kararı: "...Eminönü, 58 ada, 1-2 parsellerde yer alan eski Sultanahmet Ceza ve Tevkifevinin restorasyonuna ilişkin sürdürülen çalışmalar kapsamında, bina duvarlarının toprak altında kalan kısımlarının içten ve dıştan statik rapor uyarınca konsolide edilebileceğine, avluda ortaya çıkan antik duvar kalıntısı ile adliye binası duvarına paralel olarak uzanan istinat duvarı konusunda karar alınabilmesi için öncelikle rölövelerinin hazırlanarak Kurulumuza iletilmesi gerektiğine karar verildi."

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 14.7.1994 tarih ve 5849 sayılı kararı: "...Eminönü, 58 ada, 1-2 parsellerde eski Cezaevi Binası ile eski Adliye binası temel duvarları arasında yer alan istinat duvarının korunmasına gerek olmadığına ve statik rapordan da anlaşıldığı üzere tehlike arzettiğinden kaldırılabilceğine, avluda ortaya çıkan Bizans Dönemine ait kalıntıların şimdilik korunmasına, ileride avlu tanzimi sırasında bu hususun da değerlendirilebileceğine karar verildi."

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 28.9.1994 tarih ve 5958 sayılı kararı: "...Eminönü, 58 ada, 1-2 parsellerde bulunan Sultanahmet Eski Cezaevi'ne ait iletilen restitüsyon projesinin onaylanmasına, avluda ve bina dışında ortaya çıkan kalıntılar korunarak restorasyon projesinin düzenlenmesine, ayrıca orta avluda önerilen yapılar hakkında karar verilebilmesi için maketinin hazırlanarak Kurulumuza iletilmesine karar verildi."

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 26.10.1994 tarih ve 6087 sayılı kararı: " Eminönü, 58 ada, 1-2 parsellere ilişkin teklif proje ve maketin incelenmesi sonucu, orta avluda önerilen kitlenin avlu etkisini büyük ölçüde zedelediği yönüyle uygun bulunmadığına, onaylı projede orta avluda önerilmiş kitle boyutlarını geçmeyecek bir öneri getirilmesine temel hafriyatı sonucunda çıkan kalıntılar korunduktan sonra başka herhangi bir engel bulunmaması nedeniyle, onaylı projeye göre bir bodrum kat daha fazla yapma imkânı sağlanmış olduğuna, bu durumda avluda önerilen kitlelerin, sağlanan bu bodrum katta çözümlenebileceğine, buna göre hazırlanacak projenin Kurulumuza iletilmesine karar verildi.

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 11.1.1995 tarih ve 6282 sayılı kararı: "...Eminönü, 58 ada, 1-2 parsellerde yer alan eski Sultanahmet Cezaevine ilişkin tadilat projesinin, orta avluda önerilen kitle ile iki yapıyı bağlayan merdiven-asansör kısmının şeffaf ve geçici yapılanma olarak uygulanması koşuluyla uygun bulunduğuna karar verildi."

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 6.9.1995 tarih ve 7040 sayılı kararı: "...Eminönü, 58 ada, 1-2 parsellerde yer alan eski Sultanahmet Cezaevi'ne ilişkin iletilen gözetleme kulesinin rekonstrüksiyon projesinin uygun bulunmadığına, aslına uygun malzeme ile restore edilmesine, C blok altında çıkan kalıntının içindeki toprağın İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü uzmanları denetiminde temizlenmesine, 1/50 ölçekli tekniğine uygun ayrıntılı rölövesinin hazırlanmasına, bir işlev verilmek isteniyorsa buna ilişkin restorasyon projesinin kurulumuza iletilmesine, yakın zamana ait istinat duvarının kaldırılması sonucu ortaya çıkan duvara ilişkin İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nün 19.1.1995 günlü raporunda belirtilen elemanların ayrıntılı fotoğrafları ve dokunun işlendiği ayrıntılı rölöve çizimlerinin ve restorasyon projesinin hazırlanmasına, A blok kuzeyinde ve avluda bulunan kalıntılara ait

rölövenin birleştirilerek tek pafta haline getirilmesi ve korunmasına ilişkin proje ile birlikte kurulumuza getirilmesine karar verildi.”

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 4.10.1995 tarih ve 7099 sayılı kararı: “...Eminönü, 58 ada, 1-2 parsellerde yer alan eski Sultanahmet Cezaevi'nde yerinde yapılan inceleme sonucu, A blok kuzeydoğusunda izinsiz ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü denetimi dışında hafriyat yapılmış olduğu tespit edildiğinden, Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanı içinde kalan yerde denetimsiz kazı yapanlar hakkında yasal kovuşturma açılmasına, çıkan molozun İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü uzmanları denetiminde kaldırılmasına, Tarihi Yarımada Geçiş Dönemi Yapılanma Koşulları uyarınca, yapılacak hafriyat için İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'ne sorumlu, söz konusu müdürlükçe saptanacak serbest çalışan bir arkeoloğun inşaat süresince görevlendirilmesine, yapılan inceleme sırasında, gözetleme kulesinin tamamen yıkılarak 7040 sayılı kurul kararına aykırı olarak inşa edilmekte olduğu tespit edildiğinden, betonarme imalatın yıkılmasına, 7040 sayılı karar doğrultusunda hazırlanacak projenin kurulumuza iletilip onaylanmasından sonra, bu projeye göre özgün malzemesi ile ihya edilmesi gerektiğine karar verildi.”

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.2.1996 tarih ve 7519 sayılı kararı: “...Eminönü, 58 ada, 1-2 parsellerde yer alan eski Sultanahmet Cezaevi'ne ilişkin iletilen belge ve bilgilerin incelenmesi sonucu, yıkılmış olan gözetleme kulesinin betonarme olduğu görüldüğünden, uygulamada betonarme konstrüksiyon yapılabileceğine, ancak tuğla ya da taş kaplama önerilerinin, orijinal duruma uygun hale getirilmesi gerektiğine, buna göre düzeltilecek projenin malzeme cinsleri de (çatı örtüsü, konsol v.b.) belirtilerek kurulumuza iletilmesine karar verildi.”

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 10.7.1996 tarih ve 7941 sayılı kararı: “...Eminönü İlçesi, 58 ada, 1-2 parselde yer alan eski Sultanahmet Cezaevi'ne ilişkin Kurulumuzun 11.1.1995 gün ve 6282 sayılı kararı ile onaylı projesine göre uygulamada yapılmış ufak değişikliklerin korunması gerekli kültür varlığının bütünlüğüne zarar vermediği yönüyle, iskan izni verilmesinde sakınca bulunmadığına, uygulama sırasında ortaya çıkan kalıntıya ilişkin rölövenin onaylanmasına karar verildi.”

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 30.4.1997 tarih ve 8611 sayılı kararı: "...Eminönü, 58 ada, 1-2 parsellerde bulunan Eski Cezaevi bahçesindeki sarnıcın İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü elemanları denetiminde temizlenebileceğine İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nce uygun görülen yerde kazı-sondaj yapılabileceğine ve sarnıcın rölövesinin Kurulumuza iletilmesine karar verildi."

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 07.05.1999 tarih ve 10797 sayılı kararı: "...İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerde bulunan, eski Sultanahmet Cezaevi bahçesinde yapılan kazı çalışması sonucu ortaya çıkan arkeolojik kalıntıların tesciline ve freskleri ile birlikte korunmasına, rölövesinin onaylanmasına, gerekli güvenlik önlemlerinin alınmasına, bu alanda yer alan muhdes yapıların yıkılabileceğine, kazı alanının bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğinden İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nün öngöreceği program ve protokol çerçevesinde bilimsel kazıların devamına, ek yapı talebinin çıkan verilere göre değerlendirilebileceğine karar verildi."

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 29.12.1999 tarih ve 11528 sayılı kararı: "...İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet, 58 ada, 1-2 parsellerde yer alan ve projesi 6.11.1991 tarih ve 3112 sayılı karar ile onaylanan Sultanahmet Cezaevi'nin koruma grubunun II olarak belirlenmesin, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü raporuna göre 1-2 parsellerdeki bahçesinde bulunan arkeolojik kalıntılarda deprem dolayısı ile meydana gelen çatlakların onarılmasında sakınca bulunmadığına karar verildi."

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 12.04.2000 tarih ve 11740 sayılı kararı: "...İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerde bulunan, eski Sultanahmet Cezaevi'nin Kutlugün Sok ve Tevkifhane Sokak istinat duvarlarındaki arka dolgunun statik rapor doğrultusunda ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü elemanları denetiminde boşaltılabileceğine, ve İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvarı Müdürlüğü elemanları denetiminde istinat duvarlarının onarılabileceğine, Tevkifhane Sokak'ına ait istinat duvar rölövesinin onaylanmasına karar verildi."

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 17.08.2000 tarih ve 12109 sayılı kararı: "...İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parselle ait konunun değerlendirilebilmesi için 6.9.2000 tarihinde yerinde incelenmesine karar verildi."

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 13.10.2000 tarih ve 12298 sayılı kararı: "İstanbul ili, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mahallesi, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerde bulunan Eski Sultanahmet Cezaevi'nin Tevkifhane Sokak'taki istinat duvarının Ağustos 2000 tarihli Prof.Dr.Kaya Özgen raporunda ve İstanbul Restorasyon Merkez Laboratuvarı Müdürlüğü'nün 24.07.2000 gün ve 298 sayılı yazısı eki raporda belirtildiği gibi teknik özelliklerini zaman içerisinde kaybetmesi ve mimari özelliklerini yitirmiş olması nedeniyle yıkılarak onaylı rölövesi doğrultusundaki restorasyon projesine göre yeniden yapılabileceğine, Kurulumuzun 30.04.1997 tarih ve 8611 sayılı kararı uyarınca İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü denetiminde ve uzmanlar tarafından sürdürülen ve bölgedeki arkeolojik envanterin bütünlüğüne yönelik ada ölçeğinde yapılan bilimsel kazıda ortaya çıkarılan buluntuların değerlendirilmesi sonucu 58 adaya, hazırlanacak Koruma Amaçlı İmar Planında "Arkeolojik Park, Turizm ve Kültür Alanı" olarak işlev verilmesine, önerilen avan projenin kazı çalışmasında temel kotuna inilmesi ve çıkacak verilere göre revize edilmesi şartıyla prensip olarak uygun olduğuna, bu doğrultuda hazırlanacak proje ile kalıntılara ait 1/50 ölçekli rölövenin, konservasyon proje ve raporlarının Kurulumuza getirilmesine, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nün 25.07.2000 gün ve 1062 sayılı kararı doğrultusunda kazı çalışmalarına devam edilmesine karar verildi"

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 27.11.2002 tarih ve 14463 sayılı kararı: "...İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah., 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerde kurulumuzun 4.10.1995 gün ve 7099 sayılı kararıyla başlatılan ve 7.5.1999 gün ve 10797 sayılı kararıyla da İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nün öngördüğü program çerçevesinde devamına izin verilen bilimsel kazı sonucu ortaya çıkan İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nün 16.4.2001 gün ve 592 sayılı ve 6.3.2002 gün ve 346 sayılı yazıları ekinde raporları iletilen, Sultanahmet Turizm A.Ş.'nin 15.4.2002 gün ve 05 sayılı yazısı ekindeki arkeolojik kalıntı rölövelerinin uygun olduğuna, parselin batısında kalan Ayasofya Müzesi'ne yakın kısımda Eski Adliye Sarayı'nın temel duvar kalıntılarının kazının gerektirdiği kısımlarda kaldırılarak bilimsel kazının devamına,

çıkacak kalıntı rölövelerinin kurulumuza getirilmesine, İstanbul Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü'nün 14.8.2001 gün ve 1342 sayılı yazısı ile istenen Bizans kalıntılarının saptanabilmesi için söz konusu yerdeki geç döneme ait yapının kaldırılabilmesine, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 5.11.1999 gün ve 658 sayılı ilke kararının 4/a maddesi uyarınca sürdürülmekte olan diğer kazı çalışmaları ana kayaya ulaşılarak sonuçlandırıldığında durumdan kurulumuzun bir raporla bilgilendirilmesine; bu alana 13.10.2000 gün ve 12298 sayılı kurul kararıyla verilen işlevin koruma amaçlı imar planında dikkate alınmasına, önerilen kütle iz düşümündeki bilimsel kazının tamamlanmış olduğu İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nün 6.9.2002 gün ve 346 sayılı yazıları eki raporda anlaşıldığından buna göre revize edilmiş avan projenin taşıyıcı ayak sayısının azaltılması, kalıntılara isabet eden ayakların yerlerinin kalıntılara isabet etmeyecek şekilde düzenlenmesine, Kutlugün Sokağın kuzeyinde kalan kısımda önerilen 3.bloktaki yapılanmanın kalıntıları koruyacak şekilde revize edilmesi koşullarıyla 13.10.2000 gün ve 12298 sayılı kurul kararında "Arkeolojik Park, Turizm ve Kültür Alanı" olarak belirlenmesi istenen bu alanın işlevlendirilerek imar ve ihyası, bakım, denetim ve yaşatılması ve 658 sayılı ilke kararının 4/a maddesinde belirtilen "alana verilen işlev açısından" uygunluğu nedeniyle koruma amaçlı imar planına veri olarak uygun olduğuna, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü tarafından bildirilecek sonuca göre revize edilecek mimari projenin 658 sayılı ilke kararının 4/a ve 4/b maddelerine değerlendirilerek ve irdelenmek üzere kurulumuza getirilmesine bu karar uyarınca yeni yapılacak kazılarda ortaya çıkacak kalıntıların rölövelerinin bu kararla onaylanmış rölöve ile birleştirilerek hazırlanacak rölöveleriyle birlikte 13.10.2000 gün ve 12298 sayılı kurul kararında da belirtildiği üzere bu kalıntılara ait konservasyon proje ve raporlarının kurulumuza getirilmesine karar verildi."

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 12.05.2004 tarih ve 16126 sayılı kararı: "...İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parselle ait konunun değerlendirilebilmesi için yerinde incelenmesine karar verildi."

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 11.08.2004 tarih ve 79 sayılı kararı: "...İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerde bulunan, Eski Sultanahmet Cezaevi ve Tevkifevi yeni Four Seasons Oteli bahçesindeki alana Eminönü İlçesi Belediye Başkanlığı'nın 18.03.2004 gün ve 2004/1512-1412 sayılı yazısı ekinde

iletilen ve değerlendirme aşamasında olan Tarihi Yarımada Eminönü Koruma Amaçlı İmar Planı'nda "Arkeolojik Park ve Sergi Alanı" lejantı verilmiş olmakla birlikte İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü denetiminde yapılan bilimsel kazı çalışması sonucu ortaya çıkarılan Osmanlı ve Bizans Dönemi'ne ait kalıntıların korunması ve kollanması açısından işlevlendirilmesi de uygun görüldüğünden İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.12.2000 gün ve 12298 sayılı "Arkeolojik Park, Turizm ve Kültür Alanı" işlevinin verilmesi kararının geçerliliğinin devamına, bu doğrultuda hazırlanan Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nün 15.12.2003 gün ve 33146 sayılı yazısı eki öneri mevzii 1/5000 ölçekli ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planında verilen işlevi uygun olduğuna, 27.11.2002 14463 sayılı kurul kararı gereği taşıyıcı düşey ayak sayısı azaltılmış olarak hazırlanan ek yapılanmaya ait avan projenin uygun olduğuna, ancak mimari alternatifleri içeren uygulama projesi ile Arkeolojik Park Alanı olarak düzenlenen alana ait ayrıntılı düzenleme projesinin kurulumuza getirilmesine, kazı sonucu ortaya çıkan kalıntı rölövelerinin onaylanmasına, nihai karar alınıncaya kadar Kutlugün Sokak boyunca yer alan yüksek istinat duvarı ile bu duvara dik durumda olan yüksek istinat duvarının güvenliğini sağlayacak geçici statik takviye önlemlerinin alınmasına, ayrıca 27.11.2002 gün ve 14463 sayılı kararın I. paragrafında değinilen 13.10.2003 tarihinin 13.10.2000 olarak düzeltilmesine karar verildi."

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 07.09.2005 tarih ve 1158 sayılı kararı: ".....İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerde bulunan, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nce 24.04.2005 tarihle Arkeolojik Park, Kültür ve Turizm Alanı olarak mevzii 1/5000 Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı onaylanan Eski Sultanahmet Cezaevi ve Tevkifevi yeni Four Seasons Otel bahçesindeki alanda yapılmak istenen ek yapılara ait kurulumuzun 11.08.2004 gün ve 79 sayılı kararıyla istenen ve Kurulumuzun 26.01.2005 gün ve 403 sayılı kararıyla onaylı 1/1000 ölçekli Eminönü Koruma Amaçlı Uygulama Planı notlarında belirtilen Kentsel Tasarım Projesi ve Kentsel Tasarım Rehberindeki esaslar dikkate alınarak hazırlanacak mimari alternatifleri içeren uygulama projesinin kurulumuza iletilmesi şartıyla 11.08.2004 gün ve 79 sayılı kararımızla prensip olarak uygun bulunan avan projede yapılan tadilatları içeren avan projenin prensip olarak uygun olduğuna, Arkeolojik Park olarak

düzenlenen alanla ilgili projenin değerlendirilebilmesi için ise proje müellifinin dinlenmek üzere kurul toplantısına katılımının sağlanmasına, ayrıca parselde bulunan mescidin özgün fonksiyonunun korunmasına ve kitabesinin özgün yerine konulmasına karar verildi.”

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 23.01.2006 tarih ve 1527 sayılı kararı : “..... İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerde bulunan ve kurulumuzun 07.09.2005 gün ve 1158 sayılı kararıyla prensip olarak uygun bulunan Eski Sultanahmet Cezaevi ve Tevkifevi yeni Four Seasons Otel bahçesindeki alanda yapılmak istenen ek yapılara ait uygulama projesinin (kısmi teknik zorunluluklarla yapılmış değişikliğe rağmen yangın merdiveni ve mekan düzenlemesi vb.) belediyesince imar mevzuatı ve statik yönden incelenmesi şartıyla uygun olduğuna ve ayrıca arkeolojik park olarak düzenlenen alanla ilgili projenin ve detaylarının eş zamanlı bitirilerek fotoğraf ve raporlarının kurula sunulması şartıyla uygun olduğuna, uygulamanın İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü ve müellif mimar sorumluluğunda yapılmasına, arkeolojik alanda her türlü güvenlik ve koruma tedbirlerinin ivedilikle alınmasına karar verildi.”

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.07.2006 tarih ve 517 sayılı kararı: “...İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerde yerinde inceleme yapılmasına karar verildi.”

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 09.08.2006 tarih ve 574 sayılı kararı: “...İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerde yer alan istinat duvarlarının mevcut durumu ve korunması yönünde hazırlanacak statik raporun iletilmesine,

Arkeolojik kazılar neticesi ortaya çıkarılan korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının konservasyonuna ve sergilenmesine yönelik proje ve raporların ivedilikle iletilmesine, koruma ekibinin ve çalışma etapları ile çalışma bölgelerinin Kurula bildirilmesine,

28.07.2006 tarihli dilekçede bahsedilen ve statik güvence sağlamak üzere yapılan uygulamalarda sakınca bulunmadığına,

Kurulca onaylı proje doğrultusunda 1 no'lu bloğun temel ayaklarının imal edilebileceğine,

19.07.2006 tarih ve 517 sayılı Kurul kararı uyarınca taşınmazda yerinde inceleme yapılmasına karar verildi.”

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 18.10.2006 tarih ve 667 sayılı kararı: “...İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellere ilişkin olarak İstanbul 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 23.01.2006 tarih ve 1527 sayılı kararıyla; alanla ilgili projenin ve detaylarının eş zamanlı bitirilmesi gerektiği belirtildiğinden, yerinde yapılan incelemede ise alanda ortaya çıkarılan arkeolojik kalıntıların korunması için herhangi bir önlem alınmadığı görüldüğünden, 09.08.2006 tarih ve 574 sayılı kararla istenen; arkeolojik kazılar neticesi ortaya çıkarılan korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının konservasyonuna ve sergilenmesine yönelik proje ve raporlar, koruma ekibi ve çalışma etapları ile çalışma bölgelerinin Kurula bildirilmesinin tekiden ivedilikle istenmesine,

Sultanahmet Oteli ek inşaatında mevcut duvarların korunması hakkındaki teknik rapor ve güçlendirme projeleri hakkında yapılacak değerlendirmelere katılmak üzere proje müellifinin kurul toplantısına davet edilmesine karar verildi.”

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 1.11.2006 tarih ve 681 sayılı kararı: “...İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellere ilişkin olarak ilgisinin 22.09.2006 tarihli başvurusu ile sunulan Sultanahmet Oteli ek inşaatında mevcut duvarların korunması hakkındaki Eylül 2006 tarihli teknik rapor dikkate alınarak tehlike arz eden ve işlevini yitirmiş olan Kutlugün Sokak duvarına (K duvarı) dik enine dişler (fil ayakları) ve C duvarı olarak isimlendirilen duvara dik dişlerin alt katmanlardaki kalıntılara zarar vermeyecek şekilde kaldırılabilceğine, Söz konusu duvarlardaki güçlendirmenin düşey ve yatay hatıllar gizlenerek dilatasyon ve çelik elemanlardan oluşan ağ açıklıkları arttırılarak (daha seyrek kullanılarak) önerilmesine, duvarların özgün özelliklerini bozan niteliksiz ek ve müdahaleler ile malzeme bozulmalarının giderilmesine yönelik olarak önerilen müdahalelerin proje üzerinde ifade edilmesine (mapping), Kutlugün Sokak üzerinde bulunan duvar çeşmelerinin rölöve-restitüsyon ve restorasyon projelerinin sunulmasına, duvar rölövelerinin uygun bulunduğu, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü’nün 13.10.2006 tarih ve 2239 sayılı yazısı ekinde verilmesi gereken kazı rölövelerinin alanda ortaya çıkan tüm kalıntıların görülebildiği ve okunabildiği nitelikteki vaziyet planı ile ilişkilendirilerek sunulmasına, kazılarda kaldırılması planlanan kalıntıların

ifade edildiği çizimlerin ayrıca verilmesine, 18.10.2006 tarih ve 667 sayılı kararla tekiden belirtilen; arkeolojik kazılar neticesi ortaya çıkarılan korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının konservasyonuna ve sergilenmesine yönelik proje ve raporlar, koruma ekibi ve çalışma etapları ile çalışma bölgelerinin Kurula bildirilmesi hususlarında gerekli çalışmaların ivedilikle yapılmasına karar verildi.”

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 23.05.2007 tarih ve 1410 sayılı kararı: “...İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellere ilişkin olarak;

İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü denetiminde sürdürülen kazı çalışmalarının, arkeolojik kazılar neticesi ortaya çıkarılan korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının konservasyonuna ve sergilenmesine yönelik proje ve raporların hazırlanmamış olması, koruma ekibi ve çalışma etapları ile çalışma bölgelerinin belirlenmemiş olması nedeniyle İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü önerisi ile Arkeolojik Park içerisinde sonlandırılmasına, bahis konusu çalışmaların ivedilikle tamamlanarak değerlendirilmek üzere Kurulumuza sunulmasına,

09.02.2007 tarihli başvurunun değerlendirilebilmesi için Sultanahmet Turizm A.Ş tarafından başvuru sahibine verilen yetki belgesinin Kurula iletilmesine karar verildi.”

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 29.08.2007 tarih ve 1693 sayılı kararı: “...İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellere ilişkin olarak;

2006 yılı arkeolojik kazı rölövelerinin uygun bulunduğuna, 23.01.2006 tarih ve 1527 sayılı İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararında; arkeolojik park olarak düzenlenen alanla ilgili projenin ve detaylarının eş zamanlı bitirilerek fotoğraf ve raporlarının kurula sunulması şartıyla uygun bulunduğu belirtilmesine, arkeolojik alanda her türlü güvenlik ve koruma tedbirlerinin ivedilikle alınması istenmesine, 9.8.2006 tarih ve 574 sayılı, 18.10.2006 tarih ve 667 sayılı kararlarımızda arkeolojik kazılar neticesi ortaya çıkarılan korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının konservasyonuna ve sergilenmesine yönelik proje ve raporların, koruma ekibi ve çalışma etapları ile çalışma bölgelerinin kurula bildirilmesi hususlarında çalışmaların ivedilikle yapılmasının belirtilmesine rağmen, bu konuda henüz kurula sunulmuş bir çalışma bulunmadığından, alanda yapılan her türlü inşai faaliyetin proje müellifi ve korumayı yapacak uzmanların katılımının sağlanmasıyla Kurulumuzca 5.9.2007 tarihinde yapılacak yerinde

incelemeye kadar durdurulmasına, duvar çeşmelerine ilişkin rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri ile istinat duvarları güçlendirme ve restorasyonuna ilişkin projelerin de yerinde inceleme sonrası değerlendirilmesine, ancak duvar çeşmelerine ilişkin proje müellifince hazırlanan raporda; 1 numaralı duvar çeşmesinin Vakıflar Genel Müdürlüğü adına tescil edildiğine dair bilgi bulunduğundan söz konusu çeşmeye ait projelerin Vakıfların muvafakati ve uygun görüşü ile kurulumuza iletilmesine karar verildi.”

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 12.09.2007 tarih ve 1704 sayılı kararı: “...İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellere ilişkin olarak;

Kutlugün Sokak duvarı (K duvarı) ve C duvarı olarak isimlendirilen duvarlara ilişkin güçlendirme projesinin; çelik elemanlardan oluşan ağın Kutlugün Sokak istinat duvarı sokak cephesinde gizlenmesi, yapılacak betonarme hatılların arkeolojik kalıntılara denk gelen kısımlarda kesilmesi ve uygulama sırasında arkeolojik kalıntıların zarar görmemesi için kalıntılarda gerekli koruyucu önlemlerin alınması, bu kesimlerde çalışmaların müze denetiminde yapılması kaydı ile uygun olduğuna,

3 nolu duvar çeşmesine ait rölövenin ve restitüsyonun uygun olduğuna, arkeolojik alanda yer alan çeşmenin restitüsyon doğrultusunda kısmi tamamlamalar, sırt koruma önlemleri alınarak konservasyonuna yönelik müdahalelerin gösterildiği projenin iletilmesine, 2 numaralı çeşme olarak isimlendirilen, duvar üzerinde yer alan mimari elemanın haznesinin olmaması, diğer detayları ve yalağı ile ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda çeşme olduğu konusunda tereddüd olduğundan (pencere olma olasılığı üzerinde durulmuştur.), konunun bu doğrultuda araştırılarak Kurula bilgi ve belge sunulması durumunda değerlendirilme yapılabileceğine,

Yerinde yapılan incelemede; 1997 yılından beri yapılan kazılarda ortaya çıkarılan tüm mimari kalıntılarda zamanın ve doğa şartlarının neden olduğu tahribatın durdurulması için gerekli çalışmaların yapılmadığı görüldüğünden;

-Alanın halihazır kotlarının, kalıntıların gösterildiği bir vaziyet planı üzerinde işaretlenerek, zemin drenajının nasıl yapılacağı ve drenaj planında ulaşılabilecek kotların gösterildiği plan ile detayların iletilmesine,

- Müze ile koordineli olarak hangi kalıntıların yeniden örtüleceğine karar verilmesine, yeniden örtülecek kalıntıların vaziyet planı üzerinde gösterilmesine,

örtme tekniklerinin Kurula bildirilmesine, Kurul kararı alındıktan sonra tahribatın önüne geçilmek üzere örtme işleminin yapılmasına,

- Tüm mimari kalıntıların rölövelerinin (arkeolojik rölöve) duvar cepheleri, her yöne bakan kesitler, taşınmaz kültür varlıklarının dönem ve malzeme analizlerini, strüktürel hasarlar, malzeme bozulmaları v.d. içerecek şekilde lejantlar kullanılarak; duvar dokusu, tuğla boyutları, duvar yapım tekniği, malzeme bilgisini v.b. içerecek detaylar verilerek hazırlanıp iletilmesine, buna olanak sağlamak üzere harç ve malzeme numuneleri alınarak numunelerin alındığı yerlerin rölöve üzerine işaretlenmesine, fotoğrafların v.b. görsel malzemelerin detaylandırılarak sunulmasına,

- Bu alanda ortaya çıkarılan kalıntıların malzeme analizlerinin yapılarak, strüktürel koruma, yüzey koruma ve duvar sırtlarının korunmasına yönelik müdahalelerin lejantlarla gösterildiği konservasyon projelerinin iletilmesine,

-Arkeolojik kazıların belirli periyotlarla Kurula iletilen raporlarının bütünsel ve bilimsel bir rapora dönüştürülerek Kurulumuza iletilmesine,

-23.01.2006 tarih ve 1527 sayılı İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararı ile uygun bulunan arkeolojik park düzenleme projesinin genel yaklaşımları içerdiği görüldüğünden, yukarıdaki hususlar göz önünde bulundurularak, geçen zaman içerisinde ortaya çıkan yeni durumlarda değerlendirilerek hazırlanacak ayrıntılı yaklaşımları da içeren projelerin, rapor eşliğinde Kurula sunulmasına,

İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nün 03.09.2007 tarih ve 2074 sayılı yazısı eki raporda dikkat çekilen arkeolojik kalıntı bölgeleri ve diğer çok acil müdahale edilmesi gereken kalıntı bölgeleri tespit edilerek bu kesimlerde yukarıda belirtilen çalışmaların yapılmasına öncelik verilmesine, alandaki konservasyon ve sergileme çalışmalarının sağlıklı yürütülebilmesi ve gerekli kontrollerin sağlanabilmesi için çalışma etapları ile çalışma bölgelerinin belirlenmesi ve kurula bildirilmesine,

Yukarıda belirtilen çalışmaları yürütmek üzere, konunun önemine binaen tarihi eser onarımında çalışmış ve uzmanlaşmış (taşıyıcı sistem koruma, malzeme konusunda uzman) mimar, Bizans ve Osmanlı alanında çalışmış ve uzmanlaşmış arkeolog ve sanat tarihçi' nin yer alacağı bir bilim kurulu oluşturulmasına,

Söz konusu projelerin bilim kurulu onayı ile Kurula iletilmesine,

Bilim Kurulu oluşturulup, iş programı iletilinceye kadar, Arkeolojik Parkla ilgili çalışmalar dışındaki tüm inşai uygulamaların durdurulmasına,

Kalıntıların uzun süre doğal tesirlere açık kalması nedeniyle ve yukarıda belirtilen uygulamaların bir proje doğrultusunda, aşamalı olarak kazı ile birlikte yürütülmesi gerekirken bu metod uygulanmamış olduğundan, elde edilen arkeolojik bulguların kaybının önüne geçmek; yıkılma, dağılma ve duvar sırtlarından su almanın önlenmesi amacıyla arkeolojik kalıntılarda yapılması gereken geçici ve kalıcı payandalamanın, toprak ile doldurma gerektiren yerlerin bir vaziyet planı üzerinde gösterilerek yapılacak uygulamalara ilişkin raporun Kurula sunulmasının ardından belirtilen bu acil uygulamaların Bilim Kurulu denetiminde yapılabileceğine, Karar verildi.”

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 24.10.2007 tarih ve 1769 sayılı kararı: “...İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerde; Tüm çalışmaları koordine etmek, yürütmek ve denetlemek üzere oluşturulan mimari kültür varlıklarının korunmasında uzmanlaşmış bilim kuruluna Osmanlı konusunda uzman sanat tarihçinin önerilmesine,

Hamam kalıntılarının koruma teknikleri ve malzemesine ilişkin raporun iletilmesine, duvar cephelerinin ve her yöne bakan kesitlerin; sunulan örnek çalışma niteliğinde hazırlanarak iletilmesine,

Diğer etaplar için de koruma teknikleri ve malzemesine ilişkin raporun Kurula iletilmesine,

28.09.2007 tarihli başvuru ekinde sunulan program çerçevesinde proje iletilerek uygulama yapılabileceğine,

İş programında belirtilen her etaba ait çalışma tamamlandığında rapor ve fotoğraflarının Kurula sunulmasına, yerinde Kurulca incelenmesine,

Ayrıca çalışmaların seyri hakkında aylık raporların Kurula iletilmesine,

Chiller grubu yerleşimine ilişkin projenin Kurula sunulmasına,

İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nün yazısı eki arkeolojik rölövelerde çizimlerin lejantlar okunabilecek şekilde, kesitler eklenerek, ilgili Müdürlük onayı ve raportörü parafı ile iletilmesine,

Araştırma ve belgelemenin devamı ve yukarıda belirtilen hususlara uyulması koşulu ile 29.08.2007 tarih ve 1693 sayılı Kurul kararı ile durdurulan inşai faaliyetlerin devam edebileceğine karar verildi.”

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 02.01.2008 tarih ve 1842 sayılı kararı: "...Kurul üyelerimizden Nusret İlker ÇOLAK'ın yazılı ve görsel basında günlerdir yayınlanan, eski Sultanahmet Cezaevi ve Tevkifevi yeni Four Seasons Otel Arkeolojik Park, Turizm ve Kültür Alanında devam eden arkeolojik çalışmalar ve inşai faaliyetler ile ilgili haberlerin yerinde değerlendirilmesi önerisi üzerine; konunun yerinde incelenmesine karar verildi."

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 09.01.2008 tarih ve 1846 sayılı kararı: "...İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerde;

-Yerinde yapılan incelemede, Bizans Hamamı bölgesinde yapılan, konservasyon uygulamalarının bilimsel nitelikli olduğunun görüldüğüne, ancak alan genelinde belgeleme ve konservasyon çalışmalarına hız verilmesi gerektiğine,

-Üstü örtülmeyecek yapıların hızla konservasyonunun yapılmasına,

-Kazılarda deneyimli bir arkeolog mimarın ve statik danışmanın konservasyon grubu ile birlikte konsolidasyon (strüktürel sağlamlaştırma, çekirdek ve yüzey sağlamlaştırma uygulamalarında) çalışmalarını yürütmesine, deneyimli arkeolog mimarın adının, özgeçmişini ile birlikte Kurula bildirilmesine,

- Tüm çalışmaları koordine etmek, yürütmek ve denetlemek üzere oluşturulan mimari kültür varlıklarının korunmasında uzmanlaşmış bilim kuruluna katılmak üzere, Osmanlı konusunda uzman, sanat tarihçi önerisinin uygun olduğuna,

-Ek otel inşaatına arkeolojik park ile eş zamanlı bitirilmesi kaydı ile iskan izni verilebileceğine,

-Alanda İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü denetiminde devam eden arkeolojik kazılarda yeni çıkan bulgular doğrultusunda hazırlanacak arkeolojik park tadilat projesinin yeterli sayıda kesit ve detay eklenerek Kurula iletilmesine,

-Onaylı proje raporunda; müze fonksiyonu verildiği, Bizans-Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi izlerini taşıdığı belirtilen freskli mekanın yer aldığı tonozlu yapı bölümünün bulunduğu alanda çalışmalara hız verilerek, projesinin Kurula iletilmesine,

-Arkeolojik Park ve Otel Ek Tesisleri uygulaması kapsamında ilgili Bilim Kurulunca programlanmış olan, derin ve yüzeysel kazılara ilişkin 19.12.2007 tarihli Bilim Kurulu raporunda 3A, 3B-C, 7A olarak tanımlanan bölgelerde yapılması gerekliliği belirtilen kazıların geçici-kalıcı (çelik iksa-payandalama) güvenlik

önlemleri alındıktan sonra kontrollü olarak gerçekleştirilmesine, düşeyden sapma gösteren 6 nolu kalıntıda çelik kalıcı payandalama ile önlem alınmasına, arkeolojik alanda betonarme takviyenin uygun olmayacağına, son seçenek olarak (gizli betonarme perde olarak) düşünülmesi gerektiğine, projesinin Kurula iletilmesine, 4A, 4B ve 7B olarak tanımlanan bölgelerde belirtilen kazı çalışmalarının yapılabileceğine, Ayasofya cephesi batı kısmında belirtilen kazı çalışmasının yapılabileceğine, Khalke kapısının görsel olarak incelenebilirliğini sağlayacak kadar bu alanda kazının genişletilmesine,

-İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü yazısı ekinde iletilen rölöve çizimlerine ait kesit ve görünüşlerin ilgili Müdürlük onayı ve raportörü parafı ile iletilmesine,

-24.10.2007 tarih ve 1769 sayılı kararımızda belirtilen diğer hususların aynen geçerli olduğuna,

Karar verildi.”

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 02.04.2008 tarih ve 2021 sayılı kararı: “...Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca 22.09.2005 onanlı 1/5000 Ölçekli Tarihi Yarımada-Eminönü İlçesi Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı (Süleymaniye, Sultanahmet, Barbaros Evleri Turizm Merkezleri Kısmı)'nın 6 ayrı madde olarak belirtilen kullanım kararları ile 30 ayrı madde olarak sayılan plan uygulama hükümlerinin; şehircilik ilkelerine, planlama esaslarına ve kamu yararına aykırı olduğu öne sürülerek iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle davacı T.M.M.O.B. Mimarlar Odası (İstanbul Büyükşehir Şubesi) tarafından Bakanlığımız aleyhine açılan davada, “yürütmenin durdurulmasına” dair Danıştay 6. Daire Başkanlığı'nın 14.03.2008 tarihli ve E:2006/7587 sayılı kararının uygulanmasına,

30.06.2007 tarih ve 26568 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulu kararı ile İstanbul İli, Süleymaniye mevkiinin turizm merkezi olarak tespit edilmesine ilişkin 12/12/1991 tarihli ve 91/2500 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı yürürlükten kaldırıldığından 26.03.2008 tarih ve 2015 sayılı kararımızla belirlenen geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarının Süleymaniye mevki için de geçerli olduğuna,

İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerde; Kurulca defaten yerinde yapılan incelemelerde arkeolojik kalıntılarda herhangi bir tahribat

yapılmadığı tespit edilmiş olmakla beraber, iklim farklılıklarından kaynaklanabilecek olası bozulmaların önüne geçmek ve koruma uygulamalarını yönetmek üzere, üniversitelerin birinden, kazı alanında çıkan verilerin kronolojik analizini yapabilecek, arkeolojik restorasyon konusunda deneyimli, akademisyen bir öğretim üyesinin alanda bulunması gerektiğine, akademisyen isminin Kurula bildirilmesine karar verildi.”

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 21.05.2008 tarih ve 2121 sayılı kararı: “... İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellere ilişkin Kurulca tesis edilen idari işlemle ilgili olmayan, İstanbul 1. İdare Mahkemesi Başkanlığı’nda 2008/59 Esasında açılan davada anılan mahkemenin 05.05.2008 tarihli “yürütmenin durdurulması isteminin kabulüne” ilişkin kararı hakkında bilgi edinilmesine karar verildi.”

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 03.09.2008 tarih ve 2355 sayılı kararı: “...
Chiller grubu yerleşimine ilişkin önerinin uygun olmadığına,

Ancak alanda ortaya çıkan arkeolojik kalıntıların, 5226/2863 sayılı yasa gereği, koruma önlemlerinin alınmasına yönelik çalışmalara ilişkin yapılacak değerlendirmeler kapsamında, proje müellifinin, bilim kurulunun bir temsilcisinin ve taşıyıcı sistem tasarımını yapan mühendisin dinlenmek üzere Kurula çağırılmasına,

Arkeolojik kalıntıların korunmasına ve sergilenmesine yönelik çalışmaların mevcut ağaçlar korunarak gerçekleştirilmesine,

Alanda Kurulumuz kararı alınmadan yeni arkeolojik kazı çalışması yapılamayacağına,

Karar verildi.”

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 22.10.2008 tarih ve 2435 sayılı kararı: “...İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerdeki arkeolojik kalıntılarda tahribatın önüne geçmek üzere konservasyon çalışmalarının devam etmesine, bu kapsamda hazırlanacak projelerin Kurula iletilmesine, Osmanlı tonozlu geçit duvarının statik güvencesini sağlayacak strüktüre ve örtü sistemi yapılmasının

zorunlu olduğu bölümlerde (Ör:freskli mekan) açıklığı geçebilecek hafif bir çelik sistemle müze olarak önerilen alanın kısmen örtülmesine ilişkin projenin, öneri revize edilerek sunulmasına,

Kararımız gereğinin yerine getirilebilmesi için konunun yap-işlet-devret anlaşmasının tarafı idare Kültür ve Turizm Bakanlığına iletilmesine,

Karar verildi.”

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 28.11.2008 tarih ve 2503 sayılı kararı: “... İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerde bulunan eski Sultanahmet Cezaevi ve Tevkifevi yeni Four Seasons Oteli ile alakalı olarak;

İstanbul 1. İdare Mahkemesinin 2008/59 Esas sayılı dosyada vermiş olduğu yürütmenin durdurulması kararı, imar uygulaması konusunda yetkili olan (3194 sayılı kanunun 21. maddesi uyarınca) ilçe belediyesinin ruhsat verme işlemine ilişkin olup, Kurulumuz kararıyla ilgisi bulunmadığından, diğ er yandan dava konusu ruhsat verme işlemi birel nitelikli bir idari işlem olduğundan, yürütmenin durdurulması kararının uygulanması şekli, Eminönü İlçe Belediyesi'nin, inşaat alanında mevcut inşaat düzeyini tespit tutanağına bağlayarak mühür altına almak olduğundan, bu durumda, bahse konu kararın Kurulumuz tarafından icrası mümkün olmadığından (yetkisizlik nedeni ile) uygulama ilgili ilçe belediyesince yapılacağından, karardan konuya ilişkin yeni Kurul kararları alınmasında dikkate alınmak üzere bilgi edinilmesine,

İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nün 03.11.2008 tarih ve 2750 sayılı yazısı ve eklerinden, kazı alanının belirli bölgelerindeki kalıntılarda, koruma ve onarım çalışmalarının bir an evvel yapılması gerektiği belirtilmiş, Sultanahmet Turizm Anonim Şirketi'nin 26.11.2008 tarihli başvurusunda ise İstanbul 1. İdare Mahkemesinin 2008/59 Esasında açılan davayla ilgili olarak, Mahkemenin 19.09.2008 tarih ve 2008/59 sayılı yürütmenin durdurulması kararı üzerine, sahadaki tüm faaliyetin durması nedeniyle, sahada tutulmakta olan kültür varlığının güvenlik ve koruma sebebiyle sahadan taşınması ve sahanın güvenliğinin tekrar şirketlerine devredilmesi konusunda İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'ne de bir bildirimde bulunulduğu ifade edilmiş olup; İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerdeki arkeolojik kalıntılarda tahribatın önüne geçmek üzere konservasyon çalışmalarının devam etmesine, bu kapsamda hazırlanacak projelerin Kurula iletilmesine,

Kararımız gereğinin yerine getirilebilmesi için konunun yap-işlet-devret anlaşmasının tarafı idare Kültür ve Turizm Bakanlığına iletilmesine,

Karar verildi.”

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 06.05.2009 tarih ve 2897 sayılı kararı: “...İstanbul 1. İdare Mahkemesinin 2008/59 Esasında açılan davayla ilgili olarak, Mahkemenin 25.02.2009 tarih ve K:2009/299 sayılı kararı ile Danıştay 6. Dairesinin 2006/7587 Esasında açılan dava ile ilgili olarak anılan Mahkemenin 23.01.2009 tarihli kararından bilgi alınmasına,

İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerdeki arkeolojik kalıntılarda tahribatın önüne geçmek üzere konservasyon çalışmalarının devam etmesine, bu kapsamda hazırlanacak projelerin Kurula iletilmesine,

Karar verildi.”

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 18.08.2010 tarih ve 4056 sayılı kararı: “...İstanbul İli, Fatih (Eminönü) İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerde bulunan arkeolojik park için hafif bir koruyucu örtü önerisini de içeren, kalıntı koruma projesinin ivedilikle Kurula getirilmesinin Bakanlıktan istenmesine, proje yapılıncaya kadar, alınacak uzman raporu doğrultusunda, alanda bitki temizliği yapılarak, geçici koruyucu bir örtü ile alandaki kalıntıların korunmasına, uygulamaların sonucundan fotoğrafları ile birlikte kurula bilgi verilmesine karar verildi.”

İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 29.05.2013 tarih ve 1621 sayılı kararı: “...İstanbul İli, Fatih (Eminönü) İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellerde bulunan, korunması gerekli kültür varlığı olarak tescilli Eski Sultanahmet Cezaevi istinat duvarının Kutlugün Sokak (K duvarı) kesimindeki çatlağın tehlike arzedecek şekilde genişlediği tespit edildiğinden, duvarda gerekli can, mal ve çevre güvenliği önlemlerinin ivedilikle alınmasına, istinat duvarlarına ait koruma-güçlendirme proje ve raporlarının ivedilikle Kurula iletilmesi, İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 18.08.2010 tarih ve 4056 sayılı kararı gereği yapılan işlemler hakkında Kurulumuza bilgi verilmesi hususlarının, yap-işlet-devret anlaşmasının tarafı idare Kültür ve Turizm Bakanlığına iletilmesine karar verildi.”

İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 10.01.2018 tarih ve 6020 sayılı kararı: "...İstanbul İli, Fatih (Eminönü) İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsellere ilişkin konunun ayrıntılı değerlendirilebilmesi için yerinde incelenmesine karar verildi."

İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 17.01.2018 tarih ve 6038 sayılı kararı: "...İstanbul İli, Fatih (Eminönü) İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 parsel ile ilişkin gerçekleştirilmiş olan kesin tahsis işleminin muhatapları arasında devam eden bir dava olup olmadığının Kurulumuza bildirilmesine, alandaki şantiye ve trafo binalarının yasal durumunun ilgili belediyesinden sorulmasına, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğünden alandaki kalıntıların mevcut durumu hakkında rapor istenmesine,

06.05.2009/2897, 18.08.2010/4056, 29.05.2013/1621 sayılı Kurulumuz kararlarının geçerli olduğuna, söz konusu yerde can, mal ve çevre güvenliği yönünden gerekli önlemlerin alınmasına karar verildi."

İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 14.02.2018 tarih ve 6081 sayılı kararı: "...İstanbul İli, Fatih (Eminönü) İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsel sayılı, Eski Sultanahmet Ceza ve Tevkif Evi yeni Four Seasons Otel isimli yerin arka kısmındaki alanda bulunan, İstanbul 1. İdare Mahkemesi ile Danıştay Altıncı Dairesi kararıyla iptal edilen 27.02.2006 tarih ve 1/7 sayılı yapı ruhsatı kapsamında yapılmış olduğu Belediyesince bildirilen şantiye binalarının KUDEB denetiminde kaldırılmasına, trafo yapısının nereye hizmet verdiğinin ve ne şekilde yapıldığının BEDAŞ'a sorulmasına karar verildi."

İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 02.05.2018 tarih ve 6222 sayılı kararı: "...İstanbul İli, Fatih (Eminönü) İlçesi, Sultanahmet Mah, 67 pafta, 58 ada, 1 ve 2 parsel sayılı, Eski Sultanahmet Ceza ve Tevkif Evi yeni Four Seasons Otel isimli yerin arka kısmındaki alanda bulunan alanda; Fatih Belediye Başkanlığı Yapı Kontrol Müdürlüğünün, 05.02.2018 tarih ve 27443513-754-6373/E.87135 sayılı yazısıyla, İstanbul 1. İdare Mahkemesi ile Danıştay Altıncı Dairesi kararıyla iptal edilen 27.02.2006 tarih ve 1/7 sayılı yapı ruhsatı kapsamındayapılmış olduğu; Boğaziçi Elektrik Dağıtım A.Ş. Yatırım Ar-Ge Direktörlüğü'nce aynı parselde yer alan Four Seasons Otel ve müştemilatlarına hizmet vermekte olduğu, Sultanahmet Turizm Anonim irketi tarafından yapıldığı

belirtilen trafo merkezinin yapılmasına dayanak teşkil eden yapı ruhsatı iptal edildiğinden trafo merkezinin 3 ay içerisinde kaldırılarak Kurula bilgi verilmesine, Arkeolojik kalıntıların; İlgili müze ve KUDEB denetiminde yerel imkanlarla, gerekli bitki temizliği çalışmasının yapılmasına, yürüme yollarının onarılmasına, çökmüş geçici çatıların ayağa kaldırılmasına, yapılan çalışmalar ve kalıntıların koruma durumu hakkındaki raporun, Kurula sunulmasına, Karar verildi.

